

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hazal AKÇA

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TANRI ALGISI, YAŞAM DOYUMU VE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hazal AKÇA

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TANRI ALGISI, YAŞAM DOYUMU VE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Danışman

Doç. Dr. Sema ERYÜCEL

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Hazal AKÇA' nın bu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Prof Dr. Ali Rıza AYDIN (İmza)

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Sema ERYÜCEL (İmza)

Üye :Doç. Dr. Şeyda ÖZTÜRK (İmza)

Tez Başlığı: Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik Sağlık İlişkisinin İncelenmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 22 / 01 /2024

Mezuniyet Tarihi :15/02/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu Ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Hazal AKÇA

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Hazal AKÇA
Öğrenci Numarası	202052063039
Anabilim Dalı	Felsefe Ve Din Bilimleri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Sema ERYÜCEL
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu Ve Psikolojik Sağlık İlişkisinin İncelenmesi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2286978631
Rapor Tarihi	05.02.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %15 Alıntılar dahil: %29
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 106 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Sema ERYÜCEL İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Tanrı Algısı / Tasavvuru / İmgesi.....	4
1.1.1. Çocukta Tanrı Algısının Gelişimi.....	8
1.1.2. Olumlu ve Olumsuz Tanrı Algısı	9
1.1.3. Tanrı Algısına Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar	10
1.1.4. Tanrı Algısına Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar.....	12
1.2. Yaşam Doyumu	13
1.2.1. Yaşam Doyumu	13
1.2.2. Yaşam Doyumu Kuramları.....	15
1.2.2.1. Belli Noktaya Ulaşma / Ereksel Kuram:	15
1.2.2.2. Bağ Kuramı:.....	15
1.2.2.3. Etkinlik Kuramı:	15
1.2.2.4. Aşağıdan Yukarıya / Yukarıdan Aşağıya Kuramı:	16
1.2.2.5. Yargı Kuramı:	16
1.2.2.6. Haz ve Acı Kuramı:	16
1.2.3. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler	16
1.2.4. Çocukta Yaşam Doyumu	17
1.2.5. Yaşam Doyumuna Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar	18
1.2.6. Yaşam Doyumuna Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar	20
1.3. Psikolojik Sağlamlık.....	21
1.3.1. Psikolojik Sağlamlık Nedir	21
1.3.2. Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Etmenler.....	22
1.3.3.1. Risk Faktörü	22
1.3.3.2. Koruyucu Faktör	22
1.3.3. Çocuklarda Psikolojik Sağlamlık	23
1.3.4. Psikolojik Sağlamlığa Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar.....	24
1.3.5. Psikolojik Sağlamlığa Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar	25

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Yöntem	27
2.1.1. Araştırma Modeli.....	27
2.1.2. Evren ile Örneklem.....	27

2.1.3. Veri Toplama Araçları	27
2.1.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
2.1.3.2. Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği (ÇTİÖ).....	28
2.1.3.3. Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇİYDÖ)	28
2.1.3.4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12).....	28
2.1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	29
2.1.5. Verilerin Analizi	29
2.1.6. Çalışmanın Etiği	30
2.2. Bulgular	31
2.2.1. Ortaokul Öğrencilerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler	31
2.2.2. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyum, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçekleri İle Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular.....	32
2.2.3. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık ile Tanrı Algısı Alt Boyutlarının İlişkisine Dair Bulgular ..	34
2.2.4. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç Ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Değişkenlerinin Cinsiyet ve Okul Türü Dağılımına İlişkin Bulguları	35
2.2.5. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre Farklılaşması.....	38
2.2.6. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması.....	41
2.2.7. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

3.1. Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	48
3.1.1. Cinsiyet.....	48
3.1.2. Okul Türü	49
3.1.3. Sınıf Kademesi	51
3.1.4. Anne Eğitim Düzeyi	53
3.1.5. Baba Eğitim Düzeyi	54
3.2. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Değerlendirilmesi	55
SONUÇ VE ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA.....	62
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1	Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler	32
Tablo 2. 2	Bağımlı Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	33
Tablo 2. 3	Katılımcıların Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık ve Tanrı İmgesi Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	34
Tablo 2. 4	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyine Dair İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuç Tablosu.....	36
Tablo 2. 5	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyine Dair İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuç Tablosu.....	37
Tablo 2. 6	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre Betimsel İstatistikleri	39
Tablo 2. 7	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	40
Tablo 2. 8	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri	42
Tablo 2. 9	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	43
Tablo 2. 10	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	45
Tablo 2. 11	Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	46

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
İho	: İmam Hatip Ortaokulu
İhl	: İmam Hatip Lisesi
ÇTiÖ	: Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği
TiÖ	: Tanrı İmgesi Ölçeği
ÇİYDÖ	: Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği
ÇGPSÖ	: Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
ANOVA	: Analysis of Variance
Vd.	: ve diğerleri

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin bazı değişkenlere bağlı olarak Tanrı algısı, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlık ilişkisinin incelenmesi ve aralarındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini 10-15 yaş aralığındaki ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 371'i (%60,1) kadın, 246'sı (%39,9) erkek olmak üzere 617 katılımcının verileri dahil edilmiştir. Çalışmada Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği (M. (İpek) Yıldız, 2012) , Türkçe tercüme edilerek tekrardan oluşturulan Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği (Ekşi & Altay, 2018) ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Arslan, 2015a), sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma verileri ortaokul öğrencilerinin cevaplaması için anket olarak elden verilmiş ve cevaplandırılmıştır. Araştırma verileri IBM SPSS 22.0 bilgisayar programı ile istatistiksel olarak analiz yapılmıştır. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine ve okul türlerine göre Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeklerinden aldıkları ortalama puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem T-Testi kullanılmıştır. İki'den fazla bağımsız değişkenler arasındaki farklılığın varlığı ve hangi değişkenlerin farklılaştığını belirlemek için parametrik analizlerden olan ANOVA uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin Tanrı imgesi, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlıkları cinsiyete, okul türüne, sınıf kademesine, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmıştır. Ayrıca Tanrı imgesi ve alt boyutlarından güven veren ve destekleyen Tanrı imgesi ile yaşam doyumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, Tanrı imgesi ve alt boyutları ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tanrı Algısı, Tanrı İmgesi, Yaşam Doyumu, Psikolojik Sağlamlık

SUMMARY

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP SECONDARY SCHOOL STUDENTS' LIFE SATISFACTION, IMAGES OF GOD AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE

The purpose of this research is to examine the relationship between secondary school students' perception of God, life satisfaction and psychological resilience according to some variables and to determine the relationship between them. The relational screening model, one of the quantitative research methods, was used in the research. The sample of this research consists of secondary school students between the ages of 10-15. Data from 617 participants, 371 (60.1%) women and 246 (39.9%) men, were included in the study. In the study, The God Image Scale for Children (Yıldız, 2012), The Life Satisfaction Scale for Children (Ekşi & Altay, 2018), which was translated into Turkish and recreated, and the Child and Youth Psychological Resilience Scale (Arslan, 2015), socio-demographic information form were used. The research data was given and answered by hand as a survey for secondary school students. Research data were analyzed statistically with the IBM SPSS 22.0 computer program. Independent samples t-Test was used to determine whether the average scores of the secondary school students participating in the study on God Image for Children, Life Satisfaction for Children and Child and Youth Psychological Resilience Scale differed significantly according to gender and school type. ANOVA, one of the parametric analyses, was applied to determine the existence of differences between more than two independent variables and which variables differed.

According to the research findings, secondary school students' God image, life satisfaction and psychological resilience differed according to gender, school type, grade level, and mother and father's education level.

In addition, a positive and significant relationship was found between the God image and its sub-dimensions, the reassuring and supportive God image, and life satisfaction, a positive and significant relationship between the God image and its sub-dimensions and psychological resilience, and a positive and significant relationship between life satisfaction and psychological resilience.

Key Words: Perception of God, Image of God, Life Satisfaction, Psychological Resilience

TEŞEKKÜR

Ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerin Tanrı algısı, yaşam doyum, psikolojik sağlamlık ilişkisinin incelendiği bu çalışmanın tüm araştırmacılara, uzmanlara, eğitim-öğretimde görevli olarak çalışan ve görevli olarak çalışacak olan eğitimcilere, bu alana ilgi duyan herkese katkı sağlamasını temenni ederim.

Lisans ve lisansüstü eğitim hayatım boyunca akademik gelişimimde destekleyici tavrı ile bana yol gösteren, bilgileri ve tecrübeleri ile bana tez çalışmamda ışık tutan, emeğini ve güvenini eksik etmeyen, tüm sorun ve sorularıma sabrı ve özverisi ile cevaplayan çok kıymetli, saygıdeğer tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. Sema ERYÜCEL’ sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma jüri üyeleri Prof. Dr. Ali Rıza Aydın ve Doç. Dr. Şeyda Öztürk’e sabır ve titizlikle çalışmamı değerlendirip kıymetli vakitlerini ayırdıkları için teşekkür ederim.

Eğitim yaşamım süresince maddi-manevi her türlü desteği veren, hayatımın her alanında arkamda duran, beni hiçbir şekilde yalnız bırakmayan annem Şükriye AKÇA, babam Ramazan AKÇA, ablam Sunay ŞENGÜL, eniştem İbrahim ŞENGÜL ve yeğenim H. Kübra ŞENGÜL’e teşekkür ederim. İyi ki varsınız...

Ayrıca tez çalışmamın her aşamasında özellikle istatistiksel kısmında desteğini, yardımını esirgemeyen, her seferinde bana sonsuz destek olan ve hayatımın geri kalan kısmında da destek olacak olan yakınlarıma teşekkür ederim.

Hazal AKÇA

Ocak 2024

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Tanrı imgesi çocukluk çağının ilk dönemlerinden itibaren ortaya çıkmaya başlayan, çocukların duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen zihinsel bir anlamlandırma (Güler, 2007). Çocukların sahip olduğu Tanrı imgesi, hayat memnuniyetleri ve yaşam kalitesi açısından önemli bir yere sahiptir (Çiftci, 2019). Hayat memnuniyeti yaşam doyumu olarak da adlandırılmaktadır (Çivitci, 2009). Çocuklarda var olan Tanrı imgesi onların yaşam kalitesini ve zorluklarla baş edebilme kapasitesini etkilemektedir (Ö. G. Aydın, 2010).

Çalışmaya 634 ortaokul öğrencisi katılım göstermiştir. Bu çalışmanın konusunu 10-15 yaş aralığındaki çeşitli ortaokulda eğitim alan çocukların Tanrı imgesi, yaşam doyumu ve psikolojik sağlık ilişkisinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda toplanan veriler doğrultusunda bu kavramların literatürde yer alan tanımları, alt boyutları ve bulgularının birbirleri olan ilişkilerinin incelenmesi ve öneriler bağlamında tartışılması çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan araştırmanın amacı ortaokulda öğrenim gören 10-15 yaş aralığındaki öğrencilerin Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlık ilişkisini ortaya koymaktır. Ayrıca çalışma kapsamında Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlığın okul türlerine, cinsiyete, yaşlarına, anne/baba eğitim düzeylerine ve birbirleri ile alt boyutlarına göre yordayıcılığı incelenecektir. Çocukların kendi dünyalarında Tanrı'yı nasıl algıladığı, Tanrı algısının psikolojik sağlık ve yaşam doyumuna etkisi çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Yıldız'ın (2012) geliştirmiş olduğu Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Altay ve Ekşi'nin (2018) Türkçeye uyarlanmış olan Yaşam Doyum Ölçeği, Arslan'ın (2015) geliştirmiş olduğu Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği kullanılacaktır.

Literatür incelendiği zaman bu alana dair çalışmaların yeni olduğu görülmekle birlikte daha çok ergenler, yetişkinler ve yaşlılar üzerine çalışıldığı belirlenmiştir. Çocuklara dair yapılan ulusal çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışma ile literatürdeki bu eksikliğin giderilebileceği düşünülmekle beraber 10-15 yaş aralığındaki çocuklar üzerine daha fazla çalışma yapılması sağlanacağı ifade edilebilir. Özellikle de bu yaş aralığındaki çocukların yaşam doyumlarını, yaşam kalitelerini, psikolojik sağlamlığına etki eden Tanrı imajlarını inceleme onların gelişimlerine yön verme açısından oldukça dikkat çekicidir.

Ayrıca çocukların yaşlarına, cinsiyetlerine, okul türlerine, aile eğitim düzeylerine göre yaşam doyumları, Tanrı algıları ve psikolojik sağlamlıkları incelenerek sosyal çevrenin, sahip olunan imkanların bunlar üzerinde ne kadar etkili olduğunun da kanıtlanabileceği söylenebilir. Araştırmanın sonucunda da elde edilen bulguların literatürde yapılacak olan çalışmaların artmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

3. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel problemini 10-15 yaş aralığındaki ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerin Tanrı algısı, yaşam doyum, psikolojik sağlamlık ilişkisinin incelenmesi oluşturmaktadır. Belirlenen problem neticesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Ortaokul öğrencilerinin Tanrı algıları ve alt boyutları, yaşam doyumları, psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
2. Ortaokul öğrencilerinin güven veren Tanrı algısı ile yaşam doyumları arasında ilişki var mıdır?
3. Ortaokul öğrencilerinin kaygı-korku veren Tanrı algısı ile yaşam doyumları arasında ilişki var mıdır?
4. Ortaokul öğrencilerinin destekleyen Tanrı algısı ile yaşam doyumlarında ilişki var mıdır?
5. Ortaokulda eğitim gören öğrencilerin özgür bırakan Tanrı algısı ile yaşam doyumları arasında ilişki var mıdır?
6. Ortaokul öğrencilerinin güven veren alt boyutu ile psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
7. Ortaokul öğrencilerinin kaygı-korku veren Tanrı algısı ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
8. Ortaokul öğrencilerinin destekleyen alt boyutu ile psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
9. Ortaokul öğrencilerinin özgür bırakan alt boyutu ile psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
10. Ortaokul öğrencilerinin Tanrı algıları cinsiyetlerine, okul türlerine, yaşlarına, sınıf kademelerine ve anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
11. Ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumları cinsiyetlerine, okul türlerine, yaşlarına, sınıf kademelerine ve anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
12. Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları cinsiyetlerine, okul türlerine, yaşlarına, sınıf kademelerine ve anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

4. Araştırmanın Sınırlıkları

Çalışma 2022-2023 eğitim yılında Antalya ili Kepez ilçesinde bulunan Sefa Akın, Şehit Kahraman Çelik Erbaş, Şehit Kadir Can Ortaokulu, Nebi Güney İHO ve Gıyaseddin Keyhüsrev İHL bünyesinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 10-15 yaşlarındaki öğrencilerden oluşan örneklem ile sınırlıdır.

Araştırmanın bulguları kullanılan Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk İçin Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk-Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden alınan sonuçlarla sınırlıdır.

Araştırmanın bulguları belirlenmiş olan bir zaman aralığında yapıldığı için ve araştırma kesitsel olacağından elde edilen bulgular belirlenmiş olan zaman dilimi için geçerli olacaktır.

Çalışma 10-15 yaşlar aralığındaki örneklemle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Tanrı Algısı / Tasavvuru / İmgesi

Algı, zihne ulaşan duyumların zihin tarafından anlamlı hale getirilip sunulmasıdır. Psikolojide algı; bilginin alınması, seçilmesi, yorumlanması ve düzenlemesidir. Bireyin dış dünyasındaki soyut/somut nesnelere ilişkin algıladığı duyumsal bilgilere algılama denir (İnceleoğlu, 2011). Algılamak bir nesneyi, olayı veya durumu beş duyu organıyla elde edilen bilgilerin beraberinde hissetmektir. İnsanlar deneyim kazandıkça algılarını değiştirirler, farklılaştırırlar veya çarpıtırlar. Bir diğer deyişle algılar hakiki hayatın şahsi açıklamalarıdır (Plotnik, 2009).

Tanrı algısı kavramı literatürde tasavvur kelimesi ile ele alınmıştır. Tasavvur kelimesinin Türkçe karşılığı “*imgeleme, tasarlama, göz önüne getirme ve zihinde canlandırma*” olarak aktarılmaktadır (Tasavvur, t.y.). Tasavvur zihinde idrak edilmiş vaziyette bulunan kavramın, objenin, olayın, fiilin veya simgenin daha sonradan algıda tekrardan canlanması, anımsanması ya da bir mana kazanmasıdır (Peker, 2000). Tanrı algısı, insanın Tanrı’yı zihninde ne şekilde konumlandığı, ne şekilde gördüğü, ne şekilde algıladığı, Tanrı’ya dair oluşturduğu bütün sezgi ve görüşleridir (Güler, 2007). Aynı zamanda zihninde oluşturduğu Tanrı imgesi veya Tanrı tasavvurudur. Kısaca insanın Tanrı’ya dair tüm atıflarıdır.

Tanrı algısı kavramını ilk kez bağımsız bir şekilde ele alan Rizzuto bireyin Tanrı’yı zihninde nasıl anlamlandırdığından bahsetmiştir. Ona göre Tanrı algısı insanın deneyimlediği Tanrı’nın zihinde canlandırılmasıdır. Puzzle parçalarının birleşmesi gibi birey de inandığı Tanrı’nın bilgi parçalarını zihninde birleştirerek Tanrı’ya dair algısını oluşturur (Rizzuto, 2011). Hoffman’a göre ise Tanrı kelimesi insana Tanrı’ya dair öğretilenler ve insanın Tanrı ile öğrendiklerinden ibarettir. Tanrı algısı ise insanın bilinçsiz bir şekilde Tanrı’ya dair edindiği deneyimleri ve duygusal yaşantılarıdır (Hoffman, 2004).

Şüphesiz herhangi bir dine, inanca mensup kimsenin Tanrı algısı, mensup olduğu inancın kabullerinden mutlaka feyzalır. Ancak bu kabullerle birlikte kişinin kendine has bir Tanrı algısı da mevcuttur. (Mehmedoğlu, 2011).

Tanrı algısı çocukluk çağının ilk dönemlerinden itibaren ortaya çıkmaya başlayan, çocukların duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen zihinsel bir anlamlandırmadır. Çocukların Tanrı algısı öncelikle ebeveynlerinin tutumları ile şekillenmeye başlamıştır (Mehmedoğlu, 2011). Çocukların zihinsel ve sosyal alanda gelişim göstermeleriyle beraber

yaşları ilerledikçe yaşadıkları çevreye uyumları artmış ve zihinlerinde var olan Tanrı tasavvuru da gelişmiştir (Ayten & Köse, 2012). Clark, çocuğun anne baba ile iletişimi sonucu Tanrı tasavvuruna sahip olduğunu (Clark, 2012), Vergote ise çocuğun doğuştan gelen inanma gücü ile ebeveyn ilişkisi sonrası Tanrı tasavvuruna sahip olduğunu belirtmiştir (Vergote vd., 1969). Anne baba ilişkisi çocukta Tanrı algısı oluşturma yanında Tanrı'ya bağlanma, güvenme, Tanrı'yı sevme gibi dini deneyimlerin oluşmasında da etkilidir. Çocuklar 3-4 yaşlarına değin bilinçli bir şekilde dini tavır ve hal sergileyemezler. Dil gelişimlerinin ilerlemesi ile beraber önemini kavrayamamaları da aileden veyahut çevreden Tanrı, peygamber, melek, cennet/cehennem, yaratıcı gibi kavramları öğrenirler. Zihinsel gelişimlerinin devam etmesi ile beraber de 6 yaşlarından itibaren dini konular ve Tanrı ile ilgili sorular sorarak meraklarını gidermeye çalışırlar. Ancak soyut kavramları idrak edemedikleri için insanbiçimci (antropomorfist) bir Tanrı anlayışına sahip olurlar ve Tanrı'ya insana ait özellikler yüklerler (Ayten & Köse, 2012). 12-18 yaşlarında çocukların soyut düşünme becerileri geliştikçe Tanrı algıları öznelikle taşımaya başlar. Bu yaş çocuklarda daha çok yaratıcı, ruh, baba, sevgi, merhamet ve içsel gibi kavramlar önem kazanır (Ahrendt, 1974). Yaşların ilerlemesi birlikte şekillenmeye başlayan Tanrı tasavvurları tarihsel, sosyal, eğitsel ve inançsal olarak da değişir ve gelişir. Bu konuda Wulff (1997), Grom'dan (1981) alıntılanarak kişinin Tanrı tasavvurlarını etkileyen faktörleri 6 başlık altında sıralamıştır:

1. Anne ve baba ile olan ilişkiler
2. Çevredeki kişiler ve sosyal gruplar
3. Benliğe dair sezgiler
4. Tanrı hakkında eğitim ve O'nun yarattıkları ile ilişkisi
5. Dini uygulamalar (dua, ayin, ibadet, okumalar)
6. Tanrı ile ilişki ve tasavvuru

Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisi araştırmalardan birçoğuna konu olmuştur (Evirgen, 2010). Çocuk ve ebeveynlerinin etkileşimi, iletişimi çocuğu psikolojik olarak etkisi altına aldığı gibi çocuğun dini sezgi ve fikirlerinin gelişmesinde de etkilemektedir. Özellikle ailenin çocuklara küçük yaşta verdiği dini bilgiler çocuğun ilerleyen yaşlarında din algısını şekillendirmektedir (Şimşek, 2004). Çocuğun din algısının şekil bulmasıyla beraber Tanrı'ya dair düşünceleri de şekillenmektedir (Çelik, 2006).

Annenin eğitimi ve Tanrı algısının çocuğu yetiştirmedeki etkisinin incelendiği bir araştırmaya 363 okul öncesi öğrenci katılmıştır. Ortodoks mezhebine sahip annelerin çocukları Tanrı'yı “güçlü” olarak tanımlarken bir kısmı “cezalandıran”, bir kısmı da “sevgi dolu şefkatli” olarak ifade etmiştir (Ross vd., 2004).

Çocuk; yaşadığı çevre, dostları, eğitim aldığı okulu, öğretmenleri ve katıldığı sosyal grupların çoğu ile iletişim içindedir. Bu iletişim sonucunda da çocuğun duygu ve düşüncelerinde değişimler görülmektedir (Onay, 2017). Yapılan araştırmalara bakıldığında çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre çocuktaki Tanrı algısının gelişmesinde ve değişmesinde büyük ölçüde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Hökelekli, 2013). Bir araştırmada kırsal alanda yaşayan bireylerin kentte yaşayan bireylere göre daha pozitif Tanrı algısına sahip olduğu görülmüştür (Mehmedoğlu, 2011). Bu araştırmalar çevre ve sosyal grupların çocuktaki kişilik, kimlik, mizaç ve karakterinin oluşmasında etkili olduğunun yanı sıra Tanrı'ya dair düşüncelerin oluşmasında ve gelişmesinde de etkili olduğu sonucunu göstermektedir.

Çocukların yaşadıkları çevre ve ailelerinin dini tutum ve davranışlarına yönelik yapılan bir çalışmada yaşanan çevrenin büyük olması çocuklardaki dini tutum ve inançlar üzerinde büyük ve olumlu bir etkiye sahiptir. Bununla beraber ailesinden dini ve ahlaki eğitim alan çocukların almayan çocuklara oranla daha çok dini tutum ve davranış göstermeye yatkın olduğu ortaya çıkmıştır (Abanoz, 2008).

Cinsiyet faktörüne bağlı olarak yapılan bir çalışmada cinsiyete dayalı Tanrı korkusunu ve korkunun nedenini incelemiştir. Bu çalışma yaşı küçük olan çocukların özellikle 8 yaşındaki çocukların daha çok korkuya sahip olduğunu, ayrıca kız çocukların erkek çocuklara göre daha fazla Tanrı korkusuna sahip olduğunu ortaya koymuştur (Serim, 2010).

Tanrı tasavvurlarının “zihinsel/bilişsel ve etkileşimsel” şeklinde iki ana yaklaşım olarak ele alındığı görülmektedir (Ruchgy, 2004). Zihinsel ya da bilişsel gelişimi esas alan tasavvurların odak noktası bilişin güçlü olmasıdır. Bu yaklaşımlara göre bireyin özünü ve yaşadığı çevreyi anlamlandırabilmesi, algılama, ve düşünme gibi zihni kullanması tamamen bilişsel gelişimiyle alakalıdır (Budak, 2000). Bireyin Tanrı algısına dair geliştirdiği tasavvur, imge, bilinç ve zihin gibi kavramlar bilişsel gelişimde ele alınır. Bireyin Tanrı algısını etkileşimine göre ele alan ilişkisel yaklaşım ise nesneler ve şahıslarla etkileşimini konu edinir.

Tanrı algısına dair yaklaşımları çok derin bir şekilde ele almak çalışmasının sınırlarını zorlayacağı için bu yaklaşımlara detaylandırmadan önemli başlıklar altında kısa bir şekilde yer verilecektir.

İnsan yaratılışı gereği diğer varlıklarla sürekli bir etkileşim ve iletişim halindedir. Bireyin diğer yaratılmışlarla oluşturduğu etkileşime ilişkisel yaklaşım denilmektedir. İlişkisel yaklaşımda ilk olarak karşımıza Psikanaliz ekol içinde Sigmund Freud çıkmaktadır. Freud Tanrı ve Tanrı tasavvuru kavramını daha çok ebeveynlere ait özelliklerin Tanrı'ya

yansıtılması görüşünü savunsa da Tanrı'yı "övülmüş bir baba" figürüyle de tasavvur etmektedir (Freud, 1964). Freud tarafından eğitim almış olan Jung ise Tanrı'yı bilinçdışı arketip şeklinde tasavvur etmektedir. Jung, dışsallaştırılmış Tanrı algısının insan için vazgeçilmez bir olgu olduğunu söylemiştir (A. R. Aydın, 2010).

İkinci bir yaklaşım ise Nesne ilişkileri teorisidir. Bu teori insan gelişiminin temeline diğer insanlarla ilişki kurma ihtiyacını yerleştirmektedir. Ayrıca bu teori bireyin iletişim sağladığı bütün eşya, insan ve olaylar olarak ifade edilmektedir. Teorinin en önemli savunucularının düşüncelerine göre Tanrı tasavvuru kişinin diğer sezgileri ve deneyimlerinin birleşiminden meydana gelmektedir. Çocuğun birincil dönem deneyimleri bu teori için oldukça önemli görülmektedir. Çünkü anne baba ve çocuk arasındaki ilişki ve bu ilişkide özellikler Tanrı tasavvurunun şekillenmesini büyük etkiye sahiptir (Clair, 2004).

İlişkisel yaklaşımlardan bir diğeri ise Bağlanma teorisidir. Bu teori John Bowlby (1969) tarafından nesnel ilişki teorisi ile açıklanamayan bazı noktaları sosyopsikolojik olarak gelişime dayalı daha kapsamlı bir şekilde ele almak için sunulmuştur (Hayta, 2006). Bağlanma teorisi özünde duygusal ilişki temeline dayanmaktadır. Ayrıca dünyaya gelen bebek ve bakıcısının arasındaki güven bağına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu teoriye göre çocuk ve bakıcı arasında kurulan ilişki Tanrı ile yetişkin bir kimsenin kurduğu ilişkiye benzetilmeye çalışılmıştır (Kirkpatrick & Shaver, 1990). Her ne kadar Tanrı ve yetişkin ilişkisi çocuk ile bakıcı arasındaki ilişkiye şekil açısından benzetilse de Tanrı ile kurulan, bakıcı ile kurulan ilişkiden daha kutsal ve daha yüce bir niteliğe sahiptir.

Tanrı algısını bireyin bilinç, düşünce ve tasavvur gibi bilişsel etkinliklerine göre ele alan yaklaşım bilişsel yaklaşımlardır (Ok, 2007). Bilişsel gelişimin kurucularından sayılan Piaget Tanrı algısı ile doğrudan bir araştırma yapmamasına rağmen meydana getirmiş olduğu teori ile dini ve ahlaki gelişim teorilerine büyük katkıda bulunmuştur. Piaget gelişimi 4 basamağa ayırmış ve bireylerin düşünme, algılama, problem çözme yetilerinin her yaşta farklı özellikte olduğunu belirtmiştir (Piaget, 1999). Piaget bu 4 basamağı şu şekilde isimlendirilmiştir:

1. Duyusal Motor Dönem (0-2 Yaş)
2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)
3. Somut İşlemler Dönemi (7-12 Yaş)
4. Soyut İşlemler Dönemi (12 Yaş ve Üzeri)

Bilişsel gelişimi savunan kuramcılar için Piaget'in geliştirdiği bu basamaklar ilham kaynağı olmuş ve kuramcılar araştırmalarını bu basamaklar üzerine bina etmişlerdir.

Bilişsel gelişim kuramcılarının ortak özellikleri, dini gelişim teorisini yaş değişkenine bağlı kalarak bilişsel gelişime uygun şekilde ifade etmeye çabalamışlardır.

Sonuç olarak çocuğun Tanrı algısının gelişimi Piaget'in bilişsel gelişim dönemleriyle bağdaşmaktadır. Yaş açısından bazı farklılıklar olsa da bu farklılıkların daha çok bilişsel yaşla ilgili niteliklerden kaynaklı farklılık olduğu ifade edilmektedir.

1.1.1. Çocukta Tanrı Algısının Gelişimi

Bu bölümde çocuğun bebeklikten ergenliğine kadar geçirdiği süre boyunca Tanrı algısının oluşumu ve gelişimi özet bir şekilde ele alınmıştır.

1) Bebeklik Dönemi (0-2 yaş): Bu dönemdeki bebekler duyuşsal motor gelişimler ve refleksler gösterirler. Dil gelişiminin de katkısıyla beraber bilişsel yapı hızlı bir şekilde ilerlemeye devam eder. Temel güven duygusunun kazanıldığı bir dönem olan bebeklik dönemi bakıcı ve ebeveyn ilişkisi açısından oldukça önemlidir (Havighurst, 1979). Tanrı algısının temelleri bu dönemde oluşmaya başlar. Ebeveyn ve bakıcı ile güvenli bir ilişki oluşturan bebek Tanrı'yı anne-baba ya da bakıcı olarak tasavvur etmektedir. Kısaca bu dönemde insanbiçimci Tanrı algısını temelleri atılmaya başlanmıştır.

2) İlk Çocukluk Dönemi (3-6 yaş): Bu yaş aralığındaki çocuklar dini kavramı bilinen anlamından daha farklı kavrarlar. Bebeklik çağında başlayan anne baba etkisi bu dönemde zirveye ulaşmıştır. 3-4 yaşlarında ise ruhçuluk ve büyüsel düşüncenin etkisi baskınlaşmaya başlamaktadır. 5 yaş civarında ise artık evrendeki tüm olayların insana ait olduğu ya da insanüstü bir güce ait olduğu anlayışı yer almaktadır (Havighurst, 1979). Antropomorfik (insanbiçimci) Tanrı algısı bu dönemde baskın hale gelmektedir. Antropomorfizm; Tanrı'nın insana ait özellikler taşımasıdır yani kısaca yaratıcının yarattıklarına benzemesidir. Tanrının İnsan organlarına sahip olarak ifade edilmesidir (Yazoglu, 1998). Bu dönemde çocuk ebeveynlerini en güçlü kişiler kabul eder ancak Tanrı'nın onlardan daha güçlü olduğu algılar. Merkeze öncelik olarak kendisi koyar ve her şey onun etrafında pervane olmak zorundadır. Kısaca bu dönemde benmerkezci düşünce de baş göstermektedir. Benmerkezcilik; çocuğun her şeyi kendisine dayandırması, her şeyde kendini esas almasıdır (Özer, 2013). Benmerkezci düşünce sistemi çocuğun Tanrı algısına da etki etmektedir. Bu durumu da kendi özelliklerini farklı dii kavram ve işaretlerle ilişkilendirerek yapmaktadır. Örneğin Kübra ismindeki bir kız çocuğu, bulunduğu ortamda Tanrı'ya ait bir şeyler bahsedildiği anda adının geçmesiyle beraber O'nun ile arasında özel etkileşimin varlığını düşünecektir.

3) Son Çocukluk Dönemi (7-12 yaş) : Zihinsel olarak da gelişmeye başlayan çocuk artık somut düşünmeye başlayacaktır. Tasavvur ettiği şeyleri somut hale getirmek isteyecektir. Din dili kullandıklarında ise akıllarına ilk önce somut yani 5 duyu organıyla algılanabilen varlıklar gelecektir. Antropomorfik(insanbiçimci) Tanrı anlayış biçimi fazlasıyla baskın hale gelecektir. Bir önceki döneme nazaran bu dönemde olağanüstü güçlere sahip ve sihirli bir kahraman olan Tanrı algısı meydana gelecektir. Tanrı bu dönem çocuklarında kendilerini koruyan, onlara yardım eden ve her şeyi bilen bir ilahi güçtür. Tanrı'yı şefkatli, affedici, cezalandırıcı, yargılayıcı olarak algırlar.

4) Erinlik Dönemi (12 yaş ve üzeri): Soyut düşüncenin hakimiyeti ile beraber antropomorfik Tanrı algısı ortadan kalkmaya başlar. Bu dönemde çocuklar; hipotez kurabilir, varsayımsal düşünebilir ve soyut düşünce ile bilgileri, olayları yorumlamaya çalışabilirler. Tanrı algıları soyut hale dönüşür ve sembolik olan durumları da tasavvur edebilirler. Bu dönemde ergin çocukların Tanrı algısı daha çok arkadaş, yardım eden dost ve karşılık beklemeden seven biri olarak tanımlanır (Albayrak, 1995). Bu şekilde tanımlanması ergin çocuğun kendisini Tanrı'ya yakın hissetmesine ve dine yakınlaşmasına olumlu şekilde katkı sağlayabilir (Fırat, 1966).

1.1.2. Olumlu ve Olumsuz Tanrı Algısı

Bireyin sahip olduğu Tanrı'ya dair algısı bebeklikten başlayarak çeşitli faktörlerden etkilenecek şekilde meydana gelmekte ve değişmektedir. Sosyal çevre, arkadaş ortamı, aile, inanılan din ve öznel düşünceler Tanrı algısının şekillenmesini sağlamaktadır (Güler, 2007).

Tanrı dinlerin çoğunda sevgi ve güven kaynağı aynı zamanda yanlışları cezalandıran bir otorite kaynağı olarak algılanmaktadır. Tanrı'ya ait bilgiler, tutumlar, duygu ve düşünceler Tanrı algısını olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuğa Tanrı cezalandırıcı ve korkutucu olarak tasavvur edilirse bu tasavvur çocukta korku yönelimli Tanrı algısının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Gülfil, 2019). Cezalandırılacak olma korkusu, korku yönelimli Tanrı algısını ortaya çıkarmaktadır (Yapıcı, 1996).

Çocuğa anlatılan Tanrı sevgisi ise çocukta Tanrı'ya bağlanma ve yakınlaşma hissine olanak sağlamaktadır. Tanrı'yı affeden, merhamet eden ve sevecen gibi olumlu özelliklere sahip bir yaratıcı olduğunu bilen ve bu şekilde tasavvur eden bireyler sevgi yönelimli Tanrı algısını ortaya çıkarmaktadır (Güler, 2007). Tanrı'yı olumlu olarak algılayan insanların hayatı anlamlandırma durumları da etkilenebilir. Örneğin bir araştırmada insanların hayatlarından hoşnutluk düzeyleri ve yalnızlıkları çerçevesinde kadınlar ve erkeklerle görüşme yapılmış. Bununla beraber insanların nevrotik olgular ile var olan Tanrı algıları

ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Tanrı'yı olumlu algılayan kişiler hayatlarından memnun olduklarını söylerken Tanrı'yı olumsuz algılayan kişiler ise yalnızlıklarından ve hayatlarından memnun olmadıklarını belirtmiştir (Utsch, 2007, s. 117).

Olumlu Tanrı algısı insanların doğrudan Tanrı ile bağlantı kurmaları sonucu ortaya çıkmıştır. İnsanların manevi ve ruhsal açıdan dengede olabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi için Tanrı'nın rahmet, sevgi ve merhamet gibi olumlu yönlerini algılaması gerekir (Hayta, 2019, s. 156). Tanrı'ya dair olumlu algılamada bulunan kişilerin yok denecek kadar az depresyon, dert, stres ve bedensel rahatsızlık gibi sitemlerde bulunduğu saptanmıştır (Kirkpatrick & Shaver, 1992). Tanrı sıkıntı ve bunalım anlarında sığınılacak bir liman olarak görülmektedir (Kirkpatrick & Shaver, 1992). Ayrıca Tanrı'yı olumlu şekilde algılamının sosyal anksiyete düzeyini düşürdüğü sonucu ortaya çıkarılmıştır (Uysal vd., 2015).

İnsanda her iki Tanrı tasavvuru da bulunabilir. Burada önemli olan hangi anlayışın daha baskın olduğudur. Olumlu olan tasavvurun üstün olması, Tanrı'nın bireyin kendisini daha çok seveceği düşüncesi zamanla var olan cezalandırılma korkusunu ve buna bağlı olarak olumsuzlukları olumluya çevirebilir (Erdoğan, 2014).

1.1.3. Tanrı Algısına Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar

Din psikolojisi alanında Tanrı algısına dair yapılan araştırmalara bakıldığında yaratıcıya yönelik his ve fikirlerin Tanrı algısı, imgesi, tasavvuru gibi kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Ülkemizde Tanrı algısına dair kitap yeterince fazla olmamakla birlikte son yıllarda tezlerin ve makalelerin yaygınlaştığı fark edilmektedir. Tez ve makalelerin bir kısmı erken çocukluk ya da son çocukluk, ergenler ya da gençler, yetişkinler ya da yaşlılar üzerine yapılmış çalışmalardır. Çocuklara dair araştırmalarda ise çocukta var olan Tanrı algısına etkisi bulunabileceği varsayılan ebeveyn tutumu, öğrenim düzeyi, içinde büyüdüğü çevrenin dini tutumları, sosyoekonomik faktörler, sosyal çevre, yaşanılan yer gibi birçok etkenin Tanrı algısı ile ilişkisine bakılmıştır.

Çocukta var olan dini his ve fikirleri ortaya koymak için Yavuz'un (1983) yamış olduğu araştırma alanyazına dair bilenen en evvelki ve esas alınan araştırmalardandır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre çocukların birçoğu Tanrı'yı ilahi bir yaratıcı, hayatın düzenleyicisi, emri bil maruf nehyi anil münkeri emreden bir otorite olarak görmektedir. Çocukların bir kısmı Tanrı'nın "gökte", bir kısmı "kalbin en derininde" olduğunu söylerken çok az kısmı ise insan biçimci (antropomorfik) ve egosantrik olarak algılamaktadır. Yavuz,

çocuklardaki bu düşüncenin daha çok Kur'an-ı Kerim odaklı, realite ve soyut bir biçimde Tanrı'nın özellikleriyle ortaya çıktığı sonucuna varmıştır (Yavuz, 1983).

Murat Yıldız (2007) yaptığı bir çalışmada Tanrı tasavvurları ve çocukların yaşlarıyla ilişkisini ele almış. Bu çalışmasında Piaget'in gelişim kuramına uygun olarak çocukları iki grupta ele almıştır; 7-11 ve 13-15 yaş. Antropomorfik (insan biçimci) ve somut Tanrı algısının yaşı 7 ile 11 olan grupta belirgin olduğunu, yaşı 13 ile 15 olan grupta ise soyut bir algının belirginleştiğini vurgulamıştır. Küçük yaş grubu çocukların (7-11 yaş) Tanrı'yı daha çok cezalandıran, büyük yaş grubu çocukların (13-15 yaş) ise bağışlayıcı Tanrı algısına sahip olduklarını ortaya koymuştur (M. Yıldız, 2007).

Okulöncesi çocukların Tanrı algısında aile ile etkileşimini ortaya çıkarmak sebebiyle çalışılan araştırmada okulöncesi öğrencilerinin %64'üne yakın kısmı Allah'tan korkarken, %34'lük kısmı Allah'tan korkmamaktadır. Korkan çocuklara nedeni sorulduğunda bir kısmı Allah'ın onları cehennem denilen yerde ateşle yakabileceği cevabını vermiştir. Ayrıca annelerinin eğitim düzeyleri de cevapların farklı olmasını etkilemiştir. Çocukların Allah'tan korkma oranları annelerin eğitim düzeyine göre değişmiştir. Bu durumda anne ilköğretim mezunu anneye sahip çocuklar, ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu anneye sahip olan çocuklara göre daha çok Allah'tan korkmuşlardır (Gündüz, 2007).

Çocuklardaki Tanrı algısına etki eden faktörlerin incelendiği bir çalışmada ise Mualla Yıldız Tanrı imgesini alt boyutlarını da dahil ederek Tanrı imgesini etkileyen bazı faktörleri ele almıştır. Tanrı imgesinde cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken alt ölçekler ile sınıf kademelerinde farklılık bulunmuştur. Güven veren alt boyutunun puan ortalamaları diğer kademelere göre 4. sınıflarda anlamlı olarak daha düşük çıkmıştır. Aynı şekilde Korku Veren Tanrı İmgesi alt ölçeğinden alınan puan ortalaması diğer kademelere nazaran 4. sınıflarda anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Annesi okuma bilmeyenlerin bilen çocuklara oranla Korku veren alt boyutu puanlarında farklılaşma olduğu söz konusudur. Bütün bu verilerden hareketle çocukların yaşları ilerledikçe Tanrı'ya daha güven duydukları ve Tanrıdan daha az korktukları sonucuna varılabilir. Bu araştırmada da olduğu gibi 4.sınıf öğrencilerinin Tanrı'ya duydukları güven diğer sınıf düzeylerine göre daha azken Tanrı'dan korkma eğilimleri diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksektir (M. Yıldız, 2012).

Çocuklarla yapılan çalışmalar sınırlı olmakla birlikte ergenler üzerine yapılan çalışmalar daha fazla yaygınlık göstermektedir. Ergenler ve cinsiyetleri ile ilgili yapılan çalışmalardan bir tanesinde ergen erkeklerin Allah'ı tek başlarına kaldıkları zaman sırlarını paylaştıkları bir dost olarak gördükleri, kız ergenlerin ise Allah'ın sevgisine yöneldiği görülmektedir (Fırat, 1966).

“Ergenlik çağındaki dini gelişimde sevgi ve korkunun oluşumu” adlı çalışmada ailede alınan dini bilgilerin yetersiz olduğu ve alınan eğitimin genellikle korku, zorlama ve baskı içerdiği vurgulanmaktadır (Albayrak, 1995).

Yapıcı’nın (2004) Allah ve kutsal kavramlarının çağrıştırdıkları adlı çalışmasında yaptığı araştırmada ulaştığı sonuçlara göre üniversitede okuyan öğrencilerin çoğunda olumlu Tanrı algısı görülmüştür.

“Yetiştirme yurtlarında büyüyen ergenlerde Tanrı tasavvuru” adlı çalışmasında Kuşat (2009) 14-18 yaşlarındaki gençlerin Allah’ı her yerin yaratıcısı, yerin ve göğün hakimi, bağışlayıcı ve merhamet sahibi sıfatlarıyla tasavvur ettiklerini ortaya koymuştur.

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin katıldığı bir başka çalışmada ise öğrencilerin korku temelli bir algıya sahip oldukları ve yaşadıkları hayatı imtihan dünyası olarak gördükleri ifade edilmiş. Bununla beraber bu düşüncenin bireyde yüksek stres ve kaygı bozukluğuna neden olacağı düşüncesi ortaya atılmıştır (Dınvar, 2011).

Erdoğan’ın (2014) yaptığı bir çalışmada araştırmaya katılan grubun Tanrı algısı puanları yüksek çıkmıştır. Buradan hareketle gençlerin sevgi yönelimli Tanrı algısına ve olumlu bir Tanrı tasavvuruna sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bir başka çalışmada ise Müslüman yetişkinlerin bağlanma biçimleri ile Tanrı algısı arasındaki ilişkileri incelenmiştir. 20-36 yaş aralığındaki yetişkinlerin güvenli bağlanma biçimine sahip olanlarında Tanrı algısı olumlu çıkarken olumsuz Tanrı algısına sahip yetişkinlerin güvensiz bağlanma biçimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Kış, 2018).

Yapılan diğer bir çalışmada da huzurevlerinde yaşayan yaşlıların manevi bakımlarının Tanrı algılarına etkileri incelenmiştir. 24 katılımcı ile gerçekleştirilen bu çalışma ikili görüşme şeklinde meydana gelmiştir. Yaşlılara uygulanan manevi bakım yaşlıların Tanrı algısı puanlarını farklılaştırmış ve ön test sonuçlarına kıyasla son test sonuçlarında gözle görülür artma gerçekleşmiştir (Dağcı, 2020).

1.1.4. Tanrı Algısına Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar

Tanrı algısı ile ilgili uluslararası çalışmalara baktığımızda Freudçu bir düşüncenin hakim olduğunu görmekteyiz. Jones ve Nelson’ın (1957) yapmış olduğu çalışma kadın ve erkek olmak üzere 16 Protestan’ın katıldığı ilk uygulamalı araştırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma Freud’un Tanrı baba figürünün bir yanılması hipotezini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Tanrı algısı baba figürü ile ilişkisiz ancak anne figürüyle ilişkili olduğu görülmektedir. Strunk (1957)(1959) ise tam

aksini söyleyerek Tanrı'nın anadan değil babadan tezahür ettiğini vurgulamıştır (Mehmedoğlu, 2011).

Başka bir araştırmada ise Katolikler ve Evanjelik öğrencilerin karşılaştırması yapılmış, bunun sonucunda da Tanrı algısının hem anne hem de baba figüründen özellikler barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Katolikler Tanrı'ya kurumsallık atfederken Evanjelikler ise anne-baba şekli atfetmiştir (Keyser & Collins, 1976).

Roof ve Roof (1984) Amerikalılar'ın Tanrı kavramlarını incelemiştir. Bunun sonucunda katılımcıların %87'si Tanrı'ya "yaratıcılık", %76'sı "iyileştiricilik", %68'e yakını "arkadaşlık", %67 olan kısım "İsa-Mesih", %64 "öğreticilik", %58'lik kısmı "komutan", %52 "yargılama", %50 olan kısım ise "kurtaran" özellikleri atfetmiştir. Bu veriler Protestan mezhebe bağlı kimselerle yapılmış verilerdir ancak Katolikler'de yüzdelik oranları biraz daha düşük olabilmektedir.

Bireyin bağlanma stilleri ile Tanrı tasavvuru arasında ilişkilerin saptandığı bir başka çalışmada ise güvensiz bağlanan bireylerin Tanrı'yı bu güvensizlik duygusunda güvensizliğin yerini dolduran güven figürü olarak algıladığı ortaya konulmuştur (Kirkpatrick & Shaver, 1990).

Belçika'da 1438 üniversite öğrencisine "Tanrı senin için ne ifade ediyor?" sorusu yöneltilmiş ve bazıları Tanrı'yı insan biçiminde tanımlamıştır. Katılımcıların %30'u bir arkadaş, baba, sevecen biri, affeden ve yakın olan şeklinde ifade ederken %19,4'ü Tanrı'nın her şeye güç yetirebildiğini, her şeyi bilen esrarlı ve tanımsız bir şey olduğunu dile getirmiştir. %20,5'i belirsiz, anlamsız ve üstü kapalı şekilde ifade etmiştir. (Hutsebaut & Verhoeven, 1995)

Ross, Iedema ve Miedema (2001) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların 165'i okul öncesi öğrencisi, 107'si ebeveyn ve 16 tanesi de öğretmendir. Bu çalışma öğretmenin öğrencisi ile arasındaki ilişkinin olumlu yönde olması, sevgi yönelimli Tanrı imgesini pozitif bir şekilde anlamlı derecede etkilediğini göstermektedir.

Tanrı algısı/imesi/tasavvuru uluslararası alanda da ülkemizde olduğu gibi araştırmaya değer bulunan bir çalışma konusudur. Geçmiş yüzyıllardan günümüze kadar araştırılmış ve araştırılmaya da devam edilecek olan bir alandır (Mehmedoğlu, 2011).

1.2. Yaşam Doyumu

1.2.1. Yaşam Doyumu

Yaşanılan hayattan mutlu olma ile ilgili ve uzun yıllar araştırmalara konu olan (Vittersø vd., 2005) "yaşam doyumu", Neugarten, Tobin ve Havighurst (1961) tarafından

ortaya konulmuştur. Hayat niteliği, mutluluk ayrıca öznel iyilik ile aynı anlamda kullanılan yaşam doyumu; kişinin öznel hayatına dair olumlu-olumsuz düşünceleri ve hayatı hakkındaki tutumlarıdır. Olumlu düşünceleri yaşamındaki mutlu anları oluştururken, olumsuz düşünceleri ise yaşamındaki hüznü, acı dolu anları ve mutsuz geçirdiği zamanları oluşturmaktadır (Özgen, 2012).

Yaşam, kişinin hayatındaki tüm süreçtir. Doyum, beklentilerin, ihtiyaçların ve dilenen şeylerin meydana gelmesi ile kişinin hayatında rahata kavuşması, mutluluğa ermesidir (Yüksel, 2007). Yaşam doyumu ise bireyin hayatına aktardığı tutum ve davranışsal tepkilerinin tümüdür (Keser, 2005). Yaşam doyumu bireyin hayatının tüm sürecini anlamlı hale getirmesi, değerli bir varlık olarak hissetmesini algılaması ve yaşam kalitesini arttırmasıdır (Kanten & Kanten, 2015).

Yaşam doyumu, bireyin belirlediği ölçütlere göre kendi hayatını olumlu yönden değerlendirmesidir (Diener vd., 1985). Rice, McFarlin ve Frone (1992) yaşam doyumunu, kişinin yaşamına dair tutumlarının ve analizlerinin bütünü olarak ifade etmektedir. Vara (1999) ise yaşam doyumunu kişinin engeller karşısında katlanabilme iradesi, mutluluk, neşe vb. çeşitli türlerden huzurlu olmasıdır. Yaşam doyumu, bireyin hayattan istedikleri ile hayattan sahip olduklarını karşılaştırdıktan sonra ortaya çıkan sonuçtur (Özer & Karabulut, 2003). Telman ve Ünsal (2004) yaşam doyumunu “hayattan memnun kalma durumu” olarak ifade etmiştir. Özdevecioğlu ve Aktaş (2007) yaşam doyumunu bireyin yaşamdan mutlu olması ve olmaması olarak ele almıştır. Arasan (2010)’nın yaşam doyumu tarifi ise kişinin kazandıklarının, sahip olduklarının ve isteklerinin karşılaştırılması ile elde edilen sonuçtur.

Yaşam doyumu kavramı; mutluluk (Lucas, 2007), yaşam kalitesi (Diener vd., 2003) ve öznel iyi oluş (Diener vd., 1999) şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Mutluluk kişinin amaçladığı şeylere ulaşmasıdır. Kişi amaçladığı hedeflere ulaşırsa mutluluk hisseder. Ancak beklentilerine, amaçlarına sahip olamazsa ve ihtiyacını karşılayamazsa mutsuzluk hisseder (Dikmen, 1995). Yaşam kalitesi; kişinin temel gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmaması durumu, yaşamdan memnun olma ve mutluluk anlamlarına gelmektedir (Boylu & Terzioğlu, 2008). Yaşam niteliğinin “objektif, subjektif” şeklinde 2 alt başlığı mevcuttur. Objektif olanlar; gelir, eğitim, sağlık ve yaşanılan yer iken subjektif olanlar ise kişinin sahip olduğu imkanlardan mutluluk duymasındır (Aydiner Boylu, 2007). Kısaca objektif olanlar dışsal koşullarla ilgilidir, subjektif ise içsel koşullarla ilgilidir (Diener vd., 1999). Öznel iyi oluş yaşam doyumunu ifade etmek için kullanılan bir diğer kavramdır ve insanın hayatına dair karara varması, kendi yaşamını yorumlamasıdır. Olumlu-olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu şeklinde üç ayrı ögeden oluşur. Olumlu duygulanım; sevinç, mutluluk, umut ve

beğenme duygularını barındırırken; acı, nefret, hüzn, suçluluk ve keder de olumsuz duygulanım içinde yer alır. İnsanın yaşamına dair doyumlarına bağlı kişisel değerlendirmelerini içeren öznel iyi oluşun zihinsel unsurlarından biri de yaşam doyumudur (Eryılmaz, 2009).

1.2.2. Yaşam Doyumu Kuramları

Geçmişten günümüze mutluluk, öznel iyi oluşu, ayrıca yaşam doymunu ifade etmeye çalışan birçok kuram mevcuttur. Bu kuramlar ihtiyaçların ve amaca ulaşma doyumunu, kişinin aktif gayretlerini ve genetik eğitimlerini temele alarak öznel iyi oluşu açıklamaktadır (Diener vd., 2002). Yaşam doyumunu farklı şekillerde tanımlayan belli başlı kuramlar aşağıda özet şekilde açıklanmıştır.

1.2.2.1. Belli Noktaya Ulaşma / Ereksel Kuram:

Wilson'un (1967) ortaya atmış olduğu bu kurama göre bireyin gereksinimlerinin giderilmesi mutluluk sonucunu ortaya çıkarırken gereksinimlerin giderilmeme durumu mutsuzluk ve doyumsuzluk sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yaşam doymu bireyin belirlediği amaçlara ulaştığı doğrultuda doym zirveye çıkar. Birey belirlediği amaçlara ulaşamazsa mutsuzluk yaşar ve doym gerçekleşmez (Dikmen, 1995). Hayatta herhangi bir amacı olmayan bireyin bu kurama göre doym yaşaması mümkün değildir (Diener, 1984).

1.2.2.2. Bağ Kuramı:

Bireylerin hayatlarında neden mutlu olduklarını ya da neden mutlu olmaya ihtiyaç duyduklarını ifade eden bir kuramdır. Bu kurama göre yaşam doymu zihinsel bir ağ olarak ele alınır (Yalnızca Yıldırım & Cenkseven Önder, 2015). Yaşamda karşılaşılan olumlu olaylar bilişsel/zihinsel unsurlara atfedildiğinde daha fazla doym yaşanacaktır (Şahin, 2008).

1.2.2.3. Etkinlik Kuramı:

Kuramın temsilcisi Aristoteles mutluluğun güzel ve anlamı olan uygulamalardan kaynaklandığını söyler (Diener, 1984). Diğer bir adı ile aktivite olarak da ifade edilen bu kuram etkinliklerin kişinin mutluluğunu arttırdığını savunur. Sosyal etkinlikler, hobilerle ilgilenme ve spor yapma doymu artırırken bu aktivitelerin sıklıkla yapılması doymu zirve noktalara taşır (Rodríguez vd., 2008).

1.2.2.4. Aşağıdan Yukarıya / Yukarıdan Aşağıya Kuramı:

Mutluluk küçük parçalardan oluşan zevkin bütünüdür. Kişiler hayatlarındaki pek çok anlık hazlarını toplayarak mutluluğa ulaşır, hazlarını anlık nitelendirir ve bunların toplamına göre kendilerini mutlu ya da mutsuz hissedeler. Bu kuram küçük parçaların birleşerek mutluluğu oluşturduğunu savunur (DeNeve & Cooper, 1998).

1.2.2.5. Yargı Kuramı:

Bu kurama göre yaşam doyumu belirlenen ölçülerin gerçek olaylarla karşılaştırılması sonucunda meydana gelmektedir. Diener (1984)'e göre gerçek olaylar belirlenen ölçülere yakınlaşırsa doyum ortaya çıkar. Birey kendisini karşılaştırdığı insanların durumuna göre değerlendirir. Bu şekilde yapılan karşılaştırmalar bireyin psikolojik sağlığını da etkilemektedir. Wills (1981) bir çalışmada maddi açıdan zor durumda olan biriyle kendisini kıyaslayan kişinin doyum noktasında artış göstereceği sonucuna ulaşmıştır (akt. Gümüş, 2006).

1.2.2.6. Haz ve Acı Kuramı:

Bu kuramda öncelik kişinin eksikliğini hissettiği ya da ihtiyaç duyduğu şeylerdir. Bu ihtiyaç ve eksiklikler yeterli seviyede değilse hazzla dönüşmeyecektir. Ancak eksikler ya da ihtiyaçlar, yoksunlukları tamamladığında hazzla dönüşecektir (Diener, 1984). Birey ihtiyacını karşılamak için ne kadar fazla gayret ederse o kadar doyum alacak ve mutluluk duyacaktır. En başta acı ve eksiklik olarak ortaya çıkan durum daha sonra hazzla ve mutluluğa dönüşecektir (Acar Arasan, 2010).

1.2.3. Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler

Yaşam doyum bireysel farklılık göstermektedir. Bu nedenle yaşam doyumunu etkileyen faktörler de kişilere göre farklılık arz eder. Flanagan (1978) çalışmada 6500 farklı etmenden söz etmekte ve en son 15 ana etmene indirgemıştır (akt. Aydın, 2004). Bu çalışma neticesinde yaşam doyumunu etkileyen faktörler aşağıda verildiği şekilde belirtilmiştir (Yetim, 1991).

- **Yaş:** İlk çalışmalar gençlerde yaşam doyumunun yaşlılara oranla daha fazla olduğunu ortaya çıkarsa da son çalışmalar mutluluk ve yaş arasında kuvvetli bir ilişki olmadığını vurgulamaktadır (Diener & Suh, 1997).

- **Cinsiyet:** Yaşam doyumunda cinsiyet faktörünün yeterince etkisi görülmemiştir. Kadınlar erkeklere oranla daha çok olumsuzluk anlatmalarına rağmen yaşamlarından fazla haz alırlar (Mercier vd., 1998).

- **Eğitim:** Amerika’da çalışma yapan Campbell (1981) eğitimin yaşam doyumu üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eğitim kişinin hayattan beklentilerini arttırırken farklı hayat şekillerine yönelmesini kolaylaştırır.

- **Aile ve Evlilik:** Bazı çalışmalar evliliğin yaşam doyumuna anlamlı bir şekilde etki ettiği sonuca ulaşamamıştır (Yetim, 1991).

- **Din:** İnançların bireylerin mutlu hissetmesinde ve hayatlarından memnun olmalarında etkili bir faktör olduğu (Güler & Emeç, 2006) ve kişilerin psikolojik açıdan iyi hissetmesini sağladığı (Özen, 2010) sonucuna ulaşılmıştır. Kendini beğenme, olumlu bakış açısı, tutarlılık, sabır, iradeli ve vicdanlı olma gibi olumlu düşünceler dindarlıkla ilişkilidir (Yapıcı, 2007). Bireylerin ahlaki davranışlarının da etkisi olduğu sevgi, saygı, cömertlik, güvenilirlik ve iyilik gibi duyguların yaşam doyumunu arttırdığı söylenebilir (Ayten, 2013). Kişilerin mutluluk durumları, öznel iyi oluşları ve yaşam kalitesi anlamına gelen yaşam doyumunu dindarlık oranı fazla olan kişilerde daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Cirhinlioğlu, Ok, 2013).

1.2.4. Çocukta Yaşam Doyumu

Her gelişim döneminde olduğu gibi çocuklukta da yaşam doyumu önemli bir faktördür. Çünkü çocukların mutluluğu hemen her toplumda önemli görülen bir konudur. Çocukların mutlu bir hayat sürmelerini başta ebeveynleri olmak üzere eğitimciler, psikologlar ve toplumdaki pek çok insan istemektedir. Çocukların hayatlarından memnun olmaları, onların sosyal-duygusal gelişimleri ayrıca ilerleyen süreçte hayatlarının kolay olabilmesini sağlayacak pozitif bir kuvvete sahip olabilmeleri açısından son derece gereklidir (Çivitci, 2009). Huebner ve arkadaşları (2004) çocuğun yaşam doyumunun psikolojik bir kuvvet olduğunu, bu kuvvetin olumsuz durumları engellediğini ve çocukta olumlu değişimler meydana getirdiğini ortaya koymuştur. Bu durum da yaşam doyumunun çocuklarda önemli bir nitelik olduğunu göstermektedir.

Yüksek yaşam doyumu gösteren çocukların düşük yaşam doyumu gösteren çocuklara göre akademik alandaki başarılarının, sosyal ilişkilerinin, öznel eylemlerinin yüksek olduğu görülmüştür (Gilman & Huebner, 2006). Düşük yaşam doyumu alkol, stres, zararlı madde bağımlılığı ve depresyon gibi olumsuz durumlar ile ilişkilendirilmektedir (Gilman & Huebner, 2003). Yüksek yaşam doyumu gösteren çocuklar düşük yaşam doyumu gösteren çocuklara göre daha az dışsal sorunlar gösterdiği ifade edilmiştir. Ayrıca yüksek düzeyde yaşam doyumu gösteren çocukların hayatlarından memnun oldukları, yaşantılarına dair olumlu düşünceler bildirdikleri ve o çocuklarda olumlu duyguların yaşanma olasılığının

arttığı ifade edilmektedir (Huebner, 2004). Funder (1998) yaşam doyumu düşük bireylerin psikolojik ve sosyal sıkıntılar yaşadığını ifade ederken, Frisch (2000) yüksek yaşam doyumu gösteren bireylerin problem çözmede daha başarılı olduklarını, diğerkamlik ve affedicilik gibi erdemlik sayılan psikolojik özellikleri gösterdiklerini ve sıkıntılarla karşılaştıkları anda daha dirençli olduklarını ifade etmiştir. Bu çalışmalardan hareketle yaşam doyumunun sosyal davranışlarla ilişkili bir faktör olduğu söylenebilir.

Cummins (1996) çocukların yaşam doyumunu aile ilişkilerinin, sosyal ve ekonomik durumlarının etkilediğini belirtmiştir. Huebner ve arkadaşları (2000) çalışmalarında cinsiyet, sosyoekonomik durum gibi demografik faktörlerin çocukların yaşam doyumlarında önemli derecede etkili olduğunu ifade etmiştir.

Stres, kaygı ve depresyon gibi psikolojik durumların üstesinden gelme ve bu durumlar karşısında çocukların daha dayanıklı olmasında dini inançlar çocuklara yardımda bulunabilir (Çoban, 2018). Tanrı'ya yakınlık, Tanrı imgesi, dini yatkinlikler ve dini inançlar gibi değişkenlerin bireylerin psikolojik, sosyal, fiziksel ve mutluluk gibi durumları ile ilişkileri çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Hill ve Pargament (2003) yaptıkları çalışmada Tanrı ile güvenli ilişki kuran bireylerin doğal felaketlere, hastalıklara ve stresli durumlara psikolojik açıdan daha dayanıklı olduğunu ifade etmiştir. Tanrı ile yakın ilişki kuran bireylerin benlik saygısının arttığı ve daha az depresyon, kaygı, stres yaşadığı (Maton, 1989), yalnız olma durumlarının daha düşük olduğu (Kirkpatrick Kellas ve Shillito, 1999), sosyal olgunluklarının arttığı (Hall & Edwards, 2002) ilgili çalışmalarda vurgulanmıştır.

1.2.5. Yaşam Doyumuna Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar

Yaşam doyumuna dair çalışmalar incelendiğinde yaşam doyumunun özdenetim, öz disiplin, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, bilinçlilik hali, başarı, üst düzey sosyoekonomik düzey, deneyime açıklık ve farkında olma ile pozitif anlamlı ilişki bulunurken; nevroitiklik, depresyon, yalnızlık, ara sınıflarda olmak yerine son sınıfta olmak, kaygı, öz yargılama ile negatif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tuzgöl (2007)'ün yaptığı bir çalışmada öznel iyi oluş çeşitli faktörlere göre incelenmiştir. Bu incelemede demokratik ebeveynlerin çocuklarında iyi oluş düzeyi, koruyucu ebeveynlerin çocukların iyi oluş düzeylerine göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

376 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda yüksek yaşam doyumuna sahip olan öğrenciler, düşük başarı ihtiyaçlarına sahip olan öğrencilere göre anlamlı çıkmıştır (Çivitci, 2012). Şimsek ve Koydemir (2013)'in yaptığı çalışmanın örneklemini 15-65 yaş arası 721 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmaya göre psikolojik

dayanıklılık ve yaşam doyum arasındaki etkileşime bakıldığında ilişkinin orta derecede olduğu görülür.

Benlik kurguları ve mutluluk adlı iki farklı üniversiteden 18-25 yaş arası 170 lisans öğrencisinin katıldığı çalışmada bağımsız benlik kurgusu olan öğrenciler bağımlı benlik kurgusu olan öğrencilere göre yaşam doyumunu ölçeklerinden yüksek almıştır. Ayrıca öznel iyi oluşun cinsiyet bakımından bir farklılığı bulunmamıştır (Koydemir & Mısır, 2015).

Çam ve Artar (2015)'ın yaptığı çalışmaya 633 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda 8.sınıf öğrencilerinin alt kademedeki öğrencilere göre düşük yaşam doyumunu seviyesi gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Yaşam doyumunu ve erinlik sürecinde verilen sosyal desteğin etkisinin incelendiği çalışmada erinlik çağındaki olanlardaki sosyal destek ve hayattan memnun olma doyumları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada lise 1'e giden öğrenciler ile üst kademedekiler arasında yaşam doyumunu seviyesinin yüksek olduğu görülmüştür (Süpçeler, 2016).

Uygur (2018)'un yaptığı çalışmayı 236 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Bunun sonucunda yaşam doyumunu yordayıcısı olarak ortağretim öğrencilerindeki kendini açma ile toplumsal destek görülmüştür. Lise öğrencilerindeki kendini açma ve toplumsal destek arttıkça yaşam doyumunu da artacaktır.

Otizimli çocuğu olan annelerin kaygı seviyeleri, algıladıkları sosyal destek, evlilik hayatları ve yaşam doyumunu değişkenlerinin ölçüldüğü başka bir araştırmaya 120 otizimli çocuk annesi katılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda annelerin eğitim düzeyi arttıkça kaygı seviyelerinde düşüş gözlenmiş, yaşam doyumunu ve algıladıkları sosyal destek ilişkisinde ise artış gözlenmiştir (Gürsoy, 2021).

Yıldırım'ın (2023) ergenlerle yaptığı çalışmaya 792 lise öğrencisi katılmıştır. Yapılan araştırmanın değişkenleri yaşam doyumunun puanlarındaki varyansın 0.38'ini açıkladığı görülmüştür. Bu çalışmada ebeveynlerin başarı baskısının akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmaların aracılığında yaşam doyumunu etkilediği bulunmuştur. Ebeveynlerin akademik başarı desteğinin ergenlerin yaşam doyumundaki etkisinde ise akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmaların bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ebeveyn akademik başarı baskısı yaşam doyumunun düşmesine etki ederken ebeveyn akademik başarı desteği yaşam doyumunun yükselmesine etki etmektedir.

1.2.6. Yaşam Doyumuna Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar

Uluslararası alanda yaşam doyumu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde yaşam doyumunun benlik özellikleri, cinsiyet, yaş, diğer faktörler ile ayrı ayrı ele alındığı görülmektedir. Ayrıca bireylerin yaşları ilerledikçe yaşam doyumları daha da kalıcı olmaktadır. Clemente ve Sauer (1976)'ın 1347 yetişkin birey ile yaptığı çalışma sonucunda yaş faktörü yaşam doyumunu anlamlı derecede pozitif şekilde etkilemiştir. Ayrıca yaştan ilerlemesi ile beraber yaşam doyumu düşüş yaşandığı ya da sifıra yakın olduğu araştırmalar da ortaya konulmuştur (Haring vd., 1984).

Cinsiyet faktörü ve yaşam doyumu ilişkisi araştırıldığında kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık görülmemiştir (Lavalleye vd., 2007). Csikszentmihalyi ve Hunter (2003)'ün yaptığı araştırmada cinsiyet ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Bu araştırmaya göre yaşam doyumu her iki cinsiyette değerlendirilmiş ve fakir olan kadınların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada ileri yaşlarda erkekler aile ve açıdan isteklerini yerine daha çok getirdikleri için kadınlara oranla yüksek yaşam doyumu sergiledikleri görülmüştür (Plagnol & Easterlin, 2008)

Sigara, alkol ve madde bağımlılığı gibi olumsuz yaşam olayları açısından bakıldığında bu faktörlerin düşük yaşam doyumuna neden olduğu araştırmalar görülmüştür (Zullig vd., 2001). Olumsuz benlik algısı, doktor kontrolü olmadan yapılan diyet, zorla kendini kusturma, ilaçlar aracılığı ile ishal olmaya çalışma gibi sağlık durumları açısından yapılan çalışmalara bakıldığında bu faktörlerin yaşam doyumunu oldukça düşürdüğü görülmüştür (Valois vd., 2004).

Kasimatis ve Gastello (2012)'nin yaptığı çalışmada orta yaş annelerin iş rolü ve anne-babanın tavırları ile beraber yaşam doyumu ele alınmıştır. Örneklem 432 anneden oluşmaktadır. Yaşam doyumu ile otoriter anne tutumu arasında ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışan annelerin iş rolü ile yaşam doyumları arasında ilişki tespit edilememiştir. Ebeveyn tarzlarının psikolojik sağlamlık merkezinde yaşam doyumu ve akademik başarıya etkisi incelenen bir araştırmada Semnan Üniversitesi'nden 500 kişi dahil edilmiştir. Çalışmanın bulguları sonucunda izin verici anne-baba tavrı ile yaşam doyumu ilişkisi negatif güçlü bulunurken, demokratik anne-baba tavrı arasında pozitif yönde güçlü ilişki bulunmuştur. Ayrıca yaşam doyumunun akademik başarıyı yordadığı sonucu da ortaya çıkmıştır (Abdi vd., 2015).

Bir başka çalışmada ise İranlı çocuklar ve ergenlerin yaşam doyumu ile kendi kendine değerlendirilen sağlığın belirleyicileri araştırılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda yaşam doyumunun yaş faktöründen doğrudan etkilendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca okul

memnuniyetinin ve iyiliğin de yaşam doyumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Angoorani vd., 2022).

1.3. Psikolojik Sağlamlık

1.3.1. Psikolojik Sağlamlık Nedir

Öznel iyi oluş, mutluluk, iyimserlik ve yaşam doyum dahil olmak üzere pozitif psikoloji alanına ait konularda yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı belirlenmiştir (Gable & Haidt, 2005, s. 103). Pozitif psikoloji alanına ait konulardan bir tanesi de psikolojik sağlamlıktır. Psikolojik sağlamlığa dair farklı tanımlar mevcuttur ve yapılan her tanım ise psikolojik sağlamlığa ait özellikleri ifade etmektedir.

Birçok çalışmaya konu olan psikolojik sağlamlık özellikle 1970’lerde psikolojinin konusu olmuş ve yapılan çalışmalarda “psikolojik dayanıklılık, esneklik, kendini toparlama iradesi ve yılmazlık” gibi kavramlarla tanımlanmıştır. Latince geri dönmek anlamına sahip olan “resiliens”den gelen psikolojik sağlamlık kavramı, engeller karşısında iyileşme ve esneklik anlamını ifade etmektedir (*Resilience*, 2021). Masten (2014) psikolojik sağlamlık kavramını yaşamı devam ettirebilmek için bireyin gelişimini tehdit edecek olan engellere karşı uyum sağlayabilmesi olarak tanımlamaktadır. Amerika Psikologlar Derneği’ne göre psikolojik sağlamlık; stres, trajedi ve tehlikeli olaylar karşısında olumlu uyum gösterme süreci olarak ifade edilmektedir (*Resilience*, 2022).

Psikolojik sağlamlık; yaşam sürecinde stres, kaygı gerçekleştiğinde veya gerçekleştikten sonrasında psikolojik açıdan sağlığın korunması ve en kısa sürede yaşanan strese uyum sağlayıp toparlanabilme olarak tanımlanmaktadır (Kunzler vd., 2018). Garnezy (1993) psikolojik sağlamlığı yaşamın uyumunu bozan bir durumla karşılaşan bireyin bu bozucu durumun üstesinden gelmesi olarak ifade etmektedir. Rutter (1987)’a göre psikolojik sağlamlık çevresel tehlikelere karşı kişinin olumlu şekilde tepki verebilmesini sağlayan koruyucu faktör olarak tanımlanmaktadır.

Psikolojik sağlamlığın kavram olarak Türkçe kaynaklarda kullanılmasına bakıldığında ise “yılmazlık” (Kaner & Bayraklı, 2010; Karataş & Çakır, 2014; G. Kurtoğlu & Doğan, 2016), “kendini toplayabilme gücü” (Ş. Işık, 2016), “psikolojik dayanıklılık” (Çetin, Basım ve Yeloğlu, 2015) şeklinde kullanılmıştır. Buradan hareketle psikolojik sağlamlık; yılmazlık, psikolojik dayanıklılık, kendini toparlayabilme gücü ve rezilyans şeklinde ifade edilebilmektedir.

Psikolojik sağlamlık araştırmalarında evrensel bir psikolojik sağlamlık tanımı görülmemektedir. Psikolojik sağlamlığın oluşabilmesi için iki faktör olmalıdır. Bunlardan ilki

risk faktörü veyahüt çetin hayat koşullarına karşı sağlıklı bir şekilde başa çıkabilme gücü ikincisi ise var olan duruma uyum sağlayabilmedir (Arslan, 2015; Luthar & Cicchetti, 2000). Zimmerman ve Fergus (2005)un yaptığı çalışmada psikolojik sağlıkllık kavramından bahsedebilmek için iki faktörün varlığı gerekmektedir; risk faktörü ve olumlu sonuç doğuracak olan koruyucu faktör.

1.3.2. Psikolojik Sağlıkllığı Etkileyen Etmenler

1.3.3.1. Risk Faktörü

Psikolojik sağlıkllık konusunun temelini risk kavramı oluşturmaktadır. Çünkü psikolojik sağlıkllık kavramına dair yapılan çalışmalar, riskli yaşama sahip çocukların nasıl olur da hayatlarındaki risklere karşı olumlu özellik sergileyen bireyler haline gelerek yaşamlarına devam ettikleri üzerine odaklanmıştır (Condly, 2006). Psikolojik sağlıkllık çalışmalarında risk faktörü, çocuğun ve ergenin sağlıklı faaliyet gösterememesine sebep olan, ölçülen bir yordayıcı olarak görülmektedir (Masten, Herbers, Cutuli ve Lavafor, 2008).

Risk faktörünün biyolojik, kişisel, ailesel ve sosyal şeklinde alt boyutları mevcuttur (Gizir, 2006).

a. Biyolojik ve Bireysel Risk Faktörleri: Erken doğum, annenin hamilelikte alkol/ilâç kullanması, anne adayının çok genç yaşta hamile kalması, kronik hastalıklar, cinsiyet, zor kişilik, düşük özgüven bireysel ve biyolojik risk faktörünü oluşturan temel etmenler arasındadır.

b. Ailesel Risk Faktörleri: İhtiyaçların karşılandığı eve sahip olmak, kalabalık ailenin varlığı, kardeşler arasında çok az yaş farkı olması, ebeveynlerin stresli hayata dayanıklı olmaması, ebeveyn kaybı, parçalanmış ailenin evladı olma, evlat edinilme, aile içi şiddet, ebeveyn işsizliği, cinsel istismar, yetersiz ebeveynlik, ebeveynlerin madde kullanması gibi durumlar bu faktörler arasında ele alınır.

c. Çevresel Risk Faktörleri: Akran reddi, toplumun gelişmişlik seviyesi, toplumsal şiddet, aile dışı kişilerle sosyal ilişkiler, savaş ve doğal afet gibi travmalar, evsizlik, okuldaki stresli ve travmatik olaylar, düşük akademik başarı gibi durum da bu risk faktörleri arasında değerlendirilmektedir.

1.3.3.2. Koruyucu Faktör

Rutter (1985) koruyucu faktörleri bireyin olumsuz bir durum yaşamasına neden olabilecek kötü bir duruma vereceği tepkiyi olumlu yönde değiştiren, düzelten veya tamamen iyileştiren faktörler olarak ifade etmektedir.

Koruyucu faktörler, risk faktörlerinde olduğu gibi çevresel, kişisel, ailesel şeklinde üç alt kategoride ele alınmıştır.

a. Bireysel Faktörler: Bilişsel becerilerin iyi olması, bebeklikte kolay mizaç, ilerleyen süreçte uyumlu kişilik, olumlu benlik algısı, öz yeterlik, hayata karşı olumlu bakış açısı, iman, inanç ve hayata karşı anlam hissi gibi durumlar bu faktörlerde değerlendirilir.

b. Ailesel Faktörler: Çocuk eğitimiyle ilgilenen aileler, otoriter ebeveynler, çok düşük düzeyde anlaşmazlığa sahip olumlu aile ortamı, bakım veren aileler ile yakın ilişkiler, düzenli bir ev ortamı, sosyoekonomik açıdan avantajlı aileler ve ebeveynlerin eğitilmiş olması bu faktörlerin içinde ele alınır.

c. Çevresel Faktörler: Yüksek düzeyde toplumsal güvenliğin olması, acil yardım hizmetlerinin olması, etkili okulların varlığı, çeşitli toplumsal örgütlerin varlığı, halk sağlığı ve sağlık hizmetlerinin son derece iyi olması ve sosyal çevre ile yüksek düzeyde olumlu ilişkiler çevresel faktörler içinde değerlendirilmektedir.

Koruyucu faktörler üzerinde çalışmaların devam ettiği bir alandır ve bu faktörlerin dört temel görevi vardır (Coie vd., 1993). İlk olarak uyumsuzluğa karşı düşürücü etkide bulunması, risk faktörlerinin olumsuzluklarına karşı tampon görevi görmesi, risk faktörüne engel olup olumsuz durum yaşanmasını önleme ve son olarak risk faktörünün uyumsuzluk yaşanmasına yol açmasını sekteye uğratmasıdır.

Tüm bu etkenlerin yanı sıra inançların ve maneviyatın da psikolojik sağlamlığın belirleyicisi olabileceğine dair araştırmalar mevcuttur. Reutter ve Bigatti'ye göre (2014) dini faaliyetlere katılmak kişiye sosyal destek sağladığı için psikolojik sağlamlığın bir kaynağı olabilmektedir. Depresyon teşhisi konan bireylerde yapılmış olan bir araştırmaya göre dini inançlar depresyon ve umutsuzluğun düşük olmasında önemli bir belirleyici olmuştur (Alexander, 2000). Kevin ve Hill (2001) maneviyat ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiye dair araştırdıkları literatür çalışmasının sonucunda dinin ve maneviyatın bireyin sağlık durumuna olumlu yönde etki ettiğini belirtmiştir. Üniversitenin psikoloji ile eğitim alanında öğrenim gören öğrencilerin katıldığı araştırmada dindarlığın psikolojik sağlamlığa ve bu bağlamda da akademik açıdan başarıya etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda ise dindarlığın, psikolojik sağlamlığı diğer faktörlere göre güçlü ve olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Hasan, 2012).

1.3.3. Çocuklarda Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık kavramının ortaya çıkışına bakıldığında yapılan çalışmaların neredeyse çoğu çocuklar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Psikolojik sağlamlık literatürüne katkı

sağlayan bu çalışmalar arasında boylamsal araştırmalar olan Kauai Boylamsal Çalışması (The Kauai Longitudinal Study) ve Yeterlilik Projesi (Project Competence) yer almaktadır (Smith & Carlson, 1997). Bu çalışmalar çocuğun karşılaştığı güçlükleri başarı ile atlatarak psikolojik açıdan sağlıklı birey olabildiğini göstermektedir ve psikolojik açıdan sağlam birey olmanın etkenlerinin belirlenmesinde rol oynamıştır. Psikolojik açıdan sağlam olan çocuk “iyi bilen, iyi oynayan, iyi seven, iyi isteklere sahip olan çocuk” olarak tanımlanmaktadır (Bernard, 1993, s. 44). Detaylı literatür çalışmaları sonucunda psikolojik sağlam olan çocuğun bazı bireysel özelliklerinin ortaya çıktığı gözlenmiştir (Rak & Patterson, 1996);

- a) Etkin problem çözme yetilerine sahip
- b) Bebeklikten itibaren etrafındakilerin dikkatini olumlu yönde çekme becerisine sahip
- c) Olumsuz durumlarda dahi tecrübelerine ilişkin iyimser bakış açısına sahip
- d) Hayatını anlamlı gören ve hayata dair olumlu bakış açısına sahip
- e) Farkındalık düzeyi yüksek ve özerklik sahibi
- f) Yeni tecrübelerle açık
- g) Proaktif bir bakış açısına sahip

Cicchetti ve ark. (1993), psikolojik açıdan sağlam olan bir çocuğun en temel iki özelliğini yüksek zeka ya da bilişsel kabiliyet ve uyumlu mizaç olarak ele almaktadır. Psikolojik açıdan sağlam çocukların bireysel özelliklerinin yanı sıra aileleri çocuklarının yaşantılarıyla daha ilgilidirler ve olumlu ebeveynlik tutumlarına sahiptirler (Gribble vd., 1993). Bununla beraber psikolojik olarak sağlam bir çocuğun ihtiyaç anında hem kendisinin hem de ailesinin destek alabileceği okul, yakın arkadaş, akraba ve sosyal çevre gibi dış destek mekanizmalarına sahip olması beklenmektedir (Smirth & Carlson, 1997).

Sonuç olarak psikolojik açıdan sağlam olan çocuk bir bütün olarak ele alınmakta, bilişsel ve kişisel özellikleri olan bireysel özelliklerinin yanı sıra ebeveyn desteği ve içinde büyüdüğü sosyokültürel şartlar hayatı boyunca karşılaştacağı güçlüklerin üstesinden gelme konusunda temel faktör olarak değerlendirilmektedir.

1.3.4. Psikolojik Sağlamlığa Dair Yapılan Ulusal Çalışmalar

Ülkemizde psikolojik sağlamlığa dair yapılan çalışmaları; doktora, yüksek lisans seviyesindeki araştırmalar ve araştırmalar neticesinde derlenen yazılar oluşturmaktadır. Araştırmalarda sağlamlık, dayanıklılık, yılmazlık, kendini toparlama kuvveti gibi kavramlar “resilient” kavramı ile beraber kullanılmıştır.

Özcan (2005) lise öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada boşanan aileye ve beraber yaşayan aileye sahip kişilerin vazgeçmeme özellikleri ile koruyucu faktörleri karşılaştırmıştır.

Çalışmada ebeveynleri beraber yaşayan bireylerin vazgeçmeme düzeyleri ile koruyucu faktörler, ebeveynleri ayrılmış kişilere oranla daha fazla olduğu sonucu bulunmuştur.

Gizir (2004) yoksul olan 8. Sınıf öğrencilerinin katılımı ile yaptığı çalışmada akademik sağlamlığı yordayan koruyucu faktörlere değinmiştir. Ev içindeki yüksek beklentiler, okul ilişkilerindeki ve arkadaşlık ilişkilerindeki ilgilerin akademik anlamda sağlamlığı yordayan dışsal koruyucu faktörler olduğu sonucuna varılmıştır.

Deprem yaşayan bireylerde psikolojik sağlamlığı etkileyen bireysel etkenlerin revizyonuna dair doktora araştırmasında mizaç, kişilik saygısı, iyimserlik, ümit, yaşam doyumu gibi bireysel etkenlerin dayanıklılık ile olan ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmayla beraber araştırmacı ego sağlamlık ölçeğinin Türkçe uyarlanması çalışmasını da yapmıştır (Kararımak & Güloğlu, 2014).

Ortaokul 8.sınıfa giden öğrenciler ile yapılmış olan çalışmada öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini cinsiyet değişkeni ve kendilik kavramı bağlamında ele alınmış ve araştırma sonucunda her iki değişkenin sağlamlık düzeyini etkilediklerini ifade etmişlerdir (Önder & Gülay, 2008).

Azboy (2016) 194 ortaokul öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada çocukların psikolojik sağlamlığı ile umutlarına dair olan ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulguları ışığında psikolojik sağlamlık ile umudun anlamlı düzeyde olduğu kanısına varmıştır.

Yaşları 14-19 arasında değişen 331 ergenin katılımı ile gerçekleşmiş olan başka bir çalışmada duygusal istismar, sorunlu tavırlar, öz yeterlilik, psikolojik dayanıklılık ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerden kavranan duygusal istismar ve sorunlu tavırlar bağlantısında psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktör olduğu ortaya konulmuştur (Arslan & Balkıs, 2016).

Ortaöğretim öğrencilerinin zihinsel esneklik ile psikolojik sağlamlık ilişkisinde hayat gayesinin arabulucu rolünün incelenmiş olduğu çalışmada öğrencilerin bilişsel esnekliğinin ve yaşam gayelerinin psikolojik sağlamlığı anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşmıştır (Güleç, 2020).

1.3.5. Psikolojik Sağlamlığa Dair Yapılan Uluslararası Çalışmalar

Ulusal çalışmaların yanı sıra uluslararası çalışmalarda da resilience adıyla ele alınan psikolojik sağlamlığa dair yapılan bir çalışmada Kamya (2000) 105 sosyal hizmet öğrencisinin katıldığı ve psikolojik sağlamlık, manevi iyi olma ve özsaygı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda “psikolojik sağlamlık ve manevi iyi olma özsaygının güçlü birer yordayıcısıdır” sonucuna ulaşmıştır.

Bonanno (2004) yetişkinlerle yapmış olduğu araştırmasında psikolojik dayanıklılığı incelemiştir. Yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılığı, fiziksel ve ruhsal süreci sağlıklı sürdürebilmek için kuvvetli olmak şeklinde kavramsallaştırmıştır.

17-19 yaş aralığındaki ergenlerin katılımı ile gerçekleştirilen bir araştırmada öz düzenlemenin psikolojik sağlık ile ilişkisi incelenmiş ve araştırma sonucunda öz düzenleme becerisi ve psikolojik sağlamlığın anlamlı olduğu ortaya konulmuştur (Gardner, Connell, Dishion, 2008)

Sagone ve De Caroli (2013) 13 ve 15 yaş arasındaki 130 ergenin psikolojik sağlık, öz yeterlik ve düşünme stillerinin ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma bulguları sonucunda da psikolojik sağlamlığın öz yeterlik ile anlamlı ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

156 ergenin katılımı ile yapılan çalışmada ergenlerin psikolojik sağlamlıkları ile denetim odağı ve kendilik algıları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmaların sonucunda yüksek düzey psikolojik sağlamlığa sahip ergen bireylerin aynı şekilde yüksek düzeyde kendilik algılarına ve denetim odağına sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Cazan & Dumitrescu, 2016).

Lia ve ark. (2018) psikolojik sağlık, öz yeterlik, problem çözme ve sosyal destek arama arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarını 220 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Araştırmalarının sonucunda psikolojik sağlamlığın öz yeterlik ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2700 gencin katılım sağladığı uzun bir süreçte öz düzenleme yetisinin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerinin incelendiği bir çalışmada öz düzenleme yetisinin psikolojik sağlık ile yüksek düzeyde anlamlı olduğu ortaya konulmuştur (Gomez-Baya vd., 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Yöntem

Araştırmamızın yöntem başlığında yönetime dair bilgi aktarıldıktan sonra problem ve hipotezler başlığında istatistiksel olarak analiz bulguları tablolar şeklinde incelenecektir.

2.1.1. Araştırma Modeli

Araştırmamız ortaokul öğrencilerini temsil eden 10-15 yaş aralığındaki çocukların Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan “ilişkisel tarama modeli” araştırmanın metodunu ortaya koymaktadır. Karasar, ilişkisel tarama modelinin 2 ya da ikiden çok değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda kullanıldığını belirtmektedir (2021). Araştırmamızın değişkenlerini ise demografik değişkenler, Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık oluşturmaktadır. Bu doğrultuda demografik bilgi formu ile beraber katılımcılara cinsiyet, okul türü, kardeş sayısı, yaş ve ebeveyn eğitim durumları gibi ayırıcı nitelikte sorular sorulmuştur. Demografik değişkenler, Tanrı algısı, psikolojik sağlamlık ile yaşam doyum arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Bununla beraber Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlığın kendi aralarındaki ilişki incelenmiştir.

2.1.2. Evren ile Örneklem

Araştırmamızın evrenini 2022-2023 eğitim yılında Antalya ilinde ortaokul ve imam hatip ortaokulunda eğitim alan 10 ile 15 yaşları dahil olmak üzere bu yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmaya 617 imam hatip ortaokulu ve ortaokul öğrencisi katılmıştır. Örneklemi ise tesadüfi yöntemle seçilen 371 (%60,1) kadın, 246 (%39,9) erkek oluşturmaktadır. Araştırmamızın amacına uygun şekilde örneklem belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların araştırmamıza gönüllü olarak katılmaları sağlanmış ve katılımcılardan herhangi bir şekilde kimlik bilgisi istenmemiştir.

2.1.3. Veri Toplama Araçları

2.1.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Form, katılımcıların demografik özelliklerini içeren cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul türü ve anne-baba eğitim durumuna dair bilgileri elde etmek için oluşturulmuştur.

Katılımcıların cevapladıkları bu sorulardan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve kavramsal çerçeve baz alınarak tartışılmıştır.

2.1.3.2. Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği (ÇTİÖ)

Araştırmamızda Yıldız'ın (2012), çocukların Tanrı'ya dair düşüncelerini belirleyerek, Tanrı'yı zihinlerine nasıl yerleştirdiklerini saptamak amacıyla geliştirdiği ÇTİÖ kullanılmıştır. Ölçek 28 maddeden oluşmakta ve 4 alt boyutu bulunmaktadır. 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 27 numaralı maddeler "Güven Veren Tİ", 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26 numaralı maddeler "Korku-Kaygı Veren Tİ", 4, 8, 12, 16, 20, ve 24 numaralı maddeler "Özgür Bırakan Tİ", 3, 7, 11, 15, 19 ve 23 numaralı maddeler ise "Destekleyen Tİ" oluşturmaktadır. Bu ölçek "hiç katılmıyorum, çok katılmıyorum, kararsızım, biraz katılıyorum, tamamen katılıyorum" seçenekli beşli likert tipi bir ölçektir. Bunlar en olumsuzundan en olumlusuna doğru +1, +2, +3, +4 ve +5 şeklinde puanlara sahiptir. Ayrıca ölçeğin "Korku ve Kaygı Veren Tanrı Alt Ölçeği" olumsuzluk ya da zıt ifadeler içeren maddelere sahiptir. İşleme geçmeden önce ters çevirerek puanlama yapılması gerekmektedir. Böylece ÇTİÖ alınabilecek en yüksek puan 140, en düşük puan ise 28'dir. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla madde toplam test korelasyonu hesaplanmış ve Cronbach's Alfa iç tutarlılık değeri 0,73 şeklinde bulunmuştur. Ayrıca üç hafta ara ile tekrar uygulanmış ve aynı sonuçlar elde edilmiş. Ölçeğin test tekrar test yöntemi ile zamanla değişmeyen güvenilir bir şekilde Tanrı imgesini ölçtüğü belirlenmiştir (M. Yıldız, 2012). Ölçeğin geçerliliği için ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi kullanılmış ve geçerlik 0.79 değerinde bulunmuştur. Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklemin büyüklüğüne dair bilgi veren bir ölçüdür (Hoşrik, 2017).

2.1.3.3. Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇİYDÖ)

Araştırmamızda kullanılan ölçeğin orijinali Gaderman, Reichl ve Zumbo (2009) tarafından İngilizce olarak hazırlanmış ve çocuklar için yaşam doyum ölçeği (ÇİYDÖ) 2018 yılında Ekşi ve Altay tarafından Türkçe tercüme edilerek tekrardan oluşturulmuştur. Bu ölçek 5 sorudan oluşmakta ve beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılırken güvenirlik için test tekrar test ve iç tutarlılık yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.79 iken, ölçekteki maddelerin faktör analizleri ise 0.67 ile 0.78 arasında değişkenlik göstermektedir (Ekşi & Altay, 2018).

2.1.3.4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

Katılımcıların psikolojik sağlamlık seviyelerini ortaya çıkarmak için Arslan (2015b) tarafından hazırlanan Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır. 11 ayrı

ülkeden elde edilen verilerin sonucunda oluşturulan formu 28 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek, 3 alt ölçek ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır (Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver, 2012). Bu ölçeğin kısa formu ise 2013 tarihinde yapılmış ve 12 maddeden oluşan yeni bir ölçek oluşturulmuştur (Liebenberg, Ungar ve LeBlanc, 2013). Ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.84 bulunmuştur. Ölçekten alınacak en yüksek puan 60'tır.

Arslan (2015b) tarafından ölçek Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Cronbach alfa ile güvenilirlik katsayısı hesaplanan ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.91 bulunmuştur. Ölçeğin toplam madde korelasyon değerlerinin 0.45 ile 0.79 arasında değiştiği söylenmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar ışığında çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

2.1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Yapılan araştırma 2022-2023 eğitim yılında Antalya ili Kepez ilçesine bağlı bulunan Sefa Akın, Şehit Kahraman Çelik Erbaş, Şehit Kadir Can Ortaokulu, Nebi Güney İHO ve Gıyaseddin Keyhüsrev İHL bünyesinde bulunan ortaokul 5, 6, 7, 8.sınıf kademelerindeki öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmaya 617 iho ve ortaokulda eğitim gören öğrenci katılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin cevaplaması için anketler bizzat elden verilmiştir ve cevaplandırılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin bilgileri tamamen gizlilik çerçevesinde tutulmuş ve herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiştir. Anket uygulanmadan önce daha güvenilir sonuç vermesi için katılımcılar bilgilerin gizli tutulacağı yönünde bilgilendirilmiştir. Kullanılan anketler “Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk İçin Yaşam Doyum Ölçeği ile Çocuk-Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği” şeklinde 4 bölümden oluşmaktadır.

2.1.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın problemini ve alt problemlerini cevaplamak amacıyla “ÇİTÖ”, “ÇİYDÖ” ve “ÇGPSÖ” uygulandıktan sonra elde edilen veriler kişisel bilgi formunda bulunan demografik özellikler ile ölçek puanları arasındaki farklılaşmalara ve ölçeklerin kendi aralarındaki ilişkiye bakılmıştır.

Ölçeklerden elde edilen verilerin IBM SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programı ile istatistiksel analizi yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler için kategori içeren verilerde sayı ve yüzde; sayısal verilerde ise aritmetik ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek değer kullanılmıştır. Çıkarımsal istatistik için verilerin normal dağılıp dağılmadığını ölçmek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Verilerin sonucunda, 0,05 anlamlılık derecesi, çarpıklık ve basıklık değerine göre incelendiğinde veri

setinin normal dağılıma sahip olduğu ve çıkarımsal istatistikler için parametrik analizlerin kullanılmasının uygun olduğu görülmüştür.

Parametrik analizlerden olan bağımsız örneklem T-Testi (Independent Samples T Test) iki tane ilişkisi olmayan örneklem grubunun anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır (Turan vd., 2015). Bu durumda araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine ve okul türlerine göre Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar Yaşam Doyumu ile Çocuk Ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeklerinden aldıkları ortalama puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır.

İkiden fazla bağımsız değişkenler arasındaki farklılığın varlığı ve hangi değişkenlerin farklılaştığını belirlemek için parametrik analizlerden olan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır (Coşansu, 2014).

Çalışmaya katılan öğrencilerin Tanrı algısı, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Pearson korelasyon analizi, her iki değişkenin normal dağılım gösterdiği ve sürekli olduğu zamanlarda kullanılır. Korelasyon katsayısı 0.70-1.00 aralığında yüksek, 0.70-0.30 aralığında orta, 0.30-0.00 aralığında ise düşük seviyede ilişki göstermektedir (Büyüköztürk, 2016).

2.1.6. Çalışmanın Etiği

Araştırmayı ele almadan önce Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayı 05.12.2022 tarihli ve 461 kurul karar sayısı ile alınmıştır. Etik Kurulu Onayı'nın araştırmacıya bildirilmesinin ardından çalışmayı yürütmek için araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan ölçekler için kullanım izni, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan araştırmacılardan alınmıştır. Katılımcılar ortaokul öğrencileri olduğu için Antalya ili Kepez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Ölçek uygulama izni tamamlandıktan sonra Antalya ili Kepez ilçesinde bulunan Sefa Akın, Şehit Kahraman Çelik Erbaş, Şehit Kadir Can Ortaokulu, Nebi Güney İHO ve Gıyaseddin Keyhüsrev İHL bünyesinde bulunan ortaokuldaki öğrencilerden veriler toplanmıştır. Araştırma formunda; araştırmanın amacı, katılımın gönüllülük esaslı olduğu, çalışmaya katılımın gizli olacağı, herhangi bir kişisel bilgiye çalışmada değinilmeyeceği, yanıtlarının gizli kalacağı ve sadece bilimsel çalışmada kullanılacağı belirtilmiştir.

2.2. Bulgular

Araştırmamızın bu bölümünde çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerini tanımlamaya yönelik bulgular, ÇTİÖ, ÇİYDÖ, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçekleri ile ÇTİÖ alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin bulgular, bağımsız değişkenlere göre Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyum, ÇGPSÖ ve Çocuklar İçin Tanrı İmgesi alt boyutları puan ortalamalarındaki farka ilişkin bulgular ve Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyum, ÇGPSÖ ve Çocuklar İçin Tanrı İmgesi alt boyutları puanları arasındaki ilişkiye dair bulgular olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır.

Araştırmamızdan elde edilen bulguların değerlendirilmesinde alan yazında ulaşılabilen benzer araştırmaların elde ettiği bulguları ve çalışmanın kuramsal planına dikkat edilerek tablo şeklinde aktarılmaktadır.

2.2.1. Ortaokul Öğrencilerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Alt bölümde katılımcılara ait tanımlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Tablo 3.1.'de çalışmaya dahil olan ortaokul öğrencilerine ilişkin açıklayıcı bilgilere deınılmıştır. Bu bulguya göre, katılımcıların çoğunluğunu (%60.1) kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların %11,5'i 10, %19'u 11, %33,7'si 12, %21,i 13, %14,1'i 14 ve %0,6'sı ise 15 yaşındadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına bakıldığında %4,7'sinin hiç kardeşi yok, %15,9'unun 1, %33,1'inin 2, %22,9'unun 3, %11,8'inin 4, %6'sının 5, %2,3'ünün 6, %1,3'ünün 7, %1'inin 8, %0,6'sının 9, %0,5'inin ise 10 kardeşi mevcuttur. Katılımcıların çoğunluğu (%29,7) 6.sınıf öğrencisidir.

Katılımcıların %66,3'ü ortaokul öğrencisi iken %33,7'si imam hatip ortaokulu öğrencisidir. Katılımcı ebeveynlerinin eğitim durumlarına bakıldığında anneleri çoğunlukla (%28,4) lise mezunu iken babaları ise çoğunlukla (%28,7) ortaokul mezunudur.

Tablo 2. 1 Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	371	60,1
Erkek	246	39,9
Yaş		
10	71	11,5
11	117	19,0
12	208	33,7
13	130	21,1
14	87	14,1
15	4	0,6
Kardeş Sayısı		
0	29	4,7
1	98	15,9
2	204	33,1
3	141	22,9
4	73	11,8
5	37	6,0
6	14	2,3
7	8	1,3
8	6	1,0
9	4	0,6
10	3	0,5
Sınıf		
5	161	26,1
6	183	29,7
7	143	23,2
8	130	21,1
Okul Türü		
Ortaokul	409	66,3
İmamhatip	208	33,7
Anne Eğitim		
Okumadı	70	11,3
İlkokul	175	28,4
Ortaokul	139	22,5
Lise	154	25,0
Üniversite	79	12,8
Baba Eğitim		
Okumadı	20	3,2
İlkokul	139	22,5
Ortaokul	177	28,7
Lise	168	27,2
Üniversite	113	18,3
Toplam	617	% 100

2.2.2. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyum, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçekleri İle Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde Tablo 3.2.'de görüldüğü gibi katılımcıların Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyum, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçekleri ile Çocuklar İçin Tanrı İmgesi alt boyutlarından almış oldukları en düşük ve en yüksek puanlar, çarpıklık, basıklık puanları ile ortalama puanlara yer verilmiştir.

Tablo 2. 2.Bağımlı Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	$\bar{X}$	Ss	Skewness	Kurtosis	Min	Max
Çocuk İçin Tanrı İmgesi	617	3,699	,43209	-,293	-,175	2,29	4,82
Güven Veren	617	4,275	,60810	-1,109	1,148	2,13	5,00
Korku ve Kaygı Veren	617	3,332	,72345	-,150	-,010	1,00	5,00
Destekleyen	617	4,040	,65445	-,796	,719	1,33	5,00
Özgür Bırakan	617	3,353	,70920	-,008	-,289	1,33	5,00
Yaşam Doyumu	617	3,379	,97206	-,360	-,480	1,00	5,00
Psikolojik Sağlamlık	617	3,767	,72426	-,569	,051	1,00	5,00

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği ve alt boyutları, Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği ile Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanları yer almaktadır. Çocuklar için Tanrı imgesi ölçeği minimum toplam puanın 2,29, ortalama puanın $3,69 \pm 0,43$ ve maksimum puanın 4,82 olduğu; güven veren tanrı imgesi alt boyut minimum puanın 2,13, ortalama puanın $4,27 \pm 0,60$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu; korku veren alt boyut minimum puanın 1,00, ortalama puanın $3,33 \pm 0,72$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu; özgür bırakan tanrı imgesi alt boyut minimum puanın 1,33, ortalama puanın $3,35 \pm 0,70$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu; destekleyen Tanrı imgesi alt boyut minimum puanın 1,33, ortalama puanın $4,04 \pm 0,65$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu; çocuklar için yaşam doyumu ölçeği minimum puanın 1,00, ortalama puanın $3,37 \pm 0,97$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu; genç ve çocuk için psikolojik sağlamlık ölçeği minimum puanın 1,00, ortalama puanın $3,76 \pm 0,72$ ve maksimum puanın 5,00 olduğu görülmektedir.

Normal dağılım, birden çok değişkenli istatistiksel analizlerde önemli bir varsayımdır. Çok değişkenli normallik sayılıştısının sağlanabilmesi için her değişkenin ve değişken çiftlerinin bağımsız şekilde normal dağılım göstermesi gerekir (Tabachnick & Fidell, 2012). Bu araştırmada normallik hipotezi çarpıklık ile basıklık seviyeleri incelenerek yapılacaktır. Çarpıklık ile basıklık seviyelerinin +1,5 ve -1,5 değerleri arasında vuku bulması dağılımın aşırı sapmaya uğramadığını ifade etmektedir (Tabachnick & Fidell, 2012).

Bu durumda araştırma verilerimizin normal dağıldığı söylenebilir. Bağımlı değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiği zaman çarpıklık değerinin en yüksek bulunduğu güven veren Tanrı imgesi alt boyut puanı -1,109, en düşük bulunduğu özgür bırakan tanrı imgesi alt boyut puanı -0,008 olduğu; basıklık değerinin en yüksek bulunduğu Güven Veren Tanrı İmgesi alt boyut puanı 1,148, en düşük bulunduğu -0,010 olduğu görülmektedir.

Uç değerler alışılmış değerlerden farklı değerlere ya da aşırı değerlere sahip katılımcı verileridir. Veri setinde uç değerler ile karşılaşmanın üç ana sebebi vardır ve bunlar; veri girişinde yapılan hatalar, katılımcının örneklemin üyesi olmaması, katılımcının örneklemden farklılaşıyor olmasıdır. Birçok istatistiksel analiz ortalamadan sapmaların karesi temelinde

yapıldığından uç değerler istatistiki analizlerin sonuçlarını bozucu düzeyde etkileyebilir (Çokluk, 2010). Buradan yola çıkarak IBM SPSS 22 paket programı aracılığıyla ilk olarak bağımlı değişkenlerin uç değerlerini belirleyebilmek için histogram grafikleri ardından değişkenlerin hesaplanan standardize Z puanları, son olarak ise “box plots” değerlendirmesi yapılmıştır. Tüm bu analizler sonrasında uç değer gösterdiği saptanan 17 katılımcının verileri analiz dışına çıkarılmış sonuç olarak 617 katılımcı verisi ile analizler gerçekleştirilmiştir.

2.2.3. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık ile Tanrı Algısı Alt Boyutlarının İlişkisine Dair Bulgular

Tablo 3.3. incelediğimizde Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği (ÇTİÖ) ile Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇİYDÖ) toplam puanında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır ($r=.129$, $p<.001$). Buna göre katılımcıların Tanrı imgeleri arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır. tanrı imgesi alt boyutlarından Güven Veren Tanrı İmgesi Ölçeği ile ÇİYDÖ toplam puanında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır ($r=.187$, $p<.001$). Bu durumda katılımcıların Güven Veren Tanrı İmgesi arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır. Tanrı imgesi alt boyutlarından Korku Veren Ölçeği ile ÇİYDÖ toplam puanlarında anlamsız ilişki görülmüştür ($r=.032$, $p=.428$). Tanrı imgesi alt boyutlarından Destekleyen Tanrı İmgesi Ölçeği ile ÇİYDÖ toplam puanlarının pozitif yönlü anlamlı düşük düzeyli korelasyon vardır ($r=.097$, $p<.005$). Katılımcıların destekleyen Tanrı imgesi arttıkça yaşam doyum düzeyleri de artmaktadır. Tanrı İmgesi alt boyutlarından Özgür Bırakan Tanrı İmgesi Ölçeği ile ÇİYDÖ toplam puanları arasında anlamsız bir ilişki görülmüştür ($r=.027$, $p=.497$). Bu durumda Tanrı imgesi ölçeği alt boyutları ile yaşam doyum toplam puanları 2 alt boyut (güven veren ile destekleyen) arasında anlamlı ilişki olup korku ve 2 alt boyut (kaygı veren ile özgür bırakan) arasında anlamsız ilişki görülmüştür. Tanrı İmgesi Ölçeği ve Yaşam Doyum Ölçeği toplam puanı korelasyonu hesaplandığında düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. 3 Katılımcıların Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık ve Tanrı İmgesi Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1.	2	3.	4.	5.	6.	7.
1. Çocuk İçin Tanrı İmgesi	1						
2. Güven Veren	,835**	1					
3. Korku ve Kaygı Veren	,550**	,264**	1				
4. Destekleyen	,771**	,721**	,167**	1			
5. Özgür Bırakan	,600**	,331**	,020	,323**	1		
6. Yaşam Doyumu	,129**	,187**	,032	,097*	,027	1	
7. Psikolojik sağlamlık	,334**	,389**	,151**	,314**	,088*	,527**	1

** $p<.01$, * $p<.05$

ÇTiÖ ve ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır. Bu da bize katılımcıların Tanrı imgelerinin artmasıyla psikolojik sağlamlıklarının da arttığını gösterir ($r=.334$, $p<.001$). Tanrı imgesi alt boyutlarından güven veren Tanrı imgesi ölçeği ile ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır ($r=.389$, $p<.001$). Bu durumda katılımcıların güven veren Tanrı imgesi arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Tanrı algısı alt boyutlarından korku ve kaygı veren Tanrı imgesi ölçeği ile ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmüştür ($r=.151$, $p<.001$). Bu durumda katılımcıların korku ve kaygı veren Tanrı algısı arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri de artmaktadır. Tanrı imgesi alt boyutlarından destekleyen tanrı imgesi ölçeği ile ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır ($r=.314$, $p<.001$). Katılımcıların destekleyen Tanrı imgesi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri de artmaktadır. Tanrı İmgesi alt boyutlarından özgür bırakan Tanrı imgesi ölçeği ile ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmüştür ($r=.088$, $p<.005$). Buna göre katılımcıların özgür bırakan Tanrı imgeleri arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır.

ÇİYDÖ ile ÇGPSÖ toplam puanlarında düşük düzeyli pozitif yönde anlamlı korelasyon vardır ($r=.527$, $p<.001$). Bu bağlamda katılımcıların yaşam doyumları arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır.

2.2.4. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç Ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Değişkenlerinin Cinsiyet ve Okul Türü Dağılımına İlişkin Bulguları

Bu başlık altında araştırma değişkenlerinin cinsiyet ve okul türüne göre dağılımına ilişkin bulgulara yer verilecektir. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç Ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre farklılaşma düzeyine dair ilişkisiz örneklem t-testi bulguları Tablo 3.4.'de verilmiştir.

Katılımcıların Tanrı'ya dair algılarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için gerçekleştirilen ilişkisiz örneklem T testinde erkeklerin ölçekten aldıkları puanın ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.65$) ve kız öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 3.72$) arasında anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [$t_{(617)} = 2.024$, $p<0.05$]. Bu bağlamda kızların erkeklere oranla anlamlı şekilde yüksek düzeyde Tanrı algısına sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2. 4 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyine Dair İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuç Tablosu

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
1. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği	Erkek	246	3.65	.461	2.024	615	.044
	Kadın	371	3.72	.409			
Güven Veren	Erkek	246	4.21	.650	1.904	615	.057
	Kadın	371	4.31	.575			
Korku Veren	Erkek	246	3.32	.787	.182	615	.856
	Kadın	371	3.33	.678			
Destekleyen	Erkek	246	3.92	.733	3.317	615	.001
	Kadın	371	4.11	.585			
Özgür Bırakan	Erkek	246	3.32	.731	.867	615	.386
	Kadın	371	3.37	.694			
2. Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği	Erkek	246	3.46	.879	-1.792	615	.074
	Kadın	371	3.32	1.026			
3. Çocuk ve Genç İçin Psikolojik Sağlık Ölçeği	Erkek	246	3.76	.726	.000	615	1.000
	Kadın	371	3.76	.723			

p< .001

ÇTİÖ alt boyutlarının da cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş olup; güven veren alt boyutunda erkek öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 4.21$) ile kız öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 4.31$) arasında anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir [$t_{(615)} = 1.904$, $p > 0.05$], korku ve kaygı veren alt boyutunda erkek öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.32$) ile kız öğrencilerin ölçek puan ortalamasında ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 3.33$) farklılaşmanın anlamlı olmadığı görülmektedir [$t_{(615)} = .182$, $p > 0.05$], özgür bırakan alt boyutunda erkek öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.32$) ile kız öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 3.37$) arasında anlamlı farklılaşma görülmemektedir [$t_{(615)} = .867$, $p > 0.05$]. Destekleyen alt boyutunda ise erkek öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.92$) ile kız öğrencilerin ölçek puan ortalamasında ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 4.11$) farklılaşmanın anlamlı olduğu gözlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde Tanrı'yı destekleyen olarak algıladığı söylenebilir [$t_{(615)} = 3.317$, $p < 0.05$]. Bu durumda da çocuklar için Tanrı imgesi alt boyutlarından 3 tanesinin ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşmadığı söylenebilirken 1 tanesinin (destekleyen) ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumlarının cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için gerçekleştirilen ilişkisiz örneklem T testinde, erkeklerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.46$) ve kız öğrencilerin ölçek puan ortalamasında ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 3.32$) farklılaşmanın anlamlı olmadığı gözlenmektedir [$t_{(615)} = -1.792$,

$p>0.05$]. Bu durumda ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Katılımcıların psikolojik sağlamlıklarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için gerçekleştirilen ilişkisiz örneklem T testinde, erkeklerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}} = 3.76$) ve kız öğrencilerin ölçek puan ortalamasında ($\bar{X}_{\text{Kadın}} = 3.76$) farklılaşmanın anlamlı olmadığı gözlenmektedir [$t_{(615)} = .000$, $p>0.05$]. Bu durumda katılımcıların psikolojik sağlamlıklarının cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının okul türüne göre farklılaşma düzeyine dair ilişkisiz örneklem t-testi bulguları Tablo 3.5.'te ortaya konmuştur.

Tablo 2. 5 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi, Çocuklar İçin Yaşam Doyumu, Genç ve Çocuk Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyine Dair İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuç Tablosu

Ölçekler	Okul Türü	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
1. Çocuklar İçin Tanrı Algısı Ölçeği	Ortaokul	409	3.65	.442	-3.651	615	.000
	İmamhatip	208	3.78	.398			
Güven Veren	Ortaokul	409	4.22	.620	-2.880	615	.004
	İmamhatip	208	4.37	.572			
Korku Veren	Ortaokul	409	3.28	.744	-2.123	615	.034
	İmamhatip	208	3.41	.673			
Destekleyen	Ortaokul	409	3.96	.666	-4.359	615	.000
	İmamhatip	208	4.19	.601			
Özgür Bırakan	Ortaokul	409	3.33	.732	-1.086	615	.301
	İmamhatip	208	3.39	.661			
2. Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği	Ortaokul	409	3.29	.981	-3.044	615	.002
	İmamhatip	208	3.54	.934			
3. Çocuk ve Genç İçin Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Ortaokul	409	3.69	.741	-3.798	615	.000
	İmamhatip	208	3.91	.667			

p< .001

Katılımcıların Tanrı 'ya dair algılarının okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermek için yapılan ilişkisiz örneklem t-testinde ortaokul öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.65$) ile imam hatip ortaokulu öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 3.78$) ilişkisinde farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmektedir [$t_{(615)} = -3.651$, $p<0.05$]. İmam hatip ortaokulunda eğitim gören öğrencilerin Tanrı algısının ortaokulda eğitim gören öğrencilerine göre anlamlı şekilde daha fazla farklılaştığı söylenebilir.

Çocuklar için Tanrı imgesi ölçeğinin alt boyutlarının da okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş olup; güven veren alt boyutunda ortaokul öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 4.22$) ile imam hatip ortaokulu öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 4.37$) ilişkisinde farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmektedir [$t_{(615)} = -2.880$ $p<0.05$]. İmam hatip öğrencilerinin ortaokul öğrencilerine göre

anlamli şekilde daha çok Tanrı'yı güven veren olarak algıladıkları söylenebilir. Korku ve kaygı veren alt boyutunda ortaokul öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.28$) ile imam hatip ortaokulu öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 3.41$) arasında anlamlı farklılaşma görülmektedir [$t_{(615)} = -2.123, p < 0.05$]. Bu durumda imam hatip ortaokulunda eğitim alan öğrencilerin ortaokulda eğitim alan öğrencilere göre anlamlı şekilde daha fazla Tanrı'yı korku ve kaygı veren olarak algıladıkları söylenebilir. Destekleyen alt boyutunda ise ortaokul öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.96$) ve imam hatip ortaokulu öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 4.19$) ilişkisinde farklılaşmanın anlamlı olduğu gözlenmiştir [$t_{(615)} = -4.359, p < 0.05$]. İmam hatip öğrencilerinin ortaokul öğrencilerine göre anlamlı şekilde daha çok Tanrı'yı destek veren olarak algıladıkları söylenebilir. Özgür bırakan alt boyutunda ortaokul öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.23$) ile imam hatip ortaokulu öğrencilerinin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 3.39$) arasında anlamlı farklılaşma görülmemektedir [$t_{(615)} = -1.086, p > 0.05$]. Bu durumda da her iki okul türünde eğitim gören katılımcıların okul türlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin yaşam doyumlarının okul türüne değişkeni bağlamında anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için yapılan ilişkisiz örneklem t-testinde, ortaokulda eğitim gören öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.29$) ile imam hatip ortaokulunda eğitim gören öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 3.54$) ilişkisinde farklılaşmanın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$t_{(615)} = -3.044, p < 0.05$]. İmam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumlarının ortaokulda eğitim gören öğrencilerine oranla anlamlı şekilde daha çok farklılaştığı söylenebilir.

Katılımcıların psikolojik sağlamlıklarının okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermek için gerçekleştirilen ilişkisiz örneklem t-testinde, erkeklerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.69$) ve kız öğrencilerin ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{imamhatip}} = 3.91$) ilişkisinde farklılaşmanın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$t_{(615)} = -3.798, p < 0.05$]. Bu durumda imam hatip ortaokulunda eğitim gören öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının ortaokulda eğitim alan öğrencilerine oranla anlamlı şekilde çok fazla farklılaştığı söylenebilir.

2.2.5. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre Farklılaşması

Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği, Çocuk-Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının sınıf kademelerine göre betimsel istatistikleri Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 2. 6 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçümler	Sınıf Kademesi	n	$\bar{X}$	SS
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	5. Sınıf	161	3.668	.428
	6.Sınıf	183	3.625	.425
	7. Sınıf	143	3.742	.439
	8.sınıf	130	3.794	.418
Güven Veren	5. Sınıf	161	4.209	.654
	6.Sınıf	183	4.250	.615
	7. Sınıf	143	4.347	.606
	8.sınıf	130	4.313	.560
Korku Veren	5. Sınıf	161	3.228	.794
	6.Sınıf	183	3.325	.685
	7. Sınıf	143	3.355	.662
	8.sınıf	130	3.445	.737
Destekleyen	5. Sınıf	161	4.044	.660
	6.Sınıf	183	3.968	.734
	7. Sınıf	143	4.065	.592
	8.sınıf	130	4.111	.587
Özgür Bırakan	5. Sınıf	161	3.396	.710
	6.Sınıf	183	3.140	.701
	7. Sınıf	143	3.409	.722
	8.sınıf	130	3.539	.633
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	5. Sınıf	161	3.623	.883
	6.Sınıf	183	3.356	.971
	7. Sınıf	143	3.587	.950
	8.sınıf	130	2.880	.918
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık	5. Sınıf	161	3.945	.722
	6.Sınıf	183	3.742	.737
	7. Sınıf	143	3.846	.722
	8.sınıf	130	3.494	.625

Öğrencilerin çocuklar için Tanrı imgesi ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, eğitim gördükleri sınıf kademelerine göre ÇTİÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇTİÖ puan ortalamaları 5.sınıf kademesi ($\bar{X}_{5.sınıf} = 3.668$), 6.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{6.sınıf} = 3.625$), 7.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{7.sınıf} = 3.742$), 8.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{8.sınıf} = 3.794$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.994 > 0.05$). Buradan hareketle ANOVA'nın varsayımlarından olan varyansların homojenliği sağlandığından (Can, 2014), ANOVA (Analysis Of Variance) uygulanmasına karar verilmiştir.

Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği, Çocuk-Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının sınıf kademelerine göre ilişkisiz örneklem tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3.7 ile gösterilmiştir.

Tablo 2. 7 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Kademelerine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler ve Alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	Gruplar arası	2,581	3	,860	4,690	,003	8>6
	Gruplar içi	112,429	613	,183			
	Toplam	115,010	616				
Güven Veren	Gruplar arası	14,138	3	,585	1,586	,192	
	Gruplar içi	517,145	613	,369			
	Toplam	531,282	616				
Korku Veren	Gruplar arası	5,056	3	1,153	2,216	,085	
	Gruplar içi	433,322	613	,520			
	Toplam	438,378	616				
Destekleyen	Gruplar arası	7,365	3	,568	1,265	,286	
	Gruplar içi	636,897	613	,428			
	Toplam	644,261	616				
Özgür Bırakan	Gruplar arası	4,790	3	4,523	9,360	,000	7>5 8>6
	Gruplar içi	783,371	613	,483			
	Toplam	788,162	616				
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	Gruplar arası	18,699	3	16,103	18,494	,000	5>8
	Gruplar içi	455,848	613	,871			
	Toplam	474,547	616				
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık	Gruplar arası	15,832	3	5,277	10,528	,000	5>8 7>8
	Gruplar içi	307,289	613	,501			
	Toplam	323,121	616				

Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(3-613)} = 4.690$, $p < 0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.02$) bu farkın küçük etki düzeyinde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey (HSD) çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın yalnızca 6. ve 8.sınıflar arasında olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkarak 8.sınıfların 6.sınıflara göre daha yüksek düzeyde Tanrı algısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında çocuklar için Tanrı imgesi alt boyutlarından olan özgür bırakan Tanrı imgesi puan ortalamaları 5.sınıf kademesi ($\bar{X}_{5.sınıf} = 3.396$), 6.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{6.sınıf} = 3.140$), 7.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{7.sınıf} = 3.409$), 8.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{8.sınıf} = 3.539$) olarak elde edilmiştir. Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(3-613)} = 9.360$, $p < 0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.04$) bu farkında orta etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan Tukey (HSD) çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 5. Ve 7.sınıflar, 6.sınıf ile 7. ve 8.sınıflar arasında olduğu görülmüştür. Buradan hareketle 7.sınıf öğrencilerinin 5.sınıf öğrencilerine, 8.sınıf öğrencilerin ise 6. ve 7.sınıf öğrencilerine daha yüksek düzeyde Tanrı'nın özgür bıraktığı algısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Güven, korku-kaygı veren ve destekleyen alt boyutuna gelince sınıf kademelerine göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Farklı sınıf kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin çocuklar için yaşam doyumu ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının aralarında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, eğitim gördükleri sınıf kademelerine göre ÇİYDÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ANOVA ile karşılaştırılmış, test sonucunda öğrencilerin puan ortalamaları 5.sınıf kademesi ($\bar{X}_{5.sınıf} = 3.623$), 6.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{6.sınıf} = 3.356$), 7.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{7.sınıf} = 3.587$), 8.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{8.sınıf} = 2.880$) olarak elde edilmiştir; en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş [$F_{(3-613)} = 18.494$, $p < 0.05$], hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.08$) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey (HSD) çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 8.sınıflar ile 7., 6. ve 5.sınıflar arasında olduğu görülmüştür. Bu durumda 5.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf kademelerine göre daha yüksek düzeyde yaşam doyumuna sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının aralarında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, eğitim gördükleri sınıf kademelerine göre ÇGPSÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ANOVA ile karşılaştırılmış, test sonucunda öğrencilerin puan ortalamaları 5.sınıf kademesi ($\bar{X}_{5.sınıf} = 3.945$), 6.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{6.sınıf} = 3.742$), 7.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{7.sınıf} = 3.846$), 8.sınıf kademesinde ($\bar{X}_{8.sınıf} = 3.494$) olarak elde edilmiştir; en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş [$F_{(3-613)} = 10.528$, $p < 0.05$], hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.04$) bu farkın küçük düzeyde olduğu görülmüştür. Yapılan Tukey (HSD) çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 5. ile 6.sınıf, 5. ile 8.sınıf, 6. ile 8.sınıf ve 7. ile 8.sınıf arasında görülmüştür. 5. sınıf öğrencileri 6.sınıf ve 8.sınıf öğrencilerine daha yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip olduğu görülmüştür. 6. ve 7.sınıf öğrencileri 8.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.6. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması

Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği, Çocuk-Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği toplam puanlarının anne eğitim kademesine göre betimsel istatistikleri Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 2. 8 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçümler	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	A-Okumadı	70	3.636	.440
	B-İlkokul	175	3.700	.440
	C-Ortaokul	139	3.632	.436
	D-Lise	154	3.752	.420
	E-Üniversite	79	3.769	.405
Güven Veren	A-Okumadı	70	4.246	.648
	B-İlkokul	175	4.255	.620
	C-Ortaokul	139	4.201	.641
	D-Lise	154	4.317	.574
	E-Üniversite	79	4.394	.533
Korku Veren	A-Okumadı	70	3.151	.745
	B-İlkokul	175	3.351	.743
	C-Ortaokul	139	3.276	.690
	D-Lise	154	3.401	.714
	E-Üniversite	79	3.410	.715
Destekleyen	A-Okumadı	70	3.911	.619
	B-İlkokul	175	4.061	.666
	C-Ortaokul	139	3.932	.698
	D-Lise	154	4.111	.647
	E-Üniversite	79	4.154	.551
Özgür Bırakan	A-Okumadı	70	3.400	.741
	B-İlkokul	175	3.354	.697
	C-Ortaokul	139	3.293	.731
	D-Lise	154	3.391	.694
	E-Üniversite	79	3.341	.705
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	A-Okumadı	70	3.060	.913
	B-İlkokul	175	3.341	.982
	C-Ortaokul	139	3.345	.970
	D-Lise	154	3.439	.983
	E-Üniversite	79	3.688	.897
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık	A-Okumadı	70	3.473	.789
	B-İlkokul	175	3.741	.688
	C-Ortaokul	139	3.781	.707
	D-Lise	154	3.789	.693
	E-Üniversite	79	4.015	.749

Öğrencilerin çocuklar için Tanrı imgesi ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, annelerinin eğitim düzeyine göre ÇTİÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇTİÖ puan ortalamaları okumayan anneler ($\bar{X}_{\text{okumadı}} = 3.636$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ilkokul}} = 3.700$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.632$), lise kademesinde ($\bar{X}_{\text{lise}} = 3.752$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{\text{üniversite}} = 3.769$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p = (0.754) > 0.05$). Buradan hareketle ANOVA'nın varsayımlarından olan varyansların homojenliği sağlandığından (Can, 2014), ANOVA (Analysis Of Variance) uygulanmasına karar verilmiştir.

Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk Ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının anne eğitim düzeyine göre ilişkisiz örneklem tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3.9 ile gösterilmiştir.

Tablo 2. 9 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler ve Alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	Gruplar arası	1,711	4	,4288	2,310	,057	
	Gruplar içi	113,299	612	,185			
	Toplam	115,010	616				
Güven Veren	Gruplar arası	2,269	4	,567	1,540	,189	
	Gruplar içi	225,516	612	,368			
	Toplam	227,785	616				
Korku Veren	Gruplar arası	3,922	4	,981	1,884	,112	
	Gruplar içi	318,483	612	,520			
	Toplam	322,405	616				
Destekleyen	Gruplar arası	4732	4	1,183	2,795	,026	E>A
	Gruplar içi	259,102	612	,423			
	Toplam	263,835	616				
Özgür Bırakan	Gruplar arası	,884	4	,221	,438	,781	
	Gruplar içi	308,946	612	,505			
	Toplam	309,830	616				
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	Gruplar arası	15,651	4	3,913	4,228	,002	
	Gruplar içi	566,404	612	,925			E>A
	Toplam	582,054	616				
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık	Gruplar arası	11,123	4	2,781	5,455	,000	
	Gruplar içi	311,998	612	,510			E>A
	Toplam	323.121	616				

Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır [$F_{(4-612)} = 2.310$, $p > 0.05$]. ÇTİÖ'nün alt boyutlarından destekleyen Tanrı imgesi alt boyutu puan ortalamaları okumayan anneler ($\bar{X}_{okumadı} = 3.911$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{ilkokul} = 4.061$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{ortaokul} = 3.932$), lise kademesinde ($\bar{X}_{lise} = 4.111$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{üniversite} = 4.154$) olarak elde edilmiştir. Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(4-612)} = 2.795$, $p < 0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2=0.01$) bu farkın küçük düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın annesi okumayan, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanlar arasında olduğu görülmektedir. Bu durumda annesi üniversite mezunu olan çocukların annesi okumayan, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre anlamlı şekilde daha fazla destekleyen Tanrı algısına sahip olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin çocuklar için yaşam doyumu ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, annelerinin eğitim düzeyine göre ÇİYDÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇİYDÖ puan ortalamaları okumayan anneler ($\bar{X}_{\text{okumadı}} = 3.060$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ilkokul}} = 3.341$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.345$), lise kademesinde ($\bar{X}_{\text{lise}} = 3.439$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{\text{üniversite}} = 3.688$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.679 > 0.05$). Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(4-612)} = 4.228, p<0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.02$) bu farkında küçük etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın sadece okumayan ile üniversite mezunu anneler arasında görülmüştür. Üniversite mezunu annesi olan çocukların yaşam doyumu annesi okumayan çocuklara göre daha yüksek düzeyde anlamlıdır.

Öğrencilerin ÇGPSÖ'den almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, annelerinin eğitim düzeyine göre ÇGPSÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇGPSÖ puan ortalamaları okumayan anneler ($\bar{X}_{\text{okumadı}} = 3.473$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ilkokul}} = 3.741$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.781$), lise kademesinde ($\bar{X}_{\text{lise}} = 3.789$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{\text{üniversite}} = 4.015$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.744 > 0.05$). Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(4-612)} = 5.455, p<0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.03$) bu farkında küçük etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın annesi okumayan çocuklar ile anneleri ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan çocuklar arasında görülmüştür. Bu durumda üniversite mezunu olan anneye sahip çocuklar okumayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre yüksek seviyede psikolojik sağlamlığa sahiptir.

2.2.7. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması

Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk Ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının baba eğitim kademesine göre betimsel istatistikleri Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 2. 10 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçümler	Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	A-Okumadı	20	3.480	.410
	B-İlkokul	139	3.672	.469
	C-Ortaokul	177	3.667	.396
	D-Lise	168	3.741	.436
	E-Üniversite	113	3.759	.421
Güven Veren	A-Okumadı	20	4.025	.636
	B-İlkokul	139	4.252	.629
	C-Ortaokul	177	4.270	.698
	D-Lise	168	4.293	.623
	E-Üniversite	113	4.329	.564
Korku Veren	A-Okumadı	20	3.057	.753
	B-İlkokul	139	3.318	.753
	C-Ortaokul	177	3.249	.671
	D-Lise	168	3.380	.758
	E-Üniversite	113	3.457	.686
Destekleyen	A-Okumadı	20	3.816	.644
	B-İlkokul	139	4.054	.713
	C-Ortaokul	177	3.940	.661
	D-Lise	168	4.106	.608
	E-Üniversite	113	4.123	.614
Özgür Bırakan	A-Okumadı	20	3.166	.805
	B-İlkokul	139	3.281	.751
	C-Ortaokul	177	3.377	.682
	D-Lise	168	3.408	.675
	E-Üniversite	113	3.355	.728
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	A-Okumadı	20	3.530	.665
	B-İlkokul	139	3.100	1.000
	C-Ortaokul	177	3.363	.912
	D-Lise	168	3.425	1.008
	E-Üniversite	113	3.651	.941
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık	A-Okumadı	20	3.487	.807
	B-İlkokul	139	3.619	.749
	C-Ortaokul	177	3.794	.689
	D-Lise	168	3.752	.705
	E-Üniversite	113	3.977	.711

Öğrencilerin çocuklar için Tanrı imgesi ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak için, babalarının eğitim kademesi değişkeni bağlamında ÇTİÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklem için ANOVA ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇTİÖ puan ortalamaları okumayan babalar ($\bar{X}_{\text{okumadı}} = 3.480$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ilkokul}} = 3.672$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{\text{ortaokul}} = 3.667$), lise kademesinde ($\bar{X}_{\text{lise}} = 3.741$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{\text{üniversite}} = 3.759$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.099 > 0.05$). Buradan hareketle ANOVA'nın varsayımlarından olan varyansların homojenliği sağlandığından (Can, 2014), ANOVA (Analysis Of Variance) uygulanmasına karar verilmiştir.

Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği Ve Çocuk Ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanlarının baba eğitim düzeyine göre ilişkisiz örneklem tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3.11 ile gösterilmiştir.

Tablo 2. 11 Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İlişkisiz Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler ve Alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Çocuklar İçin Tanrı İmgesi	Gruplar arası	1,959	4	,490	2,651	,032	E>A
	Gruplar içi	113,051	612	,185			
	Toplam	115,010	616				
Güven Veren	Gruplar arası	1,715	4	,429	1,161	,327	
	Gruplar içi	226,070	612	,369			
	Toplam	227,785	616				
Korku Veren	Gruplar arası	4,916	4	1,229	2,369	,051	
	Gruplar içi	317,489	612	,519			
	Toplam	322,405	616				
Destekleyen	Gruplar arası	4,301	4	1,075	2,535	,039	E>C
	Gruplar içi	259,534	612	,424			
	Toplam	263,835	616				
Özgür Bırakan	Gruplar arası	2,029	4	,507	1,008	,402	
	Gruplar içi	307,801	612	,503			
	Toplam	309,830	616				
Çocuklar İçin Yaşam Doyumu	Gruplar arası	19,997	4	4,999	5,443	,000	E>B
	Gruplar içi	562,058	612	,918			
	Toplam	582,054	616				
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık	Gruplar arası	9,769	4	2,442	4,770	,001	E>A
	Gruplar içi	313,352	612	,512			
	Toplam	323,121	616				

Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(4-612)} = 2.651, p < 0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.01$) bu farkında küçük etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın babası okumayan çocuklar ile babaları lise ve üniversite mezunu olan çocuklar arasında görülmüştür. Babası üniversite mezunu olan çocukların Tanrı algısı babaları okumayan ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek anlamlı olduğu görülmüştür. Bunun dışında ÇTİÖ alt boyutlarına gelince yalnızca destekleyen Tanrı algısı alt boyutu baba eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılaşmıştır. Bu durumda babaları üniversite mezunu olan çocukların destekleyen Tanrı algısı daha yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur.

Öğrencilerin çocuklar için yaşam doyumu ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını sınamak için, babalarının eğitim düzeyine göre ÇİYDÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇTİÖ puan ortalamaları okumayan babalar ($\bar{X}_{okumadı} = 3.530$), ilköğretim kademesinde ($\bar{X}_{ilkokul} = 3.100$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{ortaokul} = 3.363$), lise kademesinde ($\bar{X}_{lise} = 3.425$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{üniversite} = 3.651$) olarak

elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.156$) > 0.05). Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(4-612)} = 5.443$, $p<0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.03$) bu farkında küçük etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın babaları ilkokul mezunu olan çocuklar ile ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan çocuklar; babaları ortaokul mezunu olan ile üniversite mezunu olan çocuklar arasında görülmüştür. Bu durumda babası üniversite mezunu olan çocukların babası okumayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin ÇGPSÖ'den almış oldukları puan ortalamalarının arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak için, babalarının eğitim düzeyine göre ÇGPSÖ puan ortalamaları ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmış. Öğrencilerin ÇGPSÖ puan ortalamaları okumayan anneler ($\bar{X}_{okumadı} = 3.487$), ilkokul kademesinde ($\bar{X}_{ilkokul} = 3.619$), ortaokul kademesinde ($\bar{X}_{ortaokul} = 3.794$), lise kademesinde ($\bar{X}_{lise} = 3.752$), üniversite kademesinde ($\bar{X}_{üniversite} = 3.977$) olarak elde edilmiştir. Analize geçmeden önce varyans analizinin varsayımlarından olan varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Leneve testi sonucunda varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=0.884$) > 0.05). Gerçekleştirilen ANOVA sonucunda en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür [$F_{(4-612)} = 4.770$, $p<0.05$]. Hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.03$) bu farkında küçük etki düzeyinde olduğu görülmüştür. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda farkın anlamlı olarak babası okumayan çocuklar ile yükseköğretim mezunu olan babaya sahip çocuklar, ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olan baya sahip çocuklar, lise mezunu olan babaya sahip çocuklar ile üniversite mezunu olan babaya sahip çocuklar arasında olduğu görülmüştür. Bu durumda babası üniversite mezunu olan çocuklar okumayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan babaya sahip çocuklara oranla yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahiptir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde, ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerin Tanrı algısı, yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık ilişkisinin incelenmesine dair bulgular literatürdeki araştırmalar çerçevesinde ilgili ana başlıklar altında tartışılmıştır. İlk olarak araştırma ölçekleri ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki, daha sonra ölçeklerin birbiriyle ilişkileri istatistiksel olarak incelenmiştir.

3.1. Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puan Ortalamalarındaki Farka İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

3.1.1. Cinsiyet

Mevcut çalışmada ele alınan değişkenler için yapılan istatistiksel analizlerin sonuçlarına göre ortaya konulan bulguların literatür ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Araştırmanın ortaya konulan bulgularına göre ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerin Tanrı algısı düzeyinin cinsiyet değişkenine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada cinsiyet değişkeni bağlamında kızların erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde Tanrı algısına sahip olduğu görülmektedir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiği zaman da Tanrı algısı düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır (Bayraktutar, 2019, ss. 163-166; Çiftci, 2019, ss. 86-89; Dınvar, 2011, ss. 59-60; Erdoğan, 2014, ss. 132-134; Göregen & Yıldız, 2021, ss. 441-443; Hacikeleşoğlu, 2020, ss. 181-186; Kuşat & Demirci, 2009, ss. 68-69; Oktay, 2020, s. 109; S. Yıldırım, 2018, ss. 62-63; M. Yıldız, 2007, ss. 224-225). Bununla beraber cinsiyetler arası farklılığın olmadığı çalışmalar da mevcuttur (Abanoz, 2008; Doğan, 2016; Göregen & Yıldız, 2021, ss. 441-443; F. Gündüz, 2007; Kekik, 2019; Öztürk, 2019; Yavuz, 1983; M. Yıldız, 2012, s. 64). Cinsiyetler arası farklılaşmayı örneklemnin doğup büyüdüğü çevre ve diğer değişkenlerle ele almak daha doğru bir değerlendirme yapmamızı sağlayacaktır.

Araştırmamızda çocuklar için Tanrı imgesi alt boyutlarından güven, korku veren ile özgür bırakan Tanrı imgesi ölçekleri cinsiyete göre farklılaşmamışken destekleyen Tanrı imgesi ölçeği cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu durumda kızlar erkek öğrencilere oranla Tanrı'yı yüksek seviyede destekleyen bir yaratıcı olarak algılamaktadır. Ancak bu bulgulardan daha farklı bulgular elde eden çalışmalar da mevcuttur (Çiftci, 2019, ss. 86-89;

Erdoğan, 2014; Göregen & Yıldız, 2021, ss. 441-443; Kuşat & Demirci, 2009; Serim, 2010). Bütün bu çalışmalar yaptığımız araştırmayı destekler niteliktedir. Tanrı imgesi alt boyutlarında ortaya çıkan farklılıkların sebebi sosyal çevrenin kadınlara ve erkeklere atfetmiş olduğu anlamlar olabilir.

Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerdeki yaşam doyum puanlarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Yaşam doyum cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Bu konu üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir (Çelebi & Çelebi, 2018; Ercan, 2019; Myers & Diener, 1995; Sırım, 2021; O. Yıldırım, 2023, s. 101). Bununla beraber kadınlara oranla erkeklerin anlamlı şekilde yüksek düzeyde yaşam doyum puanlarına sahip olduğunu (Atik & Güçlüöver, 2020; Neff & Pisitsungkagarn & Hsieh, 2008; Neff & McGehee, 2010), buna karşın kadınların erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek yaşam doyumu puanlarının olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Dost Tuzgöl, 2007; S. Yıldırım & Cenkseven Önder, 2015). Her ne kadar yaşam doyumunun cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı çalışmalar mevcut olsa da cinsiyetin yaşam doyumu ile anlamlı şekilde farklılaştığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Bu durum ele alınan konunun üzerinde daha fazla çalışma yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerdeki psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Psikolojik sağlamlık cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Araştırmamızın bu bulgusunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Aras vd., 2023; Aydın & Egemberdiyeva, 2018; Birinci & Avan, 2022; Çelebi, 2020; Hoşoğlu vd., 2018; Y. Işık & Çelik, 2020; Kermen vd., 2016, 2016; Ş. H. Sarı, 2023; A. Yıldız & Kahraman, 2021). Buna ek olarak psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaştığı çalışmalar da mevcuttur (Çetin vd., 2015; Dilmaç & Çifçi, 2019; Önder & Gülay, 2008; Öner & Özbey, 2022; Soyyiğit vd., 2014; Ö. Turgut, 2015). Psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşmadığı çalışmaların mevcut olması gibi cinsiyete göre farklılaştığı çalışmalar da mevcuttur.

3.1.2. Okul Türü

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin Tanrı algısı okul türü değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği; imam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin normal ortaokula göre daha anlamlı farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Çiftci, 2019; Dilek, 2019; Göregen & Yıldız, 2021; Kula, 2012; S. Yıldırım, 2018). İmamhatip (iho) ortaokulunda eğitim gören

öğrencilerin Tanrı imgesine dair puanları imamhatip haricindeki ortaokul öğrencilerinin Tanrı algısı puanlarından fazla olması, iholarda öğretilen derslerin çoğunluğunun din eğitimi üzerine olması ve konunun içeriği ile ifade edilebilir. İholarda meslek dersleri başlığı altında öğretilen derslerin çoğunluğunda üniteler arasına serpiştirilmiş değerler eğitimi kavramlarının Tanrı'ya atfedilerek ifade edilmesinin iholarda eğitim gören öğrencilerin Tanrı imgesinin fazla çıkmasına katkı sağlayabilir (Kula, 2012). Tanrı algısı alt boyutları puanlarının okul türü değişkenine göre güven veren, korku veren ve destekleyen Tanrı algısı alt boyutları imam hatip ortaokulu öğrencilerinde diğer ortaokul öğrencilerine göre anlamlı şekilde daha çok farklılaşmıştır. Ancak özgür bırakan Tanrı algısı alt boyutunda ise okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Korku veren Tanrı algısının diğer ortaokul öğrencilerinde anlamlı şekilde daha fazla farklılaşması beklenirken imam hatip öğrencilerinde anlamlı şekilde daha fazla farklılaştığı görülmüştür. Tanrı'yı korku veren olarak algılayan çocukların bu düşüncelerinde ailenin tutumunun büyük bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca müfredatta işlenen “cehennem, ceza, ateş, ahiret, ölüm ve günah” gibi kavramlarda çok sık bahsedilmesi çocukta Tanrı'yı korku veren bir yaratıcı olarak algılamasına neden olmuş olabilir (Yılmaz, 2019). Bu sonuçlara ek olarak üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada da fakülte türlerine göre Tanrı algısının değişiklik gösterdiği görülmektedir (Erdoğan, 2014; Seyhan, 2014).

Bu çalışmada okul türü değişkenine bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin yaşam doyum puanlarının anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş olup imam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin diğer ortaokulda eğitim alan öğrencilere oranla yaşam doyum puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu görülmektedir. Ortaokul ve İHO öğrencilerinin yaşam doyumlarının karşılaştırılmasına dair alanyazında bir çalışmaya rastlanmamış olup bu nedenle çalışmanın desteklenmesi için ergenler, lise ve üniversite öğrencilerinin olduğu çalışmalara değinilmiştir. Çünkü bu konudaki çalışmalar genellikle ergenler, lise ve üniversite öğrencileri ile yapılmış olup bu çalışmalarda da örneklemin okul türüne göre yaşam doyumları farklılaşmıştır (Bal & Gülcan, 2014; Çam & Artar, 2015; Kılınç & Uzun, 2020; Öztan, 2014; E. Turgut & Sezer, 2019; O. Yıldırım, 2023). Bununla beraber başka bir araştırmada yaşam doyumu puanlarının okul türü değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Avcı, 2020).

Çalışmada ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puanlarının okul türü değişkenine göre farklılaştığı ve imam hatip öğrencilerinin anlamlı şekilde diğer ortaokul öğrencilerine göre farklılaştığı ortaya konulmuştur. Bu çalışmayı destekler nitelikte

alanyazında çalışmalar olduğu görülmüştür (Akgün, 2018; Çiftci, 2019; S. S. Kurtoğlu, 2019; Taş vd., 2023).

3.1.3. Sınıf Kademesi

Çalışmada ortaya konulan bulgulara bağlı olarak ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin Tanrı algısının eğitim aldıkları sınıf düzeyine göre değişiklik gösterdiği, 8. sınıf öğrencilerinin diğer kademedeki öğrencilere oranla anlamlı şekilde güçlü olduğu sonucuna varılmıştır. Tanrı imgesi alt boyutlarından olan güven, korku veren ve destekleyen Tanrı imgesi düzeyleri ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyine göre benzer olduğu tespit edilmiştir. Ancak özgür bırakan Tanrı imgesi sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde daha fazla farklılaşmıştır. Buna göre 8. sınıf öğrencileri 5., 6. ve 7. sınıflara göre anlamlı şekilde daha fazla Tanrı'nın özgür bıraktığı algısına sahiptir. Kaya (2018, s. 63) ihlde eğitim alan öğrenciler ile gerçekleştirdiği araştırmasında sınıf düzeyi ve Tanrı algısının arasında farklılaşmanın anlamlı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Araştırmada “sınıf seviyesi ilerledikçe çocukların sahip olduğu Tanrı imgesi olumlu şekilde artmıştır” bulgusuna ulaşıldığı görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar genellikle Tanrı algısının katılımcıların yaş değişkenine göre ele alınmıştır. Belen'in (2023) 10-14 yaş grubu öğrencilerle yapmış olduğu çalışmasında 10-14 yaş grubundaki öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak, güven veren ile korku veren alt boyut puanlarının farklılığın anlamlı olmadığını ifade etmiştir. Çiftçi'nin (2019, s. 70) 14-18 yaş grubu öğrencilerinin Tanrı imgesini ele aldığı çalışmasında öğrencilerin yaşları ile Tanrı'yı algılamalarının olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaya göre 14 yaşındaki öğrencilerin diğer yaş gruplarına göre Tanrı'yı daha fazla güven veren olarak aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. İmam hatip ortaokulundaki öğrencilerin Tanrı algısının araştırıldığı bir çalışmada öğrencilerin yaşının artmasıyla Tanrı'yı hiçbir şeye benzetmeyen öğrencilerin sayısında artış görülürken yaşın küçülmesiyle Tanrı'yı insana benzeterek algılayanların sayısında artış görülmüştür (Turnacı, 2019). Sınıf kademesinin ele alındığı çalışmalar da mevcuttur. Yıldız (2012, s. 97) yaptığı çalışmada çocukların eğitim kademesi arttıkça Tanrı'ya güvenme şekli korku verenden affedici Tanrı imgesine doğru bir geçişin olduğunu bildirmektedir. Bu araştırmaya göre ilköğretim 4. sınıf kademesine giden öğrencilerin Tanrı'ya az güvene sahipken; Tanrı'dan korkma ile kaygılanma duygularının fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalara ek olarak Tanrı algısının sınıf düzeyine göre farklılık göstermediğinin sonucuna ulaşan çalışma da mevcuttur. Dilek'in (2019, s. 89) ergenlerle yaptığı çalışmada Tanrı algısının sınıf düzeyine anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

Çalışmanın bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumlarının sınıf düzeyi değişkenine bağlı olarak anlamlı derecede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında 5. Sınıf öğrencilerinin yaşam doyumunun diğer sınıf kademelerine göre anlamlı şekilde daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Kalkışım'ın (2022, s. 103) ortaokul kademesinde eğitim alan öğrencilerin yaşam doyum ve sosyal becerilerinin incelendiği çalışma da araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir. Bu çalışmaya göre 5. Sınıf öğrencileri diğer sınıf kademelerine göre daha fazla yaşam doyumuna sahiptir. Saray'ın (2023, ss. 8-9) çalışmasında da 5. sınıf öğrencilerinin yaşam doyumunu 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır. Literatürde çalışmanın bu bulgusunu destekleyen başka çalışmalar da mevcuttur. Yam'ın (2020, s. 2119) ortaokul kademesinde eğitim gören öğrencilerle beraber yaptığı araştırmada 6.sınıf kademesindeki öğrencilerin 7 ile 8. sınıf kademesindeki öğrencilere oranla anlamlı derecede daha fazla yaşam doyumuna sahip olduğu görülmektedir. İlköğretim öğrencilerinin yaşam doyumunun incelendiği bir çalışmada 6'ya giden öğrencilerin yaşam doyumunu 8'e giden öğrencilere oranla fazla bulunmuştur (Çivitci, 2009, s. 40). Çam ve Artar (2015, s. 39) "Ergenlikte Yaşam Doyumu" adlı çalışmalarında 8. sınıf öğrencilerinin diğer sınıf kademelerine göre daha düşük yaşam doyumuna sahip olduğunu ifade etmiştir. Ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumlarını ele alan başka bir çalışmada 6. sınıfa giden öğrencilerin 7 ile 8. sınıfa öğrencilere oranla yüksek şekilde yaşam doyum gösterdikleri görülmektedir (Öztan, 2014, s. 58). Araştırmalarda sınıf kademesi yükseldikçe öğrencilerin yaşam doyumlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. 8.sınıf öğrencilerinin yaşam doyumlarının düşük olma nedenleri arasında sınav kaygısı yaşamaları olabilmektedir. Bunun yanında öğrencilerin okulda yaşadıkları zorluklar, yeni bir okul ortamına geçecek olmak kaygı düzeylerini arttırabilmektedir (Çivitci, 2009, s. 43).

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının sınıf düzeyine göre değiştiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya göre 5.sınıfa giden öğrenciler 6, 7 ile 8.sınıfa giden öğrencilere oranla yüksek seviyede psikolojik sağlamlığa sahip olduğu görülmektedir. Bu araştırmayı destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Ak'ın (2016, ss. 54-57) ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada 5.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf kademelerine daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu görülmektedir. Gündüz'ün (2019) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Bu çalışmaya bağlı olarak 6. sınıfa giden öğrenciler 7. sınıfa giden öğrencilere oranla yüksek seviyede psikolojik dayanıklılığa sahiptir. Ayrıca Bulut'un (2016) ergen bireyler ile gerçekleştirdiği araştırmada psikolojik dayanıklılığın sınıf seviyesine göre farklılık göstermediği sonucu bulunmuştur. Araştırmalardan çeşitli sonuçlar ortaya

konulması öğrencilerin okuduğu sınıf düzeylerine bağlı olarak değişik sorunlar ile karşılaşması; ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretimde öğrenim gören öğrencilerin gelişim kademelerinin çeşitli olması ile öğrencilerin isteklerinin farklılık göstermesi gibi değişkenlere bağlanabilir.

3.1.4. Anne Eğitim Düzeyi

Araştırmada ortaya konulan bulgulara bağlı olarak ortaokulda eğitim alan öğrencilerin Tanrı algısının annenin öğrenim düzeyine göre değişiklik göstermediği ancak Tanrı algısı alt boyutlarının annenin eğitim seviyesine bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre annesi üniversite mezunu olan ortaokul öğrencileri Tanrı'nın daha fazla desteklediği algısına sahiptir. Yıldız (2012, ss. 148-149) çalışmasında annesi üniversite ve lise mezunu olan çocukların annesi diğer eğitim düzeyine sahip çocuklara göre daha düşük korku ve kaygı veren Tanrı algısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Belen ve Demir'in (2023, ss. 81-82) çalışmasında Tanrı algısı alt boyutlarından güven ve korku veren Tanrı algısı ölçek puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmıştır. Bu durumda anne ortaöğretimden mezun olan çocukların annesi yükseköğretimden mezun olan çocuklara oranla düşük düzeyde korku ve kaygı veren Tanrı algısına sahip olduğu görülmektedir. Bununla beraber annesi ortaöğretimden mezun olan çocukların annesi yükseköğretimden mezun olan çocuklara oranla yüksek düzeyde güven veren Tanrı algısına sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların yanında anne eğitim düzeyinin çocukların Tanrı algısına etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Anuştekin, 2018, ss. 71-73; Kula, 2012, ss. 78-90).

Mevcut çalışmadan elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumlarının anne eğitim düzeyleri değişkenine göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre üniversiteden mezun olan anneye sahip çocukların yaşam doyumları düşük eğitim seviyesinden mezun olan anneye sahip çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte Çivitci'nin (2009) çalışması mevcuttur. Bu çalışmaya göre anne eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların yaşam doyumları artmaktadır. Atik ve Güçlüöver'in (2020, s. 1965) çalışmasında da anne eğitimi lisans olan çocukların yaşam doyumları annesi diğer eğitim düzeylerine sahip öğrencilere göre daha yüksektir. Bir başka çalışmada ise yaşam doyumunun annenin eğitim kademesi değişkenine bağlı olarak farklılık ortaya koymadığı sonucuna ulaşılmıştır (A. Yıldız & Kahraman, 2021, s. 13) .

Araştırmamızda ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlık toplam puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve istatistiksel analiz bulgusuna göre öğrenciler sahip olduğu psikolojik sağlık anne eğitim

düzeyi değişkenine bağlı olarak farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya dayalı olarak üniversitenden mezun anneye çocuklar diğer eğitim seviyesindeki anneye sahip olan çocuklara oranla daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahiptir. Ak'ın (2016, s. 82) yapmış olduğu çalışma bulguları araştırmayı destekler niteliktedir. Bu araştırmaya göre annesi lisans mezunu olan öğrenciler okumayan ile ilköğretim, ortaöğretim mezunu olan anneye sahip çocuklara oranla yüksek düzeyde yaşam doyumuna sahiptir. Sameroff ve arkadaşları (1993) çalışmalarında psikolojik sağlamlığı annenin mezun olduğu eğitim düzeyine bağlı olarak incelemiş ve anne sahip olduğu eğitim düzeyi düşük olması sonucunda bu durumun çocuklar ve ergenler için risk faktörü oluşturacağını belirtmiştir.

3.1.5. Baba Eğitim Düzeyi

Araştırmada ortaya konulan sonuçlara bağlı olarak çocukların Tanrı algısının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda yükseköğretimden mezun olan babaya sahip çocuklar diğer kademelerden mezun olan babaya sahip çocuklara oranla Tanrı algısı istatistiksel bağlamda anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu bulgulara dayanak olma niteliğinde çalışmalar mevcuttur. Belen ve Demir'in (2023, ss. 79-81) yaptıkları çalışmada ortaokul öğrencilerinin Tanrı algısı baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı derece farklılaşmaktadır. Bu durumda babası üniversite mezunu olan çocuklar babası diğer eğitim düzeyine sahip çocuklara göre anlamlı derecede daha fazla Tanrı algısına sahiptir. Mehmedoğlu'nun (2011, s. 223) yaptığı çalışmada baba öğrenim düzeyinin Tanrı algısını etkilediği görülmüştür. Buna göre babası lise ve lisans mezunu olan çocuklar daha yüksek Tanrı algısına sahiptir. Dilek'in (2019, ss. 87-93) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada çocukların baba eğitim düzeyi arttıkça Tanrı algısı da artmaktadır. Bunun yanında çocukların Tanrı algısının babanın öğrenim seviyesi değişkenine bağlı olarak farklılık göstermediğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Kula (2012, ss. 78-90) yapmış olduğu çalışmada Tanrı algısını baba eğitim düzeyinin etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Anuştekin'in (2018, ss. 71-73) yapmış olduğu çalışmada da ortaöğretim öğrencilerinin Tanrı algısı baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Kaya'nın (2018, ss. 64-65) imam hatip lisesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada baba öğrenim düzeyi ile Tanrı algısı arasında fark bulunmamıştır. Tanrı algısı alt boyutlarından sadece destekleyen Tanrı algısı baba eğitim düzeyine göre farklılaşmıştır. Bu durumda babası üniversite mezunu olan çocuklar Tanrı'nın daha çok desteklediği algısına sahiptir. Bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Belen & Demir, 2023, ss. 79-81; F. Gündüz, 2007).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocukların yaşam doyum babanın eğitim kademesi değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Babaları üniversitenden mezun olan çocukların sahip olduğu yaşam doyumları diğer eğitim düzeyinden mezun olan babaya sahip çocuklara oranla yüksek yaşam doyum gösterdikleri görülmektedir. Sarı ve arkadaşlarının (2019, s. 428) yaptığı çalışmada çocukların yaşam doyum babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşmıştır. Bu duruma göre babası üniversite mezunu olan çocuklar babası diğer eğitim düzeyine sahip çocuklara göre daha yüksek yaşam doyumuna sahiptir. Çivitci'nin (2009, ss. 39-40) yaptığı çalışmada üniversite mezunu babanın çocukları ilköğretim mezunu olan babanın çocuklarına göre daha yüksek yaşam doyumuna sahiptir. İkiz ve Görmez (2010) ise yatıkları çalışmada yaşam doyumunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız ve Kahraman'ın (2021) yaptığı çalışmada yaşam doyum ile baba eğitim düzeyi ne göre farklılaşmamaktadır. Dost'un (2007, s. 51) yükseköğretimde eğitim gören öğrenciler ile gerçekleştirdiği çalışmada yaşam doyumunun babanın eğitim seviyesi değişkenine bağlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre çocukların psikolojik sağlamlıklarının seviyeleri baba eğitim kademelerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bu bulgular dahilinde üniversitenden mezun olan babaya sahip çocuklardaki psikolojik sağlamlıklar diğer kademedan mezun olan babaya sahip çocuklara oranla daha fazla bulunmuştur. Yıldız ve Kahraman (2021, ss. 14-15) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada çocukların psikolojik dayanıklılıkları babanın eğitim kademesine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Bu durumda üniversiteden mezun olan babaya sahip çocuklar daha yüksek yaşam doyumuna sahiptir. Bindal (2018) yapmış olduğu çalışmada babası üniversite mezunu olan çocuklar daha yüksek yaşam doyumuna sahiptir. Araştırmamızın bu bulgusunu destekler nitelikte başka çalışmalar da mevcuttur (Atik, 2013; Güngörmüş, Okanlı, Kocabeyoğlu, 2015; Saka, 2017). Yaşam doyumunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulgusunu veren çalışmalar mevcuttur (Ağırkan & Kağan, 2017; Atarbay, 2017; E. Aydın, 2018; Ö. Turgut, 2015).

3.2. Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği, Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmada kullanılan ölçeklerin kendi aralarındaki ilişki de araştırılmıştır. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin Tanrı imgesi ölçeği ile yaşam doyum ölçeği

arasında pozitif, anlamlı ve düşük düzeyde korelasyon vardır. Buna göre katılımcıların Tanrı algısı arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır. Ayrıca Tanrı algısı alt boyutlarına bakıldığında güven veren ve destekleyen Tanrı imgesi ve yaşam doyum ikilisinde anlamlı şekilde pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Korku-kaygı veren ve özgür bırakan Tanrı imgesi ve yaşam doyum ikilisinde anlamsız ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir. Buna göre güven veren ve destekleyen Tanrı algısı arttıkça yaşam doyumunu da artmaktadır. Ulusal literatürde Tanrı algısı ve yaşam doyum arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar mevcuttur. Türker ve Tokur (2019) savaş mağduru çocuklarla yaptığı çalışmada Tanrı algısı ile yaşam doyumunu arasında pozitif ilişkinin olduğunu, Tanrı algıları arttıkça yaşam memnuniyetleri de artmaktadır. Dalfidan'ın (2019) yapmış olduğu çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre Tanrı algısı yaşam mutluluğunu etkilemektedir. Aydın'ın (2009) çalışmasında ise pozitif Tanrı algısı insanı sonsuz bir mutluluğa ulaştırmış olacaktır. Arvas (2017) çalışmasında Allah inancı ve yaşam doyumunda ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaya bağlı olarak Allah inancı arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır. Uluslararası literatürde de araştırmanın bu bulgusunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Ahad vd., 1399; Haddadi Kuhsar & Kashefi, 2015; Kirkpatrick & Shaver, 1990; T. T. T. Nguyen vd., 2018; Pirutinsky vd., 2020; Steenwyk vd., 2010). Mevcut bulgunun aksine Krause (2019) yaptığı çalışmada Tanrı imgesi ve yaşam doyumdaki ilişkinin anlamsız ve negatif olduğu sonucunu bulmuştur.

Mevcut çalışmada ortaokul öğrencilerinin Tanrı algısı ve psikolojik sağlamlıklarında korelasyonun anlamlı, pozitif ve orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu araştırmaya göre çocukların Tanrı algıları arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Ayrıca Tanrı algısının alt boyutları ve psikolojik sağlamlıkta ilişkinin pozitif ve anlamlıdır. Literatürde çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Erdoğan'ın (2014) çalışmasında Tanrı algısı ve psikolojik dayanıklılıkta anlamlı şekilde pozitif korelasyon vardır. Bu duruma bağlı olarak Tanrı algısı artış gösterdikçe psikolojik dayanıklılık da artış göstermektedir. Erdoğan (2014) sevgi yönelimli Tanrı algısının insanın ruh salığını koruduğunu ve Tanrı algısının psikolojik dayanıklılığın risk faktörünü ortadan kaldıran veyahut azaltan etkinin söz konusu olduğunu belirtmektedir. Çiftçi ve Dilmaç'ın (2019) yaptıkları çalışmada Tanrı algısı ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki anlamlı şekilde ve pozitifdir. Böylelikle yaşları 14-18 olan katılımcıların Tanrı algısı arttıkça psikolojik dayanıklılıkları da artmaktadır. Göregen ve Yıldız (2021) çalışmasında Tanrı algısı ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuştur. Bu bulguya dayalı olarak Tanrı'ya dair algı artış gösterdikçe psikolojik dayanıklılık da artış göstermektedir. Başka bir araştırmada ise Tanrı algısı ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur bu

araştırmaya göre katılımcıların Tanrı algısı arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır (Baynal & Uysal, 2023). Ayrıca Baynal ve Uysal'ın (2023) çalışmasına göre korku yönelimli Tanrı algısı arttıkça refah düzeyi azalmaktadır. Uluslararası çalışmalar incelendiği zaman Vietnamlı göçmenler üzerine yapılan bir çalışmada Tanrı algısıyla beraber psikolojik sağlamlıkta ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuş ve bulunan sonuca bağlı olarak Tanrı algısı arttıkça psikolojik sağlamlığın da artış gösterdiği ifade edilmiştir (T. T. Nguyen vd., 2015). Yaşlılarla ile gerçekleştirilen bir çalışmada Tanrı algısıyla beraber psikolojik dayanıklılık ilişkisinin pozitif, anlamlı olduğu görülmüş, yaşlı katılımcıların Tanrı algısı artış gösterdikçe psikolojik dayanıklılıkları da artış göstermiştir (Kuchakinia & Dehghanzadeh, 2018). Zahed'in (2012) öğrencilerle yaptığı çalışmada ise Tanrı algısı ile psikolojik dayanıklılık ilişkisi incelenmiştir. Bu araştırmaya göre psikolojik dayanıklılıkla beraber Tanrı algısındaki ilişki pozitif, anlamlı bulunmuş ve Tanrı algısı artan öğrencilerin psikolojik açıdan daha dayanıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ortaya konulan bulgulara göre ortaokulda eğitim alan öğrencilerin yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlıklarının orta düzeyde, anlamlı ve pozitif korelasyonu olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulguya göre katılımcıların yaşam doyumu arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artış göstermektedir. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Abolghasemi & Varaniyab, 2010; Baltacı & Karataş, 2015; Çekiç, 2019; Dursun & Özkan, 2019; Sağar & Sağar, 2022; Toprak, 2014; Uz Baş & Yurdabakan, 2017; Yavaş, 2021; Yelboğa vd., 2022; A. Yıldız & Kahraman, 2021). Bu çalışmalara göre yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlılık ilişkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların yaşam doyumları arttıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Araştırmacılar arasında literatürde yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlığın birbirini etkilediğine dair arasında görüş birliği sağlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Çalışma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Katılımcıların ÇTİÖ toplam puanı ile ÇİYDÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
2. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Güven Veren TİÖ toplam puanı ÇİYDÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
3. Katılımcıların Çocuklar İçin Tanrı İmgesi Ölçeği alt boyutlarından Korku ve Kaygı Veren TİÖ toplam puanı ile ÇİYDÖ toplam puanı arasında anlamsız bir ilişki vardır.
4. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Destekleyen TİÖ toplam puanı ile ÇİYDÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
5. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Özgür Bırakan TİÖ toplam puanı ile ÇİYDÖ toplam puanı arasında anlamsız bir ilişki vardır.
6. Katılımcıların ÇTİÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
7. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Güven Veren TİÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
8. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Korku Veren TİÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
9. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Destekleyen TİÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
10. Katılımcıların ÇTİÖ alt boyutlarından Özgür Bırakan TİÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
11. Katılımcıların ÇİYDÖ toplam puanı ile ÇGPSÖ toplam puanı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
12. Ortaokul öğrencilerinin ÇİTÖ ve alt boyutları, ÇİYDÖ, ÇGPSÖ toplam puanları:
 - a) ÇTİÖ toplam puanları cinsiyet faktörüne bağlı olarak farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin Tanrı imgesi erkeklerin Tanrı imgesinden yüksektir. ÇTİÖ alt boyutlarından destekleyen Tanrı imgesi toplam puanı cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin Tanrı'yı destekleyen olarak algılaması erkek öğrencilere göre daha yüksektir. ÇTİÖ alt boyutlarından güven, korku veren ve özgür bırakan Tanrı imgesi toplam puanları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

ÇİYDÖ toplam puanı cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. ÇGPSÖ toplam puanı cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşmamaktadır.

- b) ÇTİÖ ve alt boyutları, ÇİYDÖ, ÇGPSÖ toplam puanları okul türüne göre farklılaşmaktadır. İholarada eğitim gören öğrencilerin Tanrı imgesi ortaokulda öğrenim gören öğrencilere göre yüksek çıkmaktadır. Güven, kaygı ve korku veren, destekleyen Tanrı imgesi imam hatip ortaokulunda daha yüksek bulunmuştur. İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlıkları ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Tanrı imgesi alt boyutundan özgür bırakan Tanrı imgesi toplam puanı okul türüne göre farklılaşmamaktadır.
- c) ÇTİÖ ve alt boyutlarından Özgür Bırakan Tanrı İmgesi, ÇİYDÖ, ÇGPSÖ toplam puanları sınıf kademelerine göre farklılaşmaktadır. 8. sınıf öğrencilerinin Tanrı imgesi ve Tanrı'nın özgür bıraktığı algısı daha yüksek bulunmuştur. 5. sınıf öğrencilerinin yaşam doyumu 6, 7, 8' e giden öğrencilere oranla yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak da sınıf kademesi ilerledikçe öğrencilerin karşılaştıkları stres, kaygı düzeylerinin artmasından kaynaklanmış olabilir. 6. sınıf öğrencileri diğer kademelere göre daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahiptir.
- d) ÇTİÖ alt boyutlarından Destekleyen Tİ, ÇİYDÖ, ÇGPSÖ toplam puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Annesi üniversite mezunu olan çocukların Tanrı'yı destekleyen olarak algılaması, yaşam doyumları ve psikolojik sağlamlıkları daha yüksek bulunmuştur. ÇTİÖ ve alt boyutlarından Güven, Korku-Kaygı Veren, Özgür Bırakan Tİ toplam puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmamaktadır.
- e) ÇTİÖ ve alt boyutlarından Destekleyen Tİ, ÇİYDÖ, ÇGPSÖ toplam puanları babanın eğitim kademesine göre farklılık göstermektedir. Üniversiteden mezun olan babaya sahip çocukların Tanrı'ya dair algısı, destekleyen Tanrı imgesi, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlığı daha yüksek bulunmuştur. ÇTİÖ alt boyutlarından Güven, Korku-Kaygı Veren, Özgür Bırakan Tİ toplam puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmamaktadır.

Öneriler

Öneriler başlığında bulgular ve elde edilen sonuçlara göre katkı sağlayacağını düşündüğümüz bazı önerilere yer verilmiştir.

1. Bu çalışma yüksek lisans çalışması olması ve sadece ortaokul öğrencilerinin katılmaları sebebiyle salt olarak nicelik içeren yöntemlerden faydalanarak hazırlanmıştır. Çalışmanın konusu olan dinamiklerin hakikatinin anlaşılabilmesi için, daha sonraki tarihlerde bu konu hakkında yapılacak araştırmalarda, farklı eğitim seviyelerindeki öğrenciler ile görüşmeler yapılarak nitel ve nicel araştırmalar yürütülmesi, mevzunun geniş şumüllü anlaşılmasına yardımcı olabilir.
2. Çalışma, Antalya ili Kepez ilçesinde bulunan 5 ortaokulda eğitim gören, sınıf kademeleri 5, 6, 7 ve 8 olan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Belirlenen konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılar çalışma grubunu genişletebilir ya da farklı sınıf kademeleri ile çalışarak bu ilişkinin farklı yaş gruplarındaki varlığını inceleyebilirler
3. Cinsiyet değişkeninde elde edilen farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda öğrencilere yönelik toplumsal cinsiyet yaklaşımları ile ilgili dersler ve seminerler verilebilir.
4. Çalışma bulgularına dayanarak okul türü ve Tanrı algısında anlamlı farklılık görülmüş olup ikisi arasındaki ilişkiye dayanarak tüm okullarda öğrencilere yaratıcının merhamet, müsamaha, affetme, sevme vb pozitif yönlü sıfatları anlatılarak öğrencilerin yaşamış oldukları psikolojik rahatsızlıklar ile daha kolay baş edebilmeleri sağlanabilir.
5. Ortaokul öğrencilerinin yaşları ilerleme gösterdikçe Allah'tan uzak kaldıkları görülmüştür. Allah'tan uzak kalma öğrencilerin yalnızlaşmalarına ve problemlerle baş edememelerine neden olduğu için kişilere küçüklükten itibaren nitelikli ve sağlıklı ilgiler verilebilir. Ayrıca ebeveynler daha yumuşak ve hoşgörülü tavır sergileyebilirler.
6. Ortaokul öğrencilerinin Tanrı algısının geliştirilebilmesi için okullarda dini eğitim arttırılabilir veya ailelere bu konuda seminerler düzenlenebilir.
7. Din psikolojisi alanına ait alanyazındaki yaşam doyumunun imam hatip ortaokullarında ve diğer ortaokullarda eğitim gören öğrencilerin yaşam doyumlarını karşılaştıran farklı araştırmalarla desteklenmesi diğer araştırmacılara önerilmektedir.
8. Özellikle 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları sınav stresi sebebiyle yaşam doyumlarının ve psikolojik sağlamlıklarının diğer kademelere göre düşük bulunmuştur. Öğrencilerin bu durumu, okullarda pdr hizmetlerinin sağlayacağı işbirliğiyle yürütülüp öğrencilere seminerler, eğitimler verilerek çözülebilir.

9. Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi ortaokul öğrencilerinin sorunlarla kolay baş edebilme, adapte olma konusunda önemli olan psikolojik sağlamlığa dair yapacakları araştırmalarda koruyucu faktör olarak kabul edilen Tanrı imgesine dair çalışmalardan da yararlanabilirler.
10. Uluslararası ortaya konulan çalışmalar ulusal çalışmalara nazaran daha fazladır ve yapılan çalışmalar daha çok din, dindarlık vb. konuları içermektedir. Tanrı imgesi/algısı konusu üzerine daha çok çalışma yapılması ihtiyacı söz konusudur.
11. Yurtiçinde yapılan çalışmalar daha çok ergenler, yetişkinler ve yaşlılar üzerinedir. Çalışmanın örneklemi yaş aralığı düşürülerek daha da artırılabilir.
12. İleri tarihlerde çalışmaya konu olan demografik değişkenler genişletilerek yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, S. (2008). *6-12 Yaş Arası Çocukların Dini Ve Ahlaki Gelişimlerinde Anne Ve Babaların Rolü (İzmir Ve Sakarya Örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Abdi, M., Yasavoli, M. H., & Yasavoli, M. M. (2015). Assessment of Structural Model to Explain Life Satisfaction and Academic Achievement Based on Parenting Styles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 182, 668-672.
- Abolghasemi, A., & Varaniyab, S. T. (2010). Resilience and Perceived Stress: Predictors of Life Satisfaction in the Students of Success and Failure. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-752. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.178>
- Ağırkan, M., & Kağan, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 225-245. <https://doi.org/10.17556/erziefd.335063>
- Ahad, O., Mohammad, F., Reza, A. M., & Roghayeh, E. A. (1399). The Mediating Role of the Image of God in the Relationship Between Attachment Styles and Life Satisfaction. *Cultural Psychology*, 4(1), 81-103.
- Ahrendt, C. J. (1974). *Relationships Between the Self-Concepts of Children and Their Concepts of God* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. University of Texas.
- Ak, Ç. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zekaları Ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Akgün, Ü. (2018). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcıları Olarak Güvengenlik Ve Mizah Tarzlari. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 217-231.

- Albayrak, A. (1995). *Ergenlerin Dini Gelişiminde Sevgi ve Korku Motifinin Etkinliği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Alexander, P. (2000). A Motivated Look at Motivational Terminology. *Contemporary Educational Psychology*.
- Angoorani, P., Mahmoodi, Z., Ejtahed, H.-S., Heshmat, R., Motlagh, M. E., Qorbani, M., & Kelishadi, R. (2022). Determinants of Life Satisfaction and Self-Rated Health in Iranian Children and Adolescents: A Structure Equation Model. *BMC Pediatrics*, 22(1), 4. <https://doi.org/10.1186/s12887-021-03044-w>
- Anuştekin, M. N. (2018). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri İle Tanrı Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Aras, N. Y., Topkaya, N., & Şahin, E. (2023). Yetişkin Bireylerde Cinsiyet, Çocukluk Çağı Travmaları, Yaşamda Anlam, Öz-Şefkat ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İctimaiyat*, 7(1), 168-183. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1168719>
- Arslan, G. (2015a). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1. <https://doi.org/10.12984/eed.23397>
- Arslan, G. (2015b). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1. <https://doi.org/10.12984/eed.23397>
- Arslan, G. (2015c). Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık: Bireysel Koruyucu Faktörlerin Rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(44), 73-82.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde Duygusal İstismar, Problem Davranışlar, Öz-Yeterlik ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6, 8. <https://doi.org/10.19126/suje.35977>

- Arvas, F. B. (2017). Öznel İyi-Oлма Hali İle Dini İnançlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(2), 165-201.
- Atarbay, S. (2017). *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Atik, E. L. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri Ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma Ve İçgörünün Rolü*. İstanbul Bilim Üniversitesi.
- Atik, G., & Güçlüöver, A. (2020). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumları ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kırıkkale İli Örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(23), 1959-1975. <https://doi.org/10.26466/opus.687393>
- Avcı, A. Y. (2020). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Siirt Örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Biruni Üniversitesi.
- Aydın, A. R. (2009). İnanma İhtiyacı ve Dinî Ritüellerin Psikolojik Değeri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(2), 87-100.
- Aydın, A. R. (2010). Tanrı Algısına Jungçu Bir Bakış. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 53-61.
- Aydın, E. (2018). *Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Psikolojik Sağlamlık Ve Depresyon Belirtileri Üzerine Etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <http://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/handle/11352/2687>
- Aydın, Ö. G. (2010). *Tanrı İmgesi ile Çeşitli Psikolojik Değişkenler Arasındaki İlişki* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.

- Ayten, A., & Köse, A. (2012). *Din Psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Azboy, K., Sariçam, H., & Çardak, M. (2016, Nisan 30). *Psychological Resilience and Hope in Children*. 1. Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi, Üsküdar Üniversitesi. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4481.8804>
- Bal, P. N., & Gülcan, A. (2014). Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluluk Ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 41-52.
- Baltacı, H. Ş., & Karataş, Z. (2015). Perceived Social Support, Depression and Life Satisfaction as the Predictor of the Resilience of Secondary School Students: The Case of Burdur. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15(60), 111-130. <https://doi.org/10.14689/ejer.2015.60.7>
- Baynal, F., & Uysal, S. (2023). Relationship Between Psychological Resilience, Forgiveness and God Perception. *Darulfünun İlahiyat*, 34(1), 283-306. <https://doi.org/10.26650/di.2023.34.1.1269464>
- Bayraktutar, M. (2019). *İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Örneklemine Dini Başa Çıkma Ve Tanrı Tasavvuru İlişkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Belen, F. Z., & Demir, Ş. (2023). 10-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerde Öz Saygı İle Tanrı Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kalemname*.
- Bernard, B. (1993). Fostering Resiliency in Kids. *Wested Regional Educational Laboratory*, 51.
- Bindal, G. (2018). *Ergenlerin Psikolojik Sağlamlığın (resilience), Çocukluk Çağındaki Travma Ve Bağlanma Stilleri İle İlişkisinin İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Birinci, M. C., & Avan, S. K. (2022). Öğrencilerde Ders- Boş Zaman Çatışmasının Psikolojik Sağlamlık Üzerine Etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 13(2), Article 2. <https://doi.org/10.17155/omuspd.1136470>

- Bonanno, G. A. (2004). Loss, Trauma, and Human Resilience: Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? *American Psychologist*.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.1.20>
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim Ve Sanat Yayınları.
- Bulut, B. (2016). *Ergenlerin Anksiyete, Sosyal Destek Ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (21. bs). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, A. (2014). *Spss İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (3. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cazan, & Dumitrescu. (2016). Exploring the Relationship Between Adolescent Resilience, Self-Perception and Locus of Control. *Romanian Journal of Experimental Applied Psychology*.
https://www.researchgate.net/publication/307955306_EXPLORING_THE_RELATIONSHIP_BETWEEN_ADOLESCENT_RESILIENCE_SELF-PERCEPTION_AND_LOCUS_OF_CONTROL
- Cicchetti, Rogosch, Lynch, & Holt. (1993). Resilience in maltreated children: Processes leading to adaptive outcome. İçinde *Development and Psychopathology* (C. 5, ss. 629-647).
- Clair, M. S. (2004). *Object Relations and Self Psychology: An Introduction*. Thomson/Brooks/Cole.
- Clark, W. H. (2012). *The Religion of Childhood*. Literary Licensing.
<https://www.bookdepository.com/Psychology-Religion-Walter-Houston-Clark/9781258452230>
- Clemente, F., & Sauer, W. J. (1976). Racial Differences in Life Satisfaction. *Journal of Black Studies*, 7(1), 3-10.

- Coie, J. D., Watt, N. F., West, S. G., Hawkins, J. D., Asarnow, J. R., Markman, H. J., Ramey, S. L., Shure, M. B., & Long, B. (1993). The Science of Prevention. A Conceptual Framework and Some Directions for a National Research Program. *The American Psychologist*, 48(10), 1013-1022. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.48.10.1013>
- Condly, S. J. (2006). Resilience in Children: A Review of Literature With Implications for Education. *Urban Education*, 41, 211-236. <https://doi.org/10.1177/0042085906287902>
- Coşansu, G. (2014). Verilerin Analizi ve Yorumlanması. *Nobel Tıp Kitapevleri*.
- Csikszentmihalyi, M., & Hunter, J. (2003). Happiness in Everyday Life: The Uses of Experience Sampling. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 4, 185-199. <https://doi.org/10.1023/A:1024409732742>
- Çam, Z., & Artar, M. (2015). Ergenlikte Yaşam Doyumu: Okul Türleri Bağlamında Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 23-46.
- Çekiç, Y. S.-A. (2019). Psikolojik Sağlık Ve Yaşamda Mevcut Anlamin Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences, Volume 14 Issue 3*(Volume 14 Issue 3), 833-844. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22582>
- Çelebi, G. Y. (2020). Covid 19 Salgınına İlişkin Tepkilerin Psikolojik Sağlık Açısından İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, Article 8. <https://doi.org/10.21733/ibad.737406>
- Çelebi, G. Y., & Çelebi, B. (2018). Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 2(2), Article 2. <https://doi.org/10.32433/eje.421904>
- Çelik, C. (2006). *Kentsel Dindarlık*. Karahan Kitabevi.

- Çetin, F., Yeloğlu, H. O., & Basım, H. N. (2015). Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi. *Niğde Üniversitesi*, 30(75), 95.
- Çiftci, A. (2019). *14-18 Yaş Grubunda Tanrı Algısı ile Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi* [Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/3629>
- Çivitci, A. (2009). İlköğretim Öğrencilerinde Yaşam Doyumu: Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin Rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 29-52.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram Ve Uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), Article 3.
- Dağcı, A. (2020). *Huzurevi Yaşlılarının Manevi Gereksinimlerinin Belirlenmesi Ve Değer Odaklı Manevi Bakım Programının Umut, Psikolojik İyi Oluş Ve Tanrı Algısı Düzeyleri Üzerindeki Etkililiğinin Değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dalfidan, B. (2019). *Tanrı Tasavvuru Ve Mutluluk* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- De Caroli, M., & Sagone, E. (2013). Self-efficacy and Prosocial Tendencies in Italian Adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 239-245. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.666>
- Dınvar, P. E. (2011). *Travma Sonrası Stres, Dünyaya İlişkin Varsayımlar Ve Tanrı Algısı Arasındaki İlişki* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dilek, Y. (2019). *Ergenlerde Tanrı Algısı ile Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Çalışma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Dilmaç, B., & Çifçi, A. (2019). *Investigation of the Relationship Between God Perception and Psychological Resilience in the 14-18 Age Group* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Doğan, M. (2016). *Ergenlerde Tanrı Algısı ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Dost Tuzgöl, M. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(22), Article 22.
- Dursun, A., & Özkan, M. S. (2019). Ergenlerin Gelecek Kaygıları ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracı Rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 23-37. <https://doi.org/10.31461/ybpd.508996>
- Ekşi, D. H., & Altay, D. (2018). Çocuklar İçin Yaşam Doyum Ölçeği Geçerlilik Güvenilirlik Çalışması. 5. Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu. 5. Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu.
- Ercan, H. (2019). Ergenlerde Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenler, Ebeveyn Tutumları Ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 501-516. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.46660-424906>
- Erdoğan, E. (2014). *Tanrı Algısı, Dini Yönelim Biçimleri Ve Dindarlığın Psikolojik Dayanıklılıkla İlişkisi* [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Evirgen, N. (2010). *Aile İçi Örgütlerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent Resilience: A Framework for Understanding Healthy Development in the Face of Risk. *Annual Review of Public Health*, 26, 399-419. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357>
- Fırat, E. (1966). Ergenlikte Din. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Freud, S. (1964). *Bir Yanılsamanın Geleceği*. Alter Yayıncılık. https://docs.google.com/file/d/0BxRmz7bMCFBSUE9PYmpuMmQzVGc/edit?usp%5Cu003ddrive_web&pli=1&usp=embed_facebook

- Gable, S. L., & Haidt, J. (2005). What (and Why) is Positive Psychology? *Review of General Psychology*, 9(2), 103-110. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.103>
- Gaderman, Reichl, & Zumbo. (2009). Investigating Validity Evidence of the Satisfaction with Life Scale Adapted for Children. *Social Indicators Research*, 96, 229-247.
- Gardner, T. W., Dishion, T. J., & Connell, A. M. (2008). Adolescent self-regulation as resilience: Resistance to antisocial behavior within the deviant peer context. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(2), 273-284. <https://doi.org/10.1007/s10802-007-9176-6>
- Garnezy, N. (1993). Vulnerability and resilience. İçinde *Studying lives through time: Personality and development* (ss. 377-398). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10127-032>
- Gizir. (2004). *Akademik Sağlamlık: Yoksulluk İçindeki Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Katkıda Bulunan Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi].
- Gizir, C. (2006). Bir Kayıp Sonrasında Zorluklar Yaşayan Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Yas Danışmanlığı Modeli. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2. <https://doi.org/10.17860/efd.36859>
- Gomez-Baya, D., Rubio-Gonzalez, A., & Matos, M. (2018). Online Communication, Peer Relationships and School Victimization: A One-Year Longitudinal Study During Middle Adolescence. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24, 1-13. <https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1509793>
- Göregen, F., & Yıldız, M. (2021). Ergenlerde Tanrı Algısı, Affetme Eğilimi ve Öfke İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Dini Araştırmalar*. <https://doi.org/10.15745/da.1005027>
- Gribble, Cowen, Wyman, & Raof. (1993). Parent and child views of parent-child relationship qualities and resilient outcomes among urban children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 34(4), 507-519.

- Grom, B. (1981). *Gottesvorstellung, elternbild und selbstwertgefhl. Sitmmen der Zeit* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kassel Üniversitesi.
- Güleç, S. (2020). Lise ğrencilerinde Bilişsel Esneklik İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(1).
<https://avesis.cumhuriyet.edu.tr/yayin/4794be79-df55-48e0-921c-4be79fc93172/lise-ogrencilerinde-bilissel-esneklik-ile-psikolojik-saglamlik-arasindaki-iliskide-yasam-amaclarinin-araci-rolu>
- Güler, . (2007). *Tanrı' Ya Yönelik Atıflar, Benlik Algisi Ve Gnahkarlık Duygusu* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Glfil, D. (2019). Ateistlerde Olumsuz Tanrı Algısının Psiko-sosyal Açıdan Değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/44987/489478>
- Gündüz, B. (2019). Zorba Ve Maėdur Olan Ortaokul ğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. *Fikriyat*, 1(2), 145-161.
- Gündüz, F. (2007). *Okulöncesi Dönem ocuėunda Dini Tasavvurlara Psikolojik Bir Yaklaşım* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütü İmam Üniversitesi.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A., & Kocabeyoğlu, T. (2015). Factors Influencing Resilience in Nursing Students. *Journal of Psychiatric Nursing*.
<https://doi.org/10.5505/phd.2015.80299>
- Gürsoy, A. (2021). *Otizmli ocuėa Sahip Annelerin Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumu, Evlilik Doyumu Ve Algılanan Sosyal Destek Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Ufuk niversitesi].
<https://acikerisim.ufuk.edu.tr/xmlui/handle/20.500.14065/5136>
- Hacıkeleşoğu, H. (2020). *Ebeveyn Tutumlari Ve Kişilik zelliklerinin Tanrı Tasavvuru İle İlişkisi zerine Bir Araştırma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

- Haddadi Kuhsar, A., & Kashefi, T. (2015). Prediction of life satisfaction based on perception of God in medical sciences students. *Journal of Psychologicalscience*, 14(53), 110-120.
- Haring, M. J., Stock, W. A., & Okun, M. A. (1984). A Research Synthesis of Gender and Social Class as Correlates of Subjective Well-Being. *Human Relations*, 37(8), 645-657. <https://doi.org/10.1177/001872678403700805>
- Hasan, A. B. P. (2012). Role of Resilience Factors in Academic Life: Study of Religiosity and Social Support In Indonesia Islamic Private University. *Proceeding 1st International Conference on Behavioral and Social Science Research*.
- Havighurst, R. J. (1979). *Developmental Tasks and Education*. Longman.
- Hayta, A. (2006). Anneden Allah'a: Bağlanma Teorisi ve İslâm'da Allah Tasavvuru. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), Article 12.
- Hayta, A. (2019). *Bağlanma Kuramı ile Allah Tasavvuru*. İz Yayıncılık.
- Hoffman, L. (2004, 2005). *Cultural constructions of the God image and God concept: Implications for culture, psychology, and religion*. Annual Meeting of the Society for the Scientific Study of Religion. https://www.academia.edu/1707077/Cultural_constructions_of_the_God_image_and_God_concept_Implications_for_culture_psychology_and_religion
- Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y., & Batik, M. V. (2018). Öğretmen Adaylarında Psikolojik Sağlamlık. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(14), Article 14. <https://doi.org/10.26466/opus.405751>
- Hoşrik, M. E. (2017). *Çocuk Evlerindeki Ergenlerde Gevşeme Tekniği Ve Eft'nin Tanrı İmgesi, Affetme Eğilimi, Öfke Ve Kaygı Kontrolü Üzerindeki Rolü* [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hökelekli, H. (2013). *Din Psikolojisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Hutsebaut, & Verhoeven. (1995). Studying dimensions of God representation: Choosing closed or open-ended research questions. *The International Journal for the Psychology of Religion*. https://doi.org/doi.org/10.1207/s15327582ijpr0501_6
- Iedema, Miedema, & Ross. (2001). Young Children's Descriptions of God: Influences of parents' and teachers' God concepts and religious denomination of schools. *Journal of Beliefs and Values*, 22(1):19-30. <https://doi.org/10.1080/1361760120039211>
- Ikiz, F. E., & Gormez, S. K. (2010). Investigation of Emotional Intelligence and Life Satisfaction in Secondary School Students. *Elementary Education Online*.
- Işık, Ş. (2016). Türkiye'de Kendini Toparlama Gücü Konusunda Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(45), Article 45.
- Işık, Y., & Çelik, E. (2020). Ergenlerde Psikolojik Sağlamlığın Sosyal Dışlanma, Sosyal Kaygı, Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Açısından İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(27), Article 27. <https://doi.org/10.26466/opus.642037>
- İnceleoğlu, M. (2011). *Tutum Algı İletişim* (6. bs). Siyasal Kitabevi.
- John Bowlby—Bağlanma PDF | PDF. (1969). <https://www.scribd.com/document/414347613/John-Bowlby-Ba%C4%9Flanma-pdf>
- Jones. (1957). An Application of the Q-Technique to the Study of Religious Concepts. *Psychological Reports*, 293-297.
- Kalkışım, S. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ile Sosyal Beceri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 4(8), 97-108. <https://doi.org/10.46423/izujed.1129610>
- Kamya, H. (2000). Hardiness and Spiritual Well-Being Among Social Work Students: Implications for Social Work Education. *Journal of Social Work Education - J SOC WORK EDUC*, 36, 231-240.

- Kaner, S., & Bayraklı, H. (2010). Aile Yılmazlık Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliği ve Güvenirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(02), Article 02. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000151
- Kararırmak, Ö., & Güloğlu, B. (2014). The Explanation of Resilience within Attachment Model Among Adults with Earthquake Experience. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 43(2), 1-18. <https://doi.org/10.14812/cufej.2014.0010>
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, Z., & Çakır, M. A. (2014). *Yetişkin Yılmazlık Ölçeği: Türk Kültürüne Uyarlanması | TRDizin*. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/233890/>
- Kasimatis, M. D., & Guastello, D. D. (2012). Parenting Style Trumps Work Role in Life Satisfaction of Midlife Women. *Journal of Articles in Support of the Null Hypothesis*, 9(1), 51-60.
- Kaya, F. (2018). *İmam hatip lisesi öğrencilerinde Tanrı algısı ve kaygı ilişkisi üzerine bir araştırma (Ağrı ili örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kekik, H. C. (2019). *Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri Ve Tanrı Algısı İlişkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kermen, U., Tosun, N. İ., & Doğan, U. (2016). Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı. *Eitim Kuram ve Uygulama Araştırma Dergisi*, 2(2), 10.
- Keyser, & Collins. (1976). Parental Image and the Concept of God: An Evangelical Protestant—Catholic Comparison. *Journal of Psychology and Theology*, 4(1).
- Kılınç, Yrd. Doç. Dr. M., & Uzun, K. (2020). Ergenlerin Yaşam Doyumlarının Yordayıcıları Olarak Direkt ve Dolaylı Akran Baskısı. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1-1. <https://doi.org/10.26466/opus.748254>

- Kış, B. (2018). *Müslümanlarda Bağlanma ve Tanrı Algısı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P. R. (1990). Attachment Theory and Religion: Childhood Attachments, Religious Beliefs, and Conversion. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29(3), 315. <https://doi.org/10.2307/1386461>
- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P. R. (1992). An Attachment-Theoretical Approach to Romantic Love and Religious Belief. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(3), 266-275. <https://doi.org/10.1177/0146167292183002>
- Krause, N., & Ironson, G. (2019). Religious involvement, God images, and life satisfaction. *Mental Health, Religion & Culture*, 22(1), 41-55. <https://doi.org/10.1080/13674676.2019.1586860>
- Kuchakinia, M., & Dehghanzadeh, S. (2018). Role of perception of God and meaning of life in predicting resilience of elderly residents in sanatoria. *Aging Psychology*, 3(4), 263-270.
- Kula, T. (2012). *Ergenlerde Öfke Duygusu, Benlik Algısı, Tanrı Algısı, Suçluluk Ve Utanç Duyguları Açısından Bir Değerlendirme: Diyarbakır Örnekleme* [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kunzler, A. M., Gilan, D. A., Kalisch, R., Tüscher, O., & Lieb, K. (2018). Aktuelle Konzepte der Resilienzforschung. *Der Nervenarzt*, 89, 747-753. <https://doi.org/10.1007/s00115-018-0529-x>
- Kurtoğlu, G., & Doğan, S. (2016). Duygusal Yılmazlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 8, Article 8. <https://doi.org/10.16947/fsmia.281701>
- Kurtoğlu, S. S. (2019). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Algılanan Sosyal Destek, Benlik Saygısı Ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi.

- Kuşat, A., & Demirci, Ş. (2009). *Yetiştirme Yurdu Ergenlerinde Allah Tasavvuru* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Lavallee, L. F., Hatch, P. M., Michalos, A. C., & McKinley, T. (2007). Development of the Contentment with Life Assessment Scale (CLAS): Using daily life experiences to verify levels of self-reported life satisfaction. *Social Indicators Research*, 83, 201-244. <https://doi.org/10.1007/s11205-006-9054-6>
- Li, M., Eschenauer, R., & Persaud, V. (2018). Between Avoidance and Problem Solving: Resilience, Self-Efficacy, and Social Support Seeking. *Journal of Counseling & Development*, 96(2), 132-143. <https://doi.org/10.1002/jcad.12187>
- Liebenberg, L., Ungar, M., & LeBlanc, J. C. (2013). The Cyrm-12: A Brief Measure of Resilience. *Canadian Journal of Public Health = Revue Canadienne de Santé Publique*, 104(2), e131-e135. <https://doi.org/10.1007/BF03405676>
- Liebenberg, L., Ungar, M., & Van de Vijver, F. (2012). Validation of the Child and Youth Resilience Measure-28 (CYRM-28) among Canadian youth. *Research on Social Work Practice*, 22(2), 219-226. <https://doi.org/10.1177/1049731511428619>
- LUTHAR, S. S., & CICCETTI, D. (2000). The Construct of Resilience: Implications for Interventions and Social Policies. *Development and psychopathology*, 12(4), 857-885.
- Masten, A. S. (2014). Global Perspectives on Resilience in Children and Youth. *Child Development*, 85(1), 6-20. <https://doi.org/10.1111/cdev.12205>
- Masten, A. S., Herbers, J. E., Cutuli, J. J., & Lafavor, T. L. (2008). Promoting Competence and Resilience in the School Context. *Professional School Counseling*, 12, 76-84. <https://doi.org/10.5330/PSC.n.2010-12.76>
- Mehmedoğlu, A. U. (2011). *Tanrı'yı Tasavvur Etmek*. Çamlıca Yayınları.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who Is Happy? *Psychological Science*, 6(1). <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>

- Neff, K. D., Hsieh, Y.-P., & Pisitsungkagarn, K. (2008). *Self-Compassion and Self-Constraint in the United States, Thailand, and Taiwan*.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022022108314544>
- Neff, K. D., & McGehee, P. (2010). Self-Compassion and Psychological Resilience Among Adolescents and Young Adults. *Self and Identity*, 9(3), 225-240.
<https://doi.org/10.1080/15298860902979307>
- Nguyen, T. T., Bellehumeur, C., & Malette, J. (2015). God Images and Resilience: A Study of Vietnamese Immigrants. *Journal of Psychology and Theology*, 43(4), 271-282.
<https://doi.org/10.1177/009164711504300405>
- Nguyen, T. T. T., Bellehumeur, C., & Malette, J. (2018). Images of God and the imaginary in the face of loss: A quantitative research on Vietnamese immigrants living in Canada. *Mental Health, Religion & Culture*, 21(5), 484-499.
<https://doi.org/10.1080/13674676.2018.1499715>
- Ok, Ü. (2007). *İnanç Psikolojisi: Hayatı Anlamlandırma Biçiminin Yaşam Boyu Gelişimi*. Birleşik Dağıtım Kitabevi.
https://www.academia.edu/17300803/%C4%B0nan%C3%A7_Psikolojisi_Hayat%C4%B1_Anland%C4%B1rma_Bi%C3%A7iminin_Ya%C5%9Fam_Boyu_Geli%C5%9Fimi
- Oktay, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Tanrı Algısı Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 13((13/73) Theology), 1090-1100. <https://doi.org/10.17719/jisr.11123>
- Onay, A. (2017). Batı'da Sosyal Çevre ve Din, Danimarka'da Müslüman Türk Toplumu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15, 139-176.
- Önder, A., & Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, Article 23.

- Öner, Ş., & Özbey, S. (2022). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Bilgiyi İşleme Becerileri İle Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal Of Social Humanities and Administrative Sciences*, 53(53), 759-770. <https://doi.org/10.29228/JOSHAS.62751>
- Özcan, B. (2005). *Anne-Babaları Boşanmış Ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri Ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özer, İ. Ö. (2013). Piagetin Bilişsel Gelişim Kuramı Ve Bir Roman Kahramanı: Zeze. *MAKÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. https://www.academia.edu/20306745/P%C4%B0AGETN%C4%B0N_B%C4%B0L%C4%B0C5%9ESEL_GEL%C4%B0C5%9E%C4%B0M_KURAMI_VE_B%C4%B0R_ROMAN_KAHRAMANI_ZEZE
- Öztan, S. (2014). *Ortaokul 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Tükenmişliklerinin Yaşam Doyumları Ve Benlik Kurgusu Algıları Açısından İncelenmesi* [masterThesis]. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, B. (2019). Tanrı Algısı Küçüklük İlişkisi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Peker, H. (2000). *Din Psikolojisi*. Çamlıca Yayınları.
- Piaget, J. (1999). *Çocukta Zihinsel Gelişim*. Cem Yayınevi.
- Pirutinsky, S., Cherniak, A. D., & Rosmarin, D. H. (2020). Implicit and Explicit Attitudes Towards God and Life Satisfaction. *Psychology of Religion and Spirituality*, 12(4), 387-392. <https://doi.org/10.1037/rel0000250>
- Plagnol, A., & Easterlin, R. (2008). Aspirations, Attainments, and Satisfaction: Life Cycle Differences Between American Women and Men. *Journal of Happiness Studies*, 9, 601-619. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9106-5>
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*. Kaknüs Yayınları.

- Rak, & Patterson. (1996). Promotig Resilience İn At Risk Children. *Journal of Counseling & Development*, 368-373. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1996.tb011881.x>
- Resilience. (2022, Mayıs). <https://www.apa.org>. <https://www.apa.org/topics/resilience>
- Resilience | Etymology, origin and meaning of resilience by etymonline. (2021, Ocak 13). <https://www.etymonline.com/word/resilience>
- Reutter, K. K., & Bigatti, S. M. (2014). Religiosity and Spirituality as Resiliency Resources: Moderation, Mediation, or Moderated Mediation?: RELIGIOSITY AND SPIRITUALITY AS RESOURCES. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 53(1), 56-72. <https://doi.org/10.1111/jssr.12081>
- Rizzuto, A.-M. (2011). *Birth of the Living God: A Psychoanalytic Study*. University of Chicago Press.
- Roof, & Roof. (1984). *Review of the Polls: Images of God among Americans*.
- Ross, Iedema, & Miedema. (2004). Influence of Maternal Denomination, God Concepts, and Child-Rearing Practices on Young Children's God Concepts. *Journal for The Scientific Journal for the Scientific Study of Religion*, 43(4), 519-535. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2004.00253.x>
- Ruchgy, W. J. (2004). *The Relationship of Mental Representations of God to Levels of Faith Development* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eastern Illinois University.
- Rutter, M. (1985). Resilience in the Face of Adversity: Protective Factors and Resistance to Psychiatric Disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 147, 598-611. <https://doi.org/10.1192/bjp.147.6.598>
- Rutter, M. (1987). Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Sağar, M. E., & Sağar, S. (2022). Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlamlık Ve Yaşam Doyumu. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 81-95. <https://doi.org/10.29065/usakead.1069202>

- Saka, A. (2017). *Farklı Aile Yapısına Sahip Ergenlerin Öz-Yeterlilik Ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Sameroff, A. J., Seifer, R., Baldwin, A., & Baldwin, C. (1993). Stability of intelligence from preschool to adolescence: The influence of social and family risk factors. *Child Development*, 64(1), 80-97. <https://doi.org/10.2307/1131438>
- Saray, Ö., & Özer, N. (2023). Ortaokul Öğrencilerinde Öğretmene Güven ile Okul Yaşam Doyumu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(19), 1-13. <https://doi.org/10.29129/inujse.1188967>
- Sarı, E., Uyumaz, G., & Kaya, C. (2019). Çözüm Odaklılığın Yordayıcı Değişkenleri: Yaşam Doyumu, Stres, Depresyon ve Yılmazlık. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 423-438.
- Sarı, Ş. H. (2023). Kovid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Sağlık, Tanrı Algısı, Algılanan Stres Ve Kovid Korkusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 1153-1173.
- Serim, B. (2010). *Nature, Severity and Origins of Fears Among Children And Adolescents With Respect to Age, Gender and Socioeconomic Status* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. ODTÜ.
- Seybold, K. S., & Peter C, H. (2001). The Role of Religion and Spirituality in Mental and Physical Health. Current Directions in Psychological Science. *Current Directions in Psychological Science*. <https://sci-hub.se/10.1111/1467-8721.00106>
- Seyhan, B. Y. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Tanrı Tasavvuru Ve Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkiler. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 33.
- Sırım, M. (2021). *Genç yetişkinlerde flört şiddeti mağduriyeti ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide bilişsel çarpıtmaların aracı rolünün incelenmesi* [masterThesis, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. <http://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12780/445>

- Smirth, & Carlson. (1997). *Stress, Coping, and Resilience in Children and Youth. Social Service Review*. 231-256.
- Smith, C., & Carlson, B. E. (1997). Stress, Coping, and Resilience in Children and Youth. *Social Service Review*, 71(2), 231-256. <https://doi.org/10.1086/604249>
- Soyyigit, V., Odacı, H., & Celik, C. (2014). Psikolojik Doğum Sırasının Psikolojik Sağlamlığın Yordanmasındaki Rolünün İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2014.14.1-5000091506>
- Steenwyk, S., Atkins, D., Bedics, J., & Jr, B. (2010). Images of God as They Relate to Life Satisfaction and Hopelessness. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 20, 85-96. <https://doi.org/10.1080/10508611003607942>
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri Ve Din Eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(4), Article 4.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics* (6. bs). Pearson.
- Tasavvur. (t.y.). Geliş tarihi 25 Nisan 2023, gönderen <https://sozluk.gov.tr/?kelime=tasavvur>
- Taş, Ş. O., Karataş, E., Ataş, T., & Şanlı, E. (2023). Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Stresle Başa Çıkma Stratejileri: Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Çalışma. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(15), Article 15. <https://doi.org/10.57135/jier.1257879>
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. <https://genclikbirikimi.org/kunye-30845-ergenlerde-mutluluk-yasam-doyumunun-yordayicisi-olarak-psikolojik-saglamlik-psikolojik-ihtiyac-doyumu-tez>
- Turan, İ., Şimşek, Ü., & Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

- Turgut, E., & Sezer, Ö. (2019). Ergenlerde Şükran, Yaşam Amaçları ve Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1463-1491. <https://doi.org/10.23891/efdyu.2019.168>
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi*.
- Turnacı, Ş. Ö. (2019). *İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Allah Tasavvuru* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Türker, R. N., & Tokur, B. (2019). Savaş Mağduru Sığınmacı Çocuklarda Hayat ve Tanrı Algısı: 7-12 Yaş Arası Suriyeli Çocuklar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 367-389.
- Utsch, M. (2007). Pozitif Psikolojiden Güdüler Din Psikolojisi Araştırmaları ve Terapik/Manevi Yardım Uygulamaları. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Uygur, S. S. (2018). Yaşam Doyumunun Yordanmasında Kendini Açma ve Sosyal Desteğin Rolü/The Role of Self-Disclosure and Social Support in the Prediction of Life Satisfaction. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*.
- Uysal, V., Turan, Ş., & Işık, Z. (2015). Motivasyonel Dindarlık Ölçeği (MMRI) Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Islamic Research*.
- Uz Baş, Doç. Dr. A., & Yurdabakan, Doç. Dr. İ. (2017). Psikolojik Sağlamlık ve Okul İkliminin Ortaokul Öğrencilerinin Yaşam Doyumunu Yordama Gücü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 202. <https://doi.org/10.21764/efd.32175>
- Valois, R. F., Zullig, K. J., Huebner, E. S., & Drane, J. W. (2004). Life Satisfaction and Suicide among High School Adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 81-105. <https://doi.org/10.1023/B:SOCI.0000007499.19430.2f>

- Vergote, A., Tamayo, A., Pasquali, L., Bonami, M., Pattyn, M.-R., & Custers, A. (1969). Concept of God and Parental Images. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 8(1), 79-87. <https://doi.org/10.2307/1385256>
- Wulff, D. (1997). *Psychology of Religion* (2. bs, ss. 1424-1429). John Wiley & Sons Inc. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6086-2_542
- Yam, F. C., & Kumcağız, H. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Okul Doyumu İle Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki: Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2113-2130. <https://doi.org/10.33206/mjss.720592>
- Yapıcı, A. (1996). *Dini Yaşayışta Tövbeye Din Psikolojik Bir Yaklaşım* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Yapıcı, A. (2004). Allah ve Kutsal Kavramlarının Çağrıştırdıkları. *Değerler Eğitimi Dergisi*.
- Yavaş, H. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Davranışları İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Psikolojik Sağlamlık Ve Benlik Saygısının Aracı Rolü* [masterThesis, Bursa Uludağ Üniversitesi]. <http://acikerisim.uludag.edu.tr/jspui/handle/11452/18995>
- Yavuz, K. (1983). *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Yazoglu, D. R. (1998). Antropomorfizm Ve Hristiyanlık. *Ekev Akademi Dergisi*.
- Yelboğa, N., Aydın, S., & Işık, A. (2022). COVID-19 Korkusu, Psikolojik Sağlamlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 4(2), Article 2. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.22.2.08>
- Yıldırım, O. (2023). *Ergenlerde Ebeveyn Akademik Başarı Baskısı Ve Desteğiyle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.

- Yıldırım, S. (2018). *13-18 Yaşlar Arası Meslek Liseli Ergenlerde Tanrı Algısı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Yıldırım, S., & Cenkseven Önder, F. (2015). *Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Yordayıcıları Olarak Anne-Baba Tutumları Ve Duygusal Zeka* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Yıldız, A., & Kahraman, S. (2021). Ortaokul Öğrencilerinde Psikolojik Dayanıklılık, Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 38.
- Yıldız, M. (2007). *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*. İzmir İlâhiyat Vakfı Yayınları.
- Yıldız, M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin (4-7. Sınıflar) Tanrı İmgesi İle İlişkili Bazı Faktörlerin İncelenmesi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 13.
- Yıldız, M. (İpek). (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Tanrı İmgesinin Belirlenmesi Ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yılmaz, S. A. (2019). *İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinde Allah Tasavvuru: İstanbul/ Esenler İlçesi Örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Zahed-babelan, A., Rezaei Jamaloei, H., & Sobhani-Herfati, R. (2012). An Investigation of the Relationship Between Attachment to God and Resilience with Meaningful Life Among Students. *Knowledge & Research in Applied Psychology*, 13(3), 75-85.
- Zullig, K. J., Valois, R. T., Huebner, E. S., Oeltmann, J. E., & Drane, W. (2001). Relationship Between Perceived Life Satisfaction and Adolescents' Substance Abuse. *Journal of Adolescent Health*, 29, 279-288. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(01\)00269-5](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(01)00269-5)

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler bu çalışma ortaokul öğrencilerini kapsayan bilimsel bir araştırmaya katkı sağlamak için yapılmaktadır. Sizden bu araştırmanın verilerinin toplanmasında yardım istenmektedir. Bu kapsamda aşağıda verilen soruları dikkatlice okuyup size uygun olan seçeneği işaretleyerek araştırmaya destek olabilirsiniz. Lütfen her cümleyi dikkatli bir şekilde okuyarak boş bırakmadan doldurunuz. Ayrıca cevaplarınız gizli kalacağı için adınızı ve soyadınızı anketlere yazmayınız. Çalışma gizlilik esaslı olup verileriniz hiç kimse ile paylaşılmayacaktır. Anketi cevaplamanızda gönüllülük esastır, herhangi bir rahatsızlık hissetme durumunda anketi bırakabilirsiniz. Anlamadığınız yer olması halinde sorularınızı sorabilirsiniz. Desteğiniz için teşekkür ederim.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Din Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi
Hazal AKÇA

Yukarıdaki metni okudum, anladım ve baskı altında kalmadan katılmayı kabul ediyorum. () Evet Hayır ()

CİNSİYET : () Kız () Erkek
YAŞ :
KARDEŞ SAYISI :
SINIF :
OKUL TÜRÜ : () Ortaokul () İmam Hatip Ortaokulu

ANNE EĞİTİM DÜZEYİ : () Okumadı | () İlkokul | () Ortaokul | () Lise | () Üniversite

BAB A EĞİTİM DÜZEYİ : () Okumadı | () İlkokul | () Ortaokul | () Lise | () Üniversite

Ek 2: Çocuk Yaşam Doyum Ölçeği

Aşağıda kişilerin kendi hayatlarını tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Her sorunun yanında bulunan 1’den 5’e kadar olan seçeneklerden sizi en iyi tanımlayanı seçip işaretleyiniz.

① Hiç katılmıyorum	② Çok katılmıyorum	③ Kararsızım	④ Biraz katılıyorum	⑤ Tamamen katılıyorum
1. Hayatım birçok yönden olmasını istediğim gibidir				
2.				
3. Hayatımdan mutluyum.				
4.				
5.				

Ek 3: Çocuk Tanrı İmgesi Ölçeği

Aşağıda kişilerin kendilerine ait; inançlarına ve Allah'a yönelik duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, ardından genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında size en iyi tanımlayanı seçerek üzere (x) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla düşünmeden, genel olarak nasıl hissettiğini gösteren cevabı işaretleyiniz.

ÇTİÖA	Kesinlikle Hayır	Hayır	Kararsızım	Evet	Kesinlikle Evet
1.					
2. Allah'ın beni sevdiği konusunda bazen endişelenirim					
3.					
4.					
5. Allah'ın beni her zaman duyduğunu düşünürüm.					
6. Allah'ın beni sadece çok iyi şeyler yaptığım zaman sevdiğini düşünürüm.					
7.					
8. Allah hakkındaki fikirlerim yanlış olsa bile Allah beni sever.					
9.					
10.					
11..					
12..					
13.					
14. Allah'tan istediğim şeylerin çok azının gerçekleşeceğini biliyorum.					
15.					
16. Mükemmel olmadığımı biliyorum, ancak Allah beni her şekilde sever.					
17.					
18. Allah'ın sadece bazı insanları sevdiğini düşünürüm.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25. Dua ettiğim zaman kendimi güvende hissedirim.					
26.					
27.					
28. Dua etsem bile, Allah'tan yardım almam.					

Ek 4: Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

ÇGPSÖ-12	Beni hiç tanımlamıyor	Çok az tanımlıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Beni tamamen tanımlıyor
1.					
2.					
3. Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (örneğin, arkadaşlarımla kim olduğumu, nelerden hoşlandığımı) .					
4.					
5.					
6. Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.					
7.					
8.					
9. Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.					
10.					
11.					
12. Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.					

Ek 5: Çocuklarda Tanrı İmgesi Ölçeği Kullanım İzni

Mualla YILDIZ

Kime: Hazal Akça >

11.11.2021

Ynt: Çocukların Tanrı İmgesi Ölçeği

Merhaba,

Ölçeği kullanabilirsin. Ölçeğin adını Tanrı imgesi ölçeği olarak değiştirdim. Toplam 10 madde 7 madde düz puanlanıyor, 3 madde ters puanlanıyor. Hepsini tek boyut olarak alabilirsin. Atıf yapman için Suç ve Yükleme kitabımın bazı sayfalarını gönderdim. Takıldığın yer olursa sorabilirsin.

Kolaylıklar Dilerim

Selamlar

Doç. Dr. Mualla YILDIZ

On Wed, Nov 10, 2021 at 8:25 PM Hazal Akça

Mualla Hocam hayırlı akşamlar ben Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri programında Din Psikolojisi öğrencisiyim. Tez çalışmam için sizin geliştirmiş olduğunuz çocuklar için tanrı imgesi ölçeğine ihtiyacım var. Öncelikle ölçeğinizi kullanabilir miyim ve elinizde mevcut ise ölçeği puanlama yönergesini de gönderebilir misiniz ?

Tanrı imgesi...erisinde.pdf

5,1 MB

Ek 6: Çocuklarda Yaşam Doyum Ölçeği Kullanım İzni**Didem Altay**

18.11.2021

İlet: Ölçek kullanım izni

Merhaba,

Cocuklarda Yasam Doyum Olcegi'ni kaynak gostererek kullanabilirsiniz.

Olcegin puanlamasina iliskin ozel bir puanlama yok; katilimci en az 5 en fazla 25 puan alabilir ve buna gore kisinin 25 uzerinden yasam doyumu puanina ulasabilir. Iyi calismalar dilerim.

Didem A.

ÇOCUKLAR...RM-2.docx

19 KB

Ek 7: Çocuk ve Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Kullanım İzni**Gökmen Arslan**

Kime: Hazal Akça >

19.11.2021

Ynt: Çocuk ve Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Merhaba

Ölçeklere kişisel web adresimden erisebilirsiniz

Selamlar

19 Kas 2021 Cum 00:15 tarihinde Hazal Akça

Hocam merhaba ben Akdeniz üniversitesi ilahiyat fakültesi din psikolojisi yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa tez çalışmam için geliştirmiş olduğunuz ölçeği kullanmak istiyorum

Ek 8: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Uygulama İzni

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98057890-20-75100390
Konu : Araştırma Uygulama İzni

27.04.2023

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE ANTALYA

İlgi : 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 202052063039 nolu öğrencisi **Hazal AKÇA'nın "Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi"** isimli araştırmasını, İlimiz Kepez ilçesine bağlı Şehit Kadir Can Ortaokulu, Şehit Kahraman Çelikbaş Ortaokulu, Sefa Akın Ortaokulu, Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulu ve Gıyasettin Keyhüsrev Anadolu İmam Hatip Lisesinde uygulama isteği ile ilgili Akdeniz Üniversitesinin 25/04/2023 tarih ve 628252 sayılı yazısı Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, İlimiz Kepez ilçesine bağlı Şehit Kadir Can Ortaokulu, Şehit Kahraman Çelikbaş Ortaokulu, Sefa Akın Ortaokulu, Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulu ve Gıyasettin Keyhüsrev Anadolu İmam Hatip Lisesinde, Okul Müdürlüğünün sorumluluğunda Eğitim Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapması.

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 25/08/2020 tarih ve 24911 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Fatma Zeynep ŞERAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR

Dr. Emre ÇALIŞKAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek 9: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi” adıyla, 01/01/2023-31/12/2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı ortaokulda öğrenim gören 10-14 yaş aralığındaki öğrencilerin yaşam doyumu, Tanrı algısı ve psikolojik sağlamlık ilişkisini ortaya koymaktır. Ayrıca çalışma kapsamında yaşam doyumu, Tanrı algısı ve psikolojik sağlamlığın okul türlerine, cinsiyete, yaşlarına, sosyoekonomik düzeylerine ve anne/baba eğitim düzeylerine göre yordayıcılığı incelenecektir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Saygılarımızla,

Araştırmacı : Hazal AKÇA

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

ÖZGEÇMİŞ

AD ve SOYAD	Hazal AKÇA
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2015
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2020
Tez Konusu	Ortaokul Öğrencilerinin Tanrı Algısı, Yaşam Doyumu ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi
Yabancı Diller	İngilizce, Arapça
ÇALIŞMA DURUMU	
Mesleği	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
Çalıştığı Kurum	Milli Eğitim Bakanlığı